Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Łodzer Folksblat פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

לאדזשער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-נאציאנאלע טאג-צייטונג

Nr. 175/1470 | Łódź, Piątek, 27 lipca 928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ט מנחם אב תרפ״ח | Nr. 175/1470

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

בעקאנטמאכונג.

היינט ווערט געעפענט
דאס עלעגאנטסטע גאלאנטעריע און קאנפעקציאנס-געשעפט
„ELEGANTE"
19 נאוואמיעסקא 19 (tel. 73-94)
דאמען- און העררען- לוקסוס-קאנפעקציע

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט די ג׳ קאנפעקציאנערען און קונדשאפט, אז איך האב געעפענט
אויף נאוואמיעסקא 10, טעל. 53-12, אין הויף, געשעפט נ. 2
א לאגער פון אלע ארט פעלץ-ווארען
און עמפפעהל מיך מיט אכטונג פעלץ-ווארען-געשעפט
א. י. פיק.
664

פאהרט איהר אויף ערהאלונג געדענקט!

דאס איהר מוזט איינקויפען אייערע קאסמעטיק
ווי: פערפומען, זייפען, געזיכטס-קרעמען, פודער
נור אין די ביליגסטע קוועלע —פון דער ערשטער— קאנקורענץ-פערפומעריע
S. BUCHWEITZ, PIOTRKOWSKA 22
Telefon Nr. 31-43.

יוד. פראפ. מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, אלעע 1 מאי 2
צו אלע דאמען מאגאזין-שניידער מיטגלידער פון פעראיינען און נישט-ארגאניזירטע
מאנטאג, דעם 30-טען ה. ח. 8 א זייגער אין אווענד קומט פאר
אן אויסערארדענטליכע פערזאמלונג
פון גאנצען דאמען-מאגאזין-פאך אין לאדז.
אין אייער אייגענעם אינטערעס שטעלט אייך ווי איין מאן צו דער פערזאמלונג. עס איז שוין די העכסטע צייט צו זיין אן ארגאניזירטע פעראייניגטע סעקציע, כדי מיר זאלען נישט פטר׳ן ביי אזעלכע טרויעריגע בעדינגונגען די בעסטע פאר וואכען פון ווינטער-סעזאן.
קומט פינקטליך, כדי מיר זאלען קאנען בעהאנדלען די אלע וויכטיגע פונקטען פון סדר-היום.
675
פאך-קאמיסיע פון דאמען-מאגאזין.

DR. MED.
DONCHIN
ספעציאל-ארצט
פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
קיין פוילען
נעמט אן
מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך
און דאנערשטאג
פון 10—1 און פון 4—7 נ.מ.
מאניושקי 1
(Moniuszki) טעל. 97 9

פאדערט איבעראל!

כשר למהדרין מן המהדרין — קאקוס-פוטער: — כשר למהדרין מן המהדרין
חעמא (Chemo)
צום בראטען און קאכען
קאקאמא (Kokoma)
צום באקען און שמירען
וואס ווערען אויסגעארבייט פון דעם פיינסטען און ריינסטען פלאנצען-פעטס
עמפעהלט די פאבריק
Einhorn, Fein i S-ka
ŁÓDŹ, Wysoka 9, – tel. 64-56.
די אויסארבייטונג פון אונזער קאקוס פוטער שטעהט אונטער דער השגחה פון פאביאניצער רב הרה״ג ר׳ מענדיל נ״י אלטער.
פאדערט איבעראל!
פאדערט איבעראל!
פאדערט איבעראל!

צו דער חתונה פון פרל.
רחל לאה סקאראשעוויטש
מיט ה׳ טובי׳ קעמפנער
גראטולירט הערצליך און ווינשט עוויגעס צופרידענהייט
אבראם שיף.

גדא טבא!
בברכת מז״ט המה ולבבות אנו מברכים את
חברינו היקר והמצוין מר יעקב זיידל
לארוסו את העלמה העדינה והנעלה
מרת רבקה יעקובובסקע
יהי רצון שיזכה לשני שלחנות והברכה תפרח באהלו עד בלי ירח.
חיים מושקוביץ, משה גורט, מיכאל לענגע, לייביש קורץ, משה פרידנזון.

אהויז מיט אפלאץ

אין אלעקסאנדער אין צענטרום שטאדט אויף גינסטיגע בעדינגונגען, איז פון זאפארט צו פערקויפען. צו ערפאהרען ביי משה כעלמער אין אלעקסאנדער, לוטאמירסקא 32.
666

אנו משתתפים בצערו של חברנו יחיאל הריץ למות עליו
אביו ז״ל
בעבודתו הציונית ינוחם.
פקידי הלשכה הציונית.

פון דאנערשטאג, דעם 26-טן יולי ביז מאנטאג, דעם 30-טן יולי ד. י. איינשליסליך
די גרושה מיט טעמפעראמענט
שפריצענדע מיט שאמפאניער הומאר קאמעדיע
פראגמענטען פון די בילדער: 3-טאגיגע ליבע. 4-טאגיגע סעפאראציע. צווייטמאליגע חתונה. פארטזעצונג פון גט׳ן. געלעכטער. סאטירע.
נעבסטער פראגראם: „ס׳געהיימניש פון מאדאם X" אין די הויפטראלען: OLGA CZECHOWA, XENIA DESNI, i FRED SOLM

קינא
ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40
קינא אין גארטען!
פאלס פון אונגינסטיגן וועטער אין זאל

צירק „MEDRANO"
— אלעע — טעגליך גרויסע גאלא-
„קאשציושקי 73 ◆ פארשטעלונגען 8.30 אווענד
גענצליך פאר לאדז נייער פראגראם. 15 דרעסירטע לייבען א. א. וו.
מיטוואך, שבת און זונטאג-צו 2 פארשטעלונגען: 4 נאכמיטאג און 8.30 אווענד. אויף די נאכמ.-פארשטעל. צאהלען קינדער האלבע פרייזן. אויף די גאלעריע-נור 50 גראשען.

וויצמאן דראהט מיט דימיסיע.

דער קריזיס פערשארפט זיך. — מ׳קען נישט געפינען קיין אלגעמיינע פארמול. — אויף דער דאנערשטאג׳דיגער נאכט־זיצונג וועט די פראגע אפשר געלייזט ווערען.

בערלין, 26 (יט״א טעלעגראפיש) היינט איז דא פארגעקומען א געמיינזאמע זיצונג פון דער פאליטישער קאמיסיע און די מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע. דאס ערשטע מאל איז אויף דער זיצונג פון דער פאליטישער קאמיסיע אנוועזענד געווען אויך פראפ. וויצמאן. ס׳האט זיך געהאנדעלט וועגען אויסגעפינען א פארמולירונג פון א רעזאלוציע וועגען דעם בעריכט פון דער אגענץ־קאמיסיע, וואס זאל בעפרידיגען די עקזעקוטיווע און די מיטגלידער פון דער פאליטישער קאמיסיע.

פראפ. וויצמאן האט ערקלערט, אז ס׳נעהמט דער עקזעקוטיווע נישט וועגען איינצעלנע פונקטען פונ׳ם בעריכט, נאר פאר דער עקזעקוטיווע איז וויכטיג צו וויסען צי זי האט אויף וועמען זיך צו שטיצען בעת די וויטערדיגע אונטערהאנדלונגען, וועגען פערברייטערען די יודישע אגענץ, און אויב די עקזעקוטיווע האט זיך נישט אויף וועמען צו שטיצען וועט זי זיך אנגעבען אין רימיסיע. אייך פערוועגליך, האט פערענדיגט פראפ. וויצמאן, וועל יערענפאלס וויטער שטיצען די ציוניסטישע בעוועגונג. נאך דער ערקלערונג האבען די עקזעקוטיוו־מיטגלידער פערלאזען די זיצונג.

וויצמאנס ערקלערונג האט אויף אלע אנוועזענדע געמאכט אנ׳ערשיטערענדען איינדרוק. די זיצונג פון דער קאמיסיע איז נעשלאסען געווארען און ס׳האבען זיך אנגעהויבען בעראטונגען פון די בעזונדערע פראקציעס. אויף ביינאכט איז בעשטימט געווארען די וויטערדיגע זיצונג פון דער פאליטישער קאמיסיע, וועלכע וועט בעטראכטען די פארגעלעגטע רעזאלוציע.

בערלין, 26 (יט״א טעלעגראפיש) די פלענארע זיצונג פון ציוניסטישען אקציאנס־קאמיטעט וועלכע איז בעשטימט געווען אויף היינט 3 א זייגער נאכמיטאג איז אפגעלייגט געווארען אויף 10 א זייגער אין אווענד. די זיצונג וועט זיך וואהרשיינליך פערציהען און וועט דויערן די גאנצע נאכט פון דאנערשטאג אויף פרייטאג. אויב די פאליטישע קאמיסיע וועט אינצווישען אויספערטיגען די רעזאלוציע וועט היינטיגע נאכט פארקומען די אפשטימונג איבער איהר.

רעכטע נ.פ.ר. און לינקע פ.פ.ס.

פערהאנדלונגען וועגען פעראייניגונג ווערען געפיהרט נאר אין לאדז.

ווארשא, 26. (טעלעפאניש). אונטער׳ן פארזיץ פון פראפ. קילטשיצקי איז פארגעקומען א זיצונג פון הויפט־קאמיטעט פון די רעכטע נ.פ.ר. צווישען אנד. איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע וואס זאגט זיך קאטעגאריש ארויס געגען די נישט־ריכטיגע קלאנגען וועגען א בלאק פון די נ.פ.ר. מיט די לינקע פ.פ.ס. אין לאדז.

אין דער רעזאלוציע ווערט געזאגט, אז די דאזיגע ערקלערונג מאכט א סוף צו די אלע קלאנגען, וועגען אנ׳ענין וואס אין לאדז האבען וועגען דעם געקענט רעדען יחידים.

די קלאנגען וועגען א בלאק פון די נ.פ.ר. מיט די לינקע פ.פ.ס. זענען געווען נוגע נאר לאדז. די דאזיגע רעזאלוציע בעשטעטיגט אגב אז אין לאדז זענען אזעלכע אונטערהאנדלונגען טאקי יא געפיהרט געווארען.

דער דערנער־וועג פון דער יודישער לערן־יוגענד אין רומעניען.

בוקארעשט (יט״א). די יודישע פרעסע אין רומעניען ווייזט אן דערויף, אז אויף דער לעצטער פארלאמענט־סעסיע זענען דורכגעגאנגען צוויי געזעצען, וועלכע זענען אומבעמערקט געווארען דורך די יודישע פארלאמענטאריער און וועלכע וועלען צונעהמען ד׳ מעגליכקייט פון בילדונג ביי דער יודישער שטודירענדער יוגענד. עס האנדעלט זיך וועגען דעם געזעץ, לויט וועלכען אין די רומענישע שולען וועלען זיין נאר 7 לערן־יאהר און 7 קלאסען. אין צוזאמענהאנג מיט דער לאגע אין די רומענישע אוניווערזיטעטען פלעגען דאס רוב יודישע אביטוריענטען שטודירען אין די אויסלענדישע אוניווערזיטעטען. אין די אויסלענדישע אוניווערזיטעטען נעמט מען אבער צו נאר יענע, וואס האבען געענדיגט 8 קלאסען. אזוי ארום וועלען די יודישע אביטוריענטען פערלירען אויך די מעגליכקייט צו שטודירען אין די אויסלענדישע אוניווערזיטעטען.

פון דער אנדערער זייט האבען די סטודענטען וואס לערנען זיך אין די אויסלענדישע אוניווערזיטעטען, בעקומען מיליטערישע ארראטשעניעס ביז׳ן פערענדיגען דעם שטודיום. לויט דער ענדערונג פון דעם געזעץ, וואס איז דורכגעגאנגען אין דער לעצטער סעסיע, האבען דאס רעכט אויף מיליטער־ארראטשעניעס, נאר די יעניגע, וואס האבען א בעשייניגונג פון א רומענישער הויכשולע, אזוי ארום וועלען אייניגע הונדערט יודישע סטודענטען מוזען איבעררייסען זייער שטודיום.

די יודישע רעפוטירטע בעמיהען זיך איצט לאחר המעשה ב ייִדער מאכט, אז מען זאל לאזען ד׳ יוגענטליכע פערענדיגען זייער שטודיום, עס איז אבער א ספק צי דאס וועט זיי געלונגען, ווייל געזעץ איז געזעץ.

34.000 נומערען אין פאלקס־אוצר

דער עטנאגראפישער פערמעגען פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט.

ווילנע. (יט״א). ביז דעם 1־טען יוני ה. י. זענען פערגעסטרירט געווארען ביים יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט 34 טויזענד נומערן פון פערשידענע עטנאגראפישע זאמלונגען. דער צוזאמענשטעל פון דעם צונויפגעזאמעלטען מאטעריאל איז פאלגענדער: ווערטלעך, גלייכווערטלעך, קללות, רעדענסארטען — 18596, קינדער־שאפונג —3348, זאבאבאנעם (סגולות, רפואות, סימנים, חלומות — 2355, פאלקסלידער — 2692, אנעקדאטען — 2112, מעשיות — 1510, מנהגים און יום־טוב־בעשרייבונגען — 616, ניגונים (מיט און אהן ווערטער, ווי: חסידישע, חתונה־ניגונים) — 487, פורים־שפילען — 57 און אנדערע.

די עטנאגראפישע קאמיסיע איז צוגעטרעטען סארטירען דעם דאזיגען גרויסען מאטעריאל, לויט ד׳ פערשידענע געביטען, וואס עס נעהמט ארום די יודישע פאלקס־שאפונג. עס זענען אויסגעטיילט געווארען די הויפט־אבטיילען, ווי למשל, לעגענדעס, לידער, זאבאבאנעס, אין די אבטיילונגען ווערט דאס מאטעריאל געארדנעט לויט די בעזונדערע מאטיווען.

א טייל מאטעריאל ווערט אריינגענומען אין דעם פאלקלאר־באנד פון די פילאלאגישע „שריפטען", וואס וועט ערשיינען אונטער דער רעדאקציע פון י. ל. כהן (ניו־יארק).

——:0:——

שטרייקענדע באהן־ארבייטער אין אינדיען

רופען ארויס א באהן־קאטאסטראפע מיט מענשליכע קרבנות.

קאלקוטא, 26. (זפ. טעל.) נעכטען זענען צווישען די שטרייקענדע באהן־ארבייטער ארעסטירט געווארען 40 פערזאן אין צוזאמענהאנג מיט דער באהן־קאטאסטראפע אויף דער ליניע קאלקוטא—גאיא. איינער פון די ארעסטירטע האט זיך מודה געווען, אז די ארעסטירטע האבען אויפ׳ן ארט פון דער קאטאסטראפע אפגעשרויפט די שרויפען פון די שינעס און שפעטער זיך בעהאלטען און אבסערווירט וואס וועט פון דעם ווערען. ביי דער קאטאסטראפע זענען אומגעקומען 18 פערזאנען און 45 זענען פערוואונדעט געווארען

די אימפאזאנטע לויה פון פרעזידענט

פון דער יודישער קהלה אין קעניגסבערג.

קעניגסבערג, (יט״א) אין דער לויה פון פערשטארבענעם פרעזעס פון דער היגער יודישער קהלה, יוסטיץ־ראט עדוארד האלץ, האט זיך בעטייליגט די גאנצע יודישע בעפעלקערונג, ווי אויך פיל קריסטען פון דער שטאט. די מלוכה־מאכט איז געווען פערטרעטען דורך דעם אבער־פרעזידענט פון מזרח־פרייסען זיהער. אויך די שטאטישע מאכט און פיל אינסטיטוציעס האבען געשיקט דעלעגאציעס צו דער לויה. כמעט אלע יודישע קהלות פון מזרח־ און מערב־פרייסען האט דעלעגירט פארשטעהער צו דער לויה.

אייניגע ראבינער פון בערלינער, ברעסלוי און אנדערע, וואס זענען ספעציעל געקומען צו דער לויה האבען ביים אפענעם קבר מספיר געווען דעם פערשטארבענעם.

אויסזיכטען אויף א גוטע גערעטעניש.

ווארשא, 26. (טעלעפאניש). לויט די בעריכטען, וואס די רעגירונג האט בעקומען אין די לעצטע טעג האט זיך דער צושטאנד פון די תבואות פיל געבעסערט. די בעריכטען שטעלען פעסט, אז די היי־יאהריגע גערעטעניש וועט זיין נישט ערגער ווי פאראיאהרען, און אויב ס׳וועלען נישט פארקומען קיין אטמאספערישע ענדערונגען, וועט די גערעטעניש אין אייניגע וואיעוואדזטוועס זיין נאך א בעסערע.

אין ערווארטען אויף א גוט גערעטעניש זענען דערוויל די פרייזען אויף תבואה געפאלען.

אויסגעוויזען א פאלעסטינער קינסטלער פון ליטע.

קאוונע, (י.ט.א.) דער קינסטלער בצלאל מלחי, וועלכער איז אליין א געבוירענער אין ליטע, האט מיט 7 יאהר צוריק פערלאזט ליטע און זיך בעזעצט אין ארץ־ישראל. מיט אנדערטהאלבען יאהר צוריק איז מלחי צוריקגעקומען אין ליטע, וואו זיינע אויסשטעלונגען האבען געהאט גרויס ערפאלג.

פאר דער צייט האט ער וואגאר אויסגעבויט אין די שטעט לייפון און ווישי 2 גרויסע דענקמעלער לכבוד דעם 10־טען יאהר־טאג פון דער ליטווישער אומאפהענגיגקייט.

דעם 29־טען ה. ח. האט געזאלט פארקומען די אויפדעקונג פון זיין געשאפענעם דענקמאל. דער קינסטלער האט אבער פלוצלינג בעקומען א פעראָרדנונג צו פערלאזען ליטע, ווייל ער איז א פאלעסטינער בירגער. נישט קוקנדיג אויף דער בקשה פון יובילעי־קאמיטעט האט ה׳ מלחי געמוזט פערלאזען ליטע.

דייטשער דאמפער מיט 1500 פאסאזשירען

שיקט ראדיא סיגנאלען וועגען הילף.

מאסקווע, 26. (א. וו.) דער אייז־ברעכער „קראסין", וואס איילט איצט צו סטאוואנגער האט אויפגעכאפט א ראדיא־דעפעשע ס.א.ס. פונ׳ם דייטשען דאמפער „מאנט סערוואנטעס".

דער דאמפער וואס געפינט זיך אין געפאהר פיהרט 1500 פאסאזשירען.

אלערליי אויפברויזונגען פון פערדייאונג, מאגען־זויערקייטען, גענייגטקייט צו גאל־שטיינער, רייץ פון דער בלינדער קישקע א. ז. וו. פערלייכטערט און היילט דאס אלקאלישע וואסער, וואס ס׳בעקומט זיך ארויס דורך די צילאזונג אקטיוויטעטן אדער גאר עהנליך צו נאטוראל־וואסער

TABLETKI WICHY MAGISTRA KLAWE

די אונפערגלייכליכע בעת א רייזע, רעסטאראן־עסען, אלקאהאל געטראנקען א. אז. וו. צו בעקומען אין יעדער אפטייק און דראגעריע.

נאר אויף א קורצע צייט!

פערפומען

פודערן, טואלעטען־זייף, קעלניש־ און בלומען־וואסער

15% ווי אויך אלע ארט קאסמעטיק האב איך פערקלענערט די פרייזען מיט 50%

פערפומעריע

י. דרוקער, זאוואדזקא 11

בעמ.: פאר ענגראסיסטען גרעסערע ראבאט.

די „גאוני ישראל" איז א גאנץ נייער אויפלאגע

איז צו בעקומען אין אדמינ. „נייער פאלקסבלאט" צום פרייז פון 60 גראשען.

פרייז 2 זל. שנעל און רעיעל! פרייז 2 זל.

רעכטס־קאנסולטענטען־ביורא

„PORADA" - „פאראדא"

10 פיעטריקאווער 10

אונטער לייטונג פון א לאנגיעהריגען און רוטיניר. ז געריכט־סעקרעטאר שרייבט אלערליי ביטען און אפעלאציעס, קלאגזולעס און זאבעזפיעטשעניעס. אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער־ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען. 832

אנאנסען אין „נייעם פאלקסבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג!

אפאכמאן

בעקאנט אין דער זיידען־אויסארבייטונג־בראנזשע ווערט פון זאפארט געזוכט.

אפערטען אבצוגעבן אין אדמ. „נ. פאלקסבל." אונטער Sz.L.

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר מיין ליבע קוזינקע פרל.

רחל לאה סקאראשעוויטש

צו איהר חתונה מיט ה׳

טובי׳ קעמפנער

זאל זייער לעבענס־וועג מיט בלומען בעצירט זיין

קוזין אפרים וויעלונסקי און פאמיליע

מסבּרויכעז מיט די הלוואות אויף בוי־צוועקעז

סענסאַציאָנעלער בעריכט פון דער רעווידיר־קאָמיסיע.

() געכטען איז אויף דער זיצונג פון קאָמר טעט זר'ן פונאַנדערבויען די שטאָדט, אונטער'ן פאָרזי פון פרעזידענט זשעמיענצקי, צווישען אַנ־ דערע זיך בעטראַכט געוואָרען די פראַגע וועגען דער ראה פון 600 טויזענר זלאָטעס פאַר'ן קאָ— אָפעראַטיוו פון מלוכה־בעאַמטע.

: דער פראַגע נעהמט דאָס וואָרט לאַווניק איזרעקי און ער גיט אָפּ אַ בעריכט פון דער אַרורכפיהרטער קאָנטראָל איבער דער טעטיג־ קייט ; דערמאָנטען קאָאָפעראַטיוו.

ֿ דעם בעריכט איז צ וזעהען, אַז דער קאָאָפּאַטיוו פון די מלוכה־בעאַמטע, האָט אַלס אַזעלכן שוי נלאַנג אָנגעוואָרען די בעדייטונג פון אַ קאָוּעראַטיוו, ווייל נישט בלויז, וואָס צו דעם קאָאָפאַטיוו געהערען נישט נאָר מלוכה", אָרער שטעטיש בעאַמטע, נאָר גאַנץ פרעמדע מענשען, וועלכעקענען צו אַ אַ מין קאָאָפעראַטיוו קיין שום שייכותישט האָבען — איז נאָך לעצטענס דער קאָאָפאַטיוו געוואָרען אַנ'אָרט, וואו עס ווערען אַרורכפיהרט פערשידענע געשעפטליכע טראַנ־ זאַקציע מיט די הייזער, וואָס דער קאָאָפעראַטיוו בויט ים. זיי ווערען פערקויפט, אויסגעטוישט, אַזוי אַרער קאָאָפעראַטיוו איז גאָרנישט דער איי־ גענטיכ פון די הייזער.

אַזהערענדיג דעמראָזיגען בעריכט, האָט די קאָמיסעבעשלאָסען די הלוואה פון 600 טויזענד זלאָטעו פאַר'ן דערמאָהנטען קאָאָפעראַטיוו נישט צו ערלען און אויף דעם אָרט געבען א הלוואה פון 58 טויזענר זל. פאַר דעם קאָאָפעראַטיוו פון דער וועהאורוטווע־אַרבייטער, ווי אויך 400 טויז ענר זטעס פאַר דעם וואוינונגס־קאָאָפעראַטיוו פון די זיצירען.

(2) אויף דערזעלבער זיצונג איז אויך אויס־ געהערט געוואָרען אַ בעריכט פון דער רעוויזיאָנס־ קאָמיסיע וועלכע האָט פעסטגעשטעלט, אַז פון די אַלע 70 הייזער, אויף וועלכע עס זענען געגעבען געוואָרען הלוואות זענען קוים 15 פון זיי קוואַלי־ פיצירט געוואָרען פאַר קאָנווערסיאָנעלע. און פון פינף ווירטסלייט האָט די רעוויזיר־קאָמיסיע בעשטעטיגט צוריקצוציהען די הלוואות.

ד' פינף הויזבעזיצער זענען פאָלגענדע:

דער ווירט פוי פּושענדזאַלניאַנאַ 83 היינצע, וועלכער האָט בעקומען א הלוואה אויסצובויען אַנ' ערשטען שטאָק, האָט ער גאָר פאַר דעם געלד אויסרעמאָנטירט דעם פאַרטער, וועלכער איז שוין געווען פערטיג. און איה ספערדינגען אַלס האַנדעלס־ לאָקאַל או ןפאַר'ן געלד, וואָס איז איהם איבערגע־ בליבען פו ןדער הלוואה, האָט ער זיך געעפענט... אַ ביער־שענק.

דער הויזווירט קלאָמב, ווידער, וועלכער האָט פון קאָמיטעט בעקומען געלד אויף אויסצובויען וואוינונגען, כדי צ ווינדערן דעם וואוינונגס־נויט אין דער שטאָדט — האָט ער די וואוינונג פערדינגען דער קראַנקען־קאַסע און דעם פּאָסט־אַמט.

טרעשטשינסקי פון וווסקאָרניע 35 האָט זיך פון הלוואה־געלדער אויסגעבויט אַ דריישטאָקיגעס הויז, אין וועלכען ער האָט געמאַכט וואוינונגען צו 6 און 7 צימערן, בעת דער פלאַן איז בעשטעטיגט געוואָרען אויף וואוינונגען צו צוויי או ןדריי צימערן.

דער אייגענטימער ווידער פון זאַקאָנטנאַ 9 האָט אויסגעבויט אַ הויז מיט ווענד, וואָס זענען נאָר איין ציגעל ריק, בעת אַ וואַנד מוז זיין אָנדערהאַלבען ציגעל ריק, צוליב וואָס, מ'קען אין דערמאָנטען הויז נישט וואוינען.

נישט וואוינונגס־פעהיג איז אויך דאָס נייע הויז פון ה' קאַרפּ אויף פּאָמאָרסקאַ 19.

אויסהערענדיג דעם בעריכט, האָט דער קאָמר טעט בעשלאָסען אוטבעדינג און אויף אַנ'ענערגי־ שען אופן צוריקציהען די הלוואות, פון די דערמאָנ־ טע הויזבעזיצער.

•

(2) אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם האַלבען מי־ ליאָן זלאָטעס, וואָס דער דירעקטאָר פון דער באַנק נאָספּאַר. קראַיאָווענאַ" ה' נורעצקי האָט איבערגע־ געבען צ ודער ריספּאָזיציע פון דער בוי־אָפּטיילונג ביים היגען מאַגיסטראַט, וועלכער דאַרף דאָס געלד אויסבאָרגען אויף רעמאָנט־צוועקען, איז אָפּגע־ האַלטען געוואָרען אַ קאָנפערענץ פון דעם דער מאָנטען קאָמיטעט מיט דער דירעקציע פון דער היגער אָפּטיילונג פון דער „באַנק נאָספּ. קראַיאָ־ ווענאַ", אויף וועלכע עס איז אַרומגערעדט געוואָרען ד יפראַגע, ווי יאַ ו יאון ווען דאָס געלד קאָן אויס־ געבאָרגט ווערען.

די פאָרשטעהער פון דער בוי־אָפּטיילונג האָבען פאָרגעשלאָגען ,אַז געלד אויף רעמאָנטצוועקען קען מען באָרגען אַלע הויזבעזיצער אויף וועקסלען, ושירירטע פון צוויי אָנגעזעהענע, היגע הויז־בעזי־ צער, ראַנגעו די באַנק־דירעקציע איז געבליבען ביי איהר מיינונג, אַז דאָס נעלד דאַרף אויסגעבאָרגט ווערען נאָר אויפ'ן ערשטען נומער פון דער היפּאָטעק

צוליב דעם, וואָס אויף דער נעכטיגער קאָנ־ פערענץ איז דער ענין נישט דעפינויטיוו ערלעדיגט געוואָרען, ווט אין די נאָהענסטע טעג פאָרקומען אַ צווייטע קאָנפערענץ.

פּובליצע אַרבייטען.

(כ צוליב דעם, וואָס איינינע סעזאָן־אַרביי־ טען או די שטאָטישע־פּלאַנטאַציעס האָבען זיך געפּנדיג, האָט דער מאַגיסטראַט, כדי צו פער־ מיידען רבייטסלאָזיגקייט, בעשלאָסען איבערצו־ טראָגען15 פּלאַנטאַציע־אַרבייטער צו די קאַנאַ־ ליזאַציע־אַרבייטען.

אידעו ערשטער רייה וועלען איבערגעטראַ־ גען ווען די פּריילדיגע און קינדערלאָזע־אַר־ בייטער, וועלכע זענען אָנגענומען געוואָרען אין די חדשים מ' און יוני.

פּאָליציאישע שוץ אויף זומער־וואוינונגען.

(2ע'הערנעכטען איז אין דער וואָיעוואָדזטווע פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ, וועלכע איז געווען גע־ ווידמעט דער פראַגע, פון דער זיכערקייט פון דער בעפעלקונג, וועלכע פאָהרט אַרויס אויף זומער־ וואוינונג. אין דער קאָנפערענץ האָבען אַנטייל־גע־ נומען ד שעף פון דער זיכערהייטס־אָפּטיילונג ביעלעצקי שטאָטישער סטאַראָסטע סטושעמינסקי, סטאַראָס רושעווסקי, פּאָליציי־קאָמענדאַנט אויר־ דאָרטשיאָק פּאָוויאַטאָווע פּאָליציי־ק אָמענדאַנט גאָוואַק.

ס'איז פאָרגעשטעלט געוואָרען, אַז פון לאָדז פאָהרען זיך אויף זומער־וואוינונגען הונדערט טויז ענר מענן. די פּאָוויאַטאָווע פּאָליציי איז צו קליין צו זיכערן רוה און אָרדנונג אויף די זומער־ וואוינונגען. צוליב דעם איז בעשלאָסען געוואָרען צו בעשטימען טייל לאָדזער פּאָליציי צו שיצען די זומער־וואוינונגען.

אונטערשטיצונג.

(2) אויסצאָהלונג פון דער אונטערשטיצונג פאַר גייסט אַרבייטער וועט פאָרקומען מאָנטאָג ד. 30־טען יו אויף אַל. קאָשטשושקי 9. עס וועלען נישט בעקו קיין אונטערשטיצונגען די פרייליירינע, וועלכע האָ שוין אויסגעשעפּט 9 ראַטעס און די פאַמיליען־כערס, וועלכע האָבען שוין אויסגע־ שעפּט פופן ראַטעס.

פערזיכערונג פאַר גייסטיגע אַרבעטער.

(ב) ד האַנדעלס־אָנגעשטעלטער פעראיין, האָט זיך געוענדעט צום פערזיכערונגס־אַנשטאַלט פאַר גייסטי־אַרבייטער מיט דער ביטע אויפצו־ קלעהרען דעגין, צי דער אָנגעשטעלטער קען זיך אַליין מעלדע ודער פערזיכערונג, בעת דער אַר־ בייטסגעבערהרט נישט אויס די ראָזיגע פליכט.

איצט אָנגעקומען אַנ'ענטפער, אַז דער אָנגעשטעלטיקען זיך אין דעם פאַל אַליין מעלדען צו דער פערזונג.

אורלוב.

(2) הייהויבט אָן זיין אורלויב דער קאָמענ־ דאַנט פון ד לאָדזער פּאָליציי, אויבערקאָמיסאַר אויוראָרטשיקוהם וועט פערטרעטען דער לייטער פון דער אויפרשונגס־פּאָליציי אויבערקאָמיסאַר וויער.

אַ דעלעגאַציע פון קליינהענדלער

וועגען דער האַנדעלס־קאַמער.

ראָנערשטאָג האָט זיך פאַר דעם לייטער פון דער אינדוסטריע־אָפּטיילונג ביי דער וואָיעוואָדז־ טווע אינזש. בייער פאָרגעשטעלט אַ דעלעגאַציע פון קליינהענדלער־פעראיין, פּיעטריקאָווער 6, פון די ה"ה מאָסק, גאָלדבערג און שימשע. די דעלעגאַציע האָט בעקומען גענויע אינפאָרמאַציעס וועגען די וואַהלען צו דער האַנדעלס־קאַמער און אינזש. בייער האָט פערשפּראָכען, אַז די פּאָסטולאַטען פון קליין־הענד־ לער־פעראיין צו נעהמען אין בעטראַכט. דער ה' נאַטשאַלניק האָט צום לעצט אויך זיך אויסגעדריקט זיין וואונש, אַז אַלע קליינהענדלער־פעראיינען, סיי יודישע, סיי קריסטליכע זאָלען זיך פעראייניגען און אַרויסשטעלען אַ געמיינזאַמע ליסטע בעת די וואַה־ לען צו דער האַנדעלס־קאַמער.

פּאָלקס־קאָנצערט אין „סטאַשיץ"־ פּאַרק.

(מ.) דער ערשטער אומזיסטער פּאָלקס־קאָנצערט פון דעם ציקל קאָנצערטען, וואָס די אָפּטיילונג פאַר און קולטור־אָפּטיילונג ביים היגען מאַגיסטראַט האָט בדעה איינצואָרדנען, וועט פאָרקומען זונטאָג, דעם 29'טען ה. ח. אין סטאַשיץ־פּאַרק פון היגען פיל־ האַרמאָניע־אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיריגענט ה' טעאָדאָר רידער.

דאָס פּראָגראַם וועט זיין געווידמעט דער מו־ זיקאַלישער שאַפונג פון פּוילישע קאָמפּאָזיטאָרען.

שטיצע פאַר נשרפים.

(מ.) ווי עס איז בעוואוסט האָט דער מאַגי־ סטראַט די וואָכעזע, נאָך דער שרפה אויף בזשע־ זשינער 40, בעזעצט אין לאָקאַל פון דער פּאָוו־ שעכנער־שול אויף זשגאָוסקאַ 17.

אויף דער לעצטער זיצונג האָט דער מאַגי־ סטראַט בעשלאָסען אַרויסצוגעבען פאַר די נשרפים וועש, אָנגעטועכץ, ווי אויך אויסצאָהלען זיי אַנ' איינמאָליגע שטיצע אין דער הויך פון 330 זל.

ביי די זאָקען־אַרבייטער.

(ב) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון אַרבייטער אין דער זאָקען־אינדוסטריע, אויף וועלכער ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אונטערצושריי־ בען דעם אָפּמאַך מיט די אינדוסטריעלער וועגען דער לוין־הוספה פון 6 ביז 15 פּראָצענט.

ערשטע לאַנד־קאָנפערענץ פון „פּועלי־ אמוני ישראל" אין פּוילען.

בקרוב קומט פאָר אין וואַרשאָ די ערשטע לאַנד־קאָנפערענץ פון דער אָרטאָדאָקסישער אַרבייטערשאַפט „פּועלי אמוני ישראל" אין פּוילען.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט קומט פאָר קומענ־ דיגען זונטאָג אַ גרויסע פערזאַמלונג אין לאָקאַל פון „יסודי התורה", אויף וועלכער עס וועט אַרומגערעדט ווערען די צילען און אויפגאַבען פון פּא"י און פון דער ערשטער לאַנד־קאָנפערענץ. מיט רעפעראַטען וועלען אַרויסטרעטען די ה"ה: ר. ה. זילבערשטיין, הרב א. מערקצוויג, ל. שטשעקאַץ און א. ר. קליין.

אויף די פערזאַמלונג וועלען אויך פאָרקומען די וואַהלען פון דעלעגאַטען צו דער לאַנד־קאָנפע־ רענץ.

אַ שטאָדטישער „אויפ־ קלערונגס־הויז".

(מ) דער מאַגיסטראַט האָט בעשלאָסען נאָך הייאָהר צוצוטרעטען צום אויפבוי פון שטאָטישען „אויפקלערונגס־הויז", אויף דער ראַקאַשינער 1 אין וועלכען ס'וועלען זיך געפונען די „אַרבייטער־ סצענע", אַ לעזע־זאַל פאַר דערוואַקסענע, אַ פאָר־ לעזונגס־זאַל, אַ שפּיל־זאַל א.א.וו.

די קאָסטען פון דעם הויז זענען בערעכענט אויף 300 טויזענד זל. וועלכע וועלען, אין גרעס־ טען טייל, געדעקט ווערען פון די איינקונפטען פון דעם שטאָטישען אשוויאַטאָווע קינע־טעאַטער.

פון געריכט.

פאַלשע וועקסלען.

נ (2) מיט אַ יאָהר צוריק האָט אַ געוויסער רובין בעקומען פון דער פירמע יאַקוב קאָן, נאָוואָ־ מיעסקאַ 20 אַ וועקסעל אויף הונדערט זל. צאָהל־ מאַר אי ןלוקאָה. דער אויסשטעלער פון דערמאָנטען וועקסעל איז געווען אַ געוויסער זייפערט אויף דער אָרדרע פו ןמ. גאָלדשטיין.

דער דערמאָנטער וועקסעל איז פּראָטעסטירט געוואָרען און אין דעם פּראָטעסט האָט זיך נעוויזען, אַז אי ןלוקאָוו געפינט זיך נישט קיין זייפערט.

צוליב דעם, וואָס רובינ'ען האָט זיך אויסגע־ וויזען, אַז אויף דעם וועקסעל פיגורירען פיקטיווע נעמען, האָט ער וועגען דעם איבערגעגעבען דער פּראָקוראַטור.

נאָך דער אויספאָרשונג האָט זיך אַרויסגע־ וויזען, אַז אי די אונטערשריפט, אי די זשירא ווע־ נען געמאַכט געוואָרען פון פּאָטער יאַקוב קאָן און פון זיין זוהן דוד, און זיי ביידע זענען צוגעצויגען געוואָרען צ ונעריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר אויסשטעלען און לאָזען אין קורס וועקסלען מיט אַ פּאַלשער אונטערשריפט.

נעכטען איז דער פּראָצעס בעטראַכט געוואָרען אין קרייז־געריכט, וואו דער טאַטע און דער זוהן זענען פערמשפּט געוואָרען צו דריי חדשים אַרעסט, נאָר אויפ'ן סמך פון דער אַמנעסטיע, וועלען זיי די שטראָף נישט דאַרפען אָפּזיצען.

אָפּצייכען־טאָג אויף די זומער־וואוינונגען.

לטובת דעם קרן־קימת־לישראל.

עס איז ערהאַלטען געוואָרען אַנ'ערלויבעניש אויף איינצואָרדנען, זונטאָג, דעם 5/8 אויף די זומער־וואוינונגען אין דער לאָדזער סטאַראָסטע אַ אָפּצייכען־טאָג לטובת דעם קרן־קימת־לישראל.

עס ווערען שוין געמאַכט אַלע פאָרבערייטונ־ גען, כדי די זאַמלונג זאָל אדורך מיט דעם געהע־ ריגען ערפאָלג. דער קרן־קימת־קאָמיטעט ווענדעט זיך מיט אַ אַפּעל צו די ציוניסטישע און נאַציאָנאַ־ לע קרייזען אויף די זומער־וואוינונגען אין לאָדזער אומגעגענד, מיטצוהעלפען אין דער אָרגאַניזירונג פון אָפּצייכען־טאָג און פערגרעסערען די הכנסות פון קרן־קימת.

אין די אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(2) מ. ליפּשיץ פּעטריקאָווער 193, ע. מילער פּעטריקאָווער 46, וו. גראָשקאָווסקי קאָנסטאַנטינער 15, ק. פּערלמאַן צגעזשעלניאַנע 64, ה. ניעוואַראָוו־ סקי אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37, און ס. יאַנקעלעוויטש אַלטער מאַרק 9.

אַ טראַגישער פּאַרפאַל

(2) אין דאָרף גזשימישעוו אין קאָנינער פּאָ־ וויאַט האָט דער מעכאַניק אַנטאָני טשעשלאַק מיט אַ שרויפען־שליסעל צוגעדרעהט אַ שרויף פון דער אַקער־מאַשין, פּלוצלינג האָט, אויף אַנ'אומערקלעהר־ ליכען אופן, דער שליסעל געגעבען טשעשלאַק'ן אַ קלאַפּ אין קאָפּ, פון וואָס ער איז געבליבען לי־ גען אַ טויטער אויפ'ן אָרט.

יודיש טעאַטער אין זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

גאַסטראָלען פון דעם אַמעריקאַנער סטאַר בעני אַדלער

אויך נעמט אַנטייל די בעקאַנטע אַרטיסטקע פון וואַרשעווער טעאַטער פרוי שושנה

שבת, 3.30 נאָכמ. צו ביליגע פּרייזען די אויסגעצייכנעטע פּיעסע וואָס האָט געהאַט אַ גרויסען ערפאָלג

דער ווילדער מענש

אין 4 אַקטען פון י. גאָרדין מיט געזאַנג. הויפּטראָל למך — ב. אַדלער.

שבת, ד. 28־טן, זונטאָג, ד. 29 טן, 9 אָוועגד פּרעמיערע! צום 1. מאָל אין לאָדז פּרעמיערע! דער גרעסטער שלאַגער פון אַמעריקע

פרוי, מענש, טייוול

אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג און געזאַנג און טענץ פון מאַרקאָוויטש. הויפּטראָל אָסיפּ — ב. אַדלער

מאָנטאָג, ד. 30 טען, 9 אָווענד, גרויסע פּאָפּול. פאָרשטעלונג. פון 1 ביז 2.50

דער איינציגער זוהן

מעלאָדראַמע אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון זאַלאַטאַרעווסקי. הויפּטראָל בעני־אַדלער אין ערשטען אַקט קומט פאָר א קאַבאַרעט עס ווערט געזונגען די שענסטע געזאַנגס־ נומערען אויך טענץ.

דינסטאָג, דעם 31־טען יולי, 9 אָווענד צו פּאָפּולערע פּרייזען

דער איבעריגער מענש

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון זאָלאָטאַרעווסקי הויפּטראָל מאָריס — בעני אַדלער.

מיטוואָך, דעם 1־טען אויגוסט, 9 אָווענד גרויסע איבעראַשענדע פאָרשטעלונג צום אויפטריט פון אַרטיסט און זינגער פון ווילנער פאָלקס־טעאַטער

מ. טרילינג

קאַווקאַזער ליבע

אין 3 אַקטען מיט 20 נומערען געזאַנג און טענץ פון פ. סאַנדלער.

הויפּטראָל איסאַק — מ. טרילינג.

בעני אַדלער וועט אויפטרעטען אין זיין בעסטע דעקלאַמאַציע „דער ממזר".

צו יעדען בילעט ווערט צוגעגעבען דאָס בע־ ליבטע ליד „איך וויל אַ מיידעל ווי מיין מאַמעניו איז געווען".

אַלע פּיעסען זענען רעזשיסירט פון בעני אַדלער. אימפּרעסאַריאָ: סאַלאָמאָן קוסטין.

מוזיקאַל. לייטונג: ל. זעלמאַן. אדמינ.: א. בעזמאַן. ביהנע־לייטער: מאַבאַראָווסקי.

בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע.

ארום אמנעסטיע-דעקרעט.

ווענען שטראפען פאר קאמוניזם.

אין געוויסע קרייזען האלט מען, אז דער פונקט „צע" ארט. 7 ארער דער פונקט „צע" טייל 1 ארט. 8, לויט וועלכע אלע פערברעכענס, וועלכע זענען בעגאנגען געווארען פאר'ן 3-טען מאי 1928 צוליב פאליטישע טעמים און פאר וועלכע ס'דראט ארער מ'איז פערשפט געווארען ביז 1 יאהר טור־מע, ווערען פערגעסען ארער געשאנקען, שפרייטען זייער ווירקונג אויך אויף בעשולדיגונגען פאר קאמוניזם.

דעסגלייכען האלט מען, אז דער פונקט „י" טייל 1, ארט. 8, לויט וועלכען די פערמשפטע צו א טערמין לענגער ווי 1 יאהר, פאר בעגעהן פערברעכענס צוליב פאליטישע טעמים ווערט גע־שאנקען א העלפט פון דער פעראורטיילטער שטראף איז אויך חל אויף פערמשפטע פאר קאמוניזם.

אין אמת'ן אבער, האבען נישט די בירע־גערמאנטע מיינונגען אונטער זיך דעם מינדסטען רעכטליכען יסוד.

לויט דער אינטענץ פון געזעץ־געבער ווערען די בעשולדיגונגען פאר קאמוניזם בפרוש אויסגע־שלאסען פון דער קאטעגאריע פאליטישע פערברע־כענס, אויף וועלכע די אויבענציטירטע הנחות וער־ען חל.

פערקעהרט, לויט'ן פונקט „קא" ארט. 9 — קענען די הנהות פון דער אמנעסטיע לגבי די פער־משפטע ארער בעשולדיגטע אין בעגעהן קאמו־ניסטישע פערברעכענס אין גאנצען נישט האבען קיין אנווענדונג.

אמת, אויפ'ן סמך פון ארטיקעל 6 ווערט גע־שאנקען די פערמשפטע פאר קאמוניזם אין דריט־על פון דער פעראורטיילטער שטראף אבער נאר אין דעם פאל, אויב דער פערברעך איז בעגאנ־גען געווארען פאר'ן 3-טען מאי 1926 און דער אנגעקלאגטער איז פער'משפט געווארען אויף א שטראף לענגסטענס 4 יאהר טורמע. אין הסכם מיט אנגעוויזענעם ארטיקעל נעהמט אפילו די אמנעסטיע ארום אין די ראהמען פון א האלבען שטראף די זעלבע קאמוניסטישע פערברעכענס, וועל־כע זענען בעגאנגען געווארען ביז'ן 3-טער מאי 1928, אבער נאר רעמאלט, ווען דער פעראורטייל־טער איז אין קריטישען מאמענט נאך נישט אלט געווען קיין 20 יאהר.

ווענען דעם עלטער פון פערמשפט'ן אין מאמענט פון בעגעהן דאספערברעכען

ביי פיל בירנער האט זיך איינגעווארצעלט א מיינונג, אז קאמוניסטישע פערברעכענס, וועלכע זע־נען בעגאנגען געווארען דורך פערזאנען יונגער פון 20 יאהר ווערען אין גאנצען געשאנקען.

די ראזינע בעהויפטונג שטיצט זיך נישט אויף קיין שום גרונד און איז דורכאויס פאלש.

אמת איז יא, אז דער אומשטאנד פון מינדער־יעהריגקייט רעדוצירט נאר אויף דער מאס פון אנ־ווענדען די אמנעסטיע. און ווירקליך לויט'ן פונקט ה. טייל 1 ארטיקעל 8 ווערט יערען אנגעקלאגטען וועלכער איז פער'משפט געווארע זאויף לענגער, ווי 3 חדשים טורמע, אהן אונטערשיד אויף וואס פאר א טערמין און איז אין מאמענט פון בעגעהן דעם פאר געווארפענעם פערברעך נאך נישט אלט געווען 20 יאהר, געשאנקען אויפ'ן סמך פון דער אמנעסטיע א העלפט פון דער פעראורטיילטער שטראף, דער ראזינער פרינציפ איז גילטיג נישט כלויז בנוגע קאמוניסטישע, נאר אויך לגבי אלע אנדערע דער אמנעסטיע אונטערליגענדע פער־ברעכענס.

וואס שייך עלטערע פערזאנען ווערט די אמ־נעסטיע אין די ראהמען פון א האלבער שטראף אנגעווענדען לגבי די יענע אנגעקלאגטע, וועלכע זענען פער'משפט געווארען אויף א טערמין פון דריי חדשים ביז לענגסטענס 1 יאהר טורמע.

ווענען סקארבאווע פערברעכענס.

עס איז פערשפרייט א מיינונג, אז אלע אהן אויסנאהם שטראפען ביז 3 חדשים ווערען אויפ'ן סמך פון דער אמנעסטיע איינגאנצען געשענקט. בנוגע הארבערע שטראפען ווערט אנגעווענדען די אמנעסטיע אין די פארגעזעהענע נארמען. און די ראזיגע ידיעה שטימט לייךער נישט מיט דער ווירק־ליכקייט.

לויט'ן ארטיקעל 9 איז אויף א גאנצע רייה פערשידענע און הויפטזעכליך אויף שמוגעל און סקארבאווע ענינים (פונקט ג.) די פערעפענטליכע אמנעסטיע איינגאנצען נישט חל. אזוי, אז די אלע בעשולדיגטע ארער פער'משפט'ע פאר קאנטראַ־באנדע, אקציז (טאבאק, אלקאהאל, סאכארין, שטעמ־פעל א. אז. וו.) און אנדערע סקארבאווע פערברע־כענס וועלען פון דער אמנעסטיע נאר נישט קענען גענייסען.

רעכט-בעגרעניצונג.

א וויכטיגע מאראליש־יורידישע בערייטונג האָ־בען די ארטיקלען 11 און 12. לויט דער דער־מאהנטער קלאזול ווערען נאכ'ן אפזיצען די שטראַ־פען פאר פאלגענדע דער אמנעסטיע־אינטערליגענ־דע בעגאנגענע פערברעכענס, ווי אלע אנטי־מלוכה־שע ארויסטרעטונגען אין די יאהרען 1918, 1919, 1920; פאר קאמוניזם ביז'ן 3-טען מאי 1926 ביי א שטראף לענגסטענס 4 יאהר טורמע און פאר קא־מוניזם ביז'ן 3-טען מאי 1928 דורך פער'משפט'ע, יונגער פון 20 יאהר; פאר פערברעכענס, בעשטראפ־טע ביז 3 חדשים און אהן אונטערשיר אויף וואס פאר א טערמין ביי שטראפען פאר פערברעכענס צוליב פאליטישע, נאציאנאלע, רעליגיעזע, געזעל־שאפטליכע און געזעלשאפטליך־ווירטשאפטליכע טע־מים; פאר פרעסע־פערברעכענס און שטראפען פאר מאכט־בעלייריגונגען — אלע בירגער־רעכטליכע קאנ־סעקווענצען פון אם די אויסגערענטע שטראף־אורטי־לען ווערען איינגאנצען אויסגעשטראכען פון ביתער־קאטאסטער א. וו., אז זיי בלייבען פולבערעכטיגטער און אומבעפלעקטע בירגער. די ראזיגע הנחה איז אויך חל פאר די פער'משפט'ע פאר די זעלבע פערברעכענס, וועלכע זענען שוין אפגעזעסען די שטראף.

שטראפען לויט פריוואטע אנקלאגעם

אויך אויף שטראפען לויט פריוואטע אנקלאַ־געס ווי למשל פאר בעליידיגען א. אז. וו. איז די אמנעסטיע חל.

אויפ'ן גרונד פון דער אמנעסטיע ווערען אבער די פראצעסען נישט אפגעשטעלט. נאר א געריכטס־פערהאנדלונג מוז אומבערינגט פארקומען.

ערשט אויפ'ן פארשלאג פון פער'משפט'ן ווענ־דעט ראס געריכט לגבי איהם די כללים פון דער אמנעסטיע.

דאס אויספיהרען די אמנעסטיע.

אונז זענען בעקאנט פיל פאלען, ווען די קאָ־מארניקעס ארער פאליציי ארגאנען האבען גע־פרובט אויספיהרען די פעראָרדענטע עקזעקוציעס, לויט די געפונענע זיך אין זייער רשות אורטיילען, הגם די שטראפען זענען גענצליך אמנעסטירט.

וואהרשיינליך איז דא פארגעקומען אנ'איינ־פאכע מיספערשטענדניש. נישט מעהר אין אזעלכע פאלען דארף זיך דער פעראינטערעסירטער בירגער תיכף ווענדען צום געריכט עווענטועל צום אדמי־ניסטראטיווען ארגאן, וואס האט ארויסגעגעבען די שטראף.

אויב ביים אנווענדען די אמנעסטיע ענטשטעהט א צווייפעל, קאן מען אויף דער רעציזיע רערלאנגען דורך דער פערמיטלונג פון זעלבען פונקט אנ'אפע־לאציע אין דער העכערער אינסטאנץ, וועלכע ער־לעדיגט שוין דעם ענין ענטגילטיג.

י. אינפעלד.

"יעהריגען זיהנדעל געוואלט אריבערגעהן דעם וועג" [continued]

יעהריגען זיהנדעל געוואלט אריבערגעהן דעם וועג אויף זגערזשער 122 איז פליצלינג אנגעקומען אנ'אויטא און זיי ביידע איבערגעפאהרען.

דער פאגאטאווייע דאקטאר האט די שטראַנק נאכ'ן ערטיילען די ערשטע הילף אמגעפיהרט אהיים. דאס קינד אבער איז צוליב'ן דראהענדען צושטאנד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל, וואו עס איז אין א האלבע שעה ארום געשטארבען.

פון „קאסינא".

נישט־קוקענדיג אויפ'ן זומער־סעזאן און אויף די גרויסע אויסגאבען, מיט וואס עס איז פערבונדען די עקספלואטאציע פון ערשטראנגיגע בילדער, בעמיהט זיך ראך די ענערגישע דירעקציע פון „קאַ־סינא" צו געבען די קינא־בעזוכער דאס מאקסימום. די וואך ווערט געגעבען א ראפעלטער שלאגער־פראגראם. „דער שמייכעל פון דער זון" און „די צופיעשטשעטע". די מוזיקאלישע אילוסטראציע ליגט אין די הענד פונ'ם בעגאבטען דירינענט ה' ל. קאנטאר מיט זיין אויסגעצייכנעטען סימפאנישען ארקעסטער.

פון קינא „סירענא".

מיט גרויס ערפאלג ווערען דעמאנסטרירט די ראפעלטע פראגראמען אין קינא „סירענא". אלע סעאנסען ווערען שטארק בעזוכט.

די וואך ווערען ווידער געגעבען 2 פילרער אין 23 אקטען. „די ליבע פון א שפאנערין" און „ראס געהיימנישפולע זאקעךבענרעל".

„די כאטע הינטער'ן דארף" אין פארק „יוליאנאוו".

שבת נאכמיטאג קומט פאר אין פארק „יולי־יאנאוו" א גרויסע גארטען־פערוויילונג פערבונדען מיט א פארשטעלונג פון „פאפולערען־טעאטער" „כאטע הינטערן דארף" אונטער דער דירעקציע פון ר' פילארסקי.

מעלדונגען.

ארטאדאקסישע ארבייטער-ארגאניזא-ציע פועלי אמוני ישראל לודז גייערס-ראיאן.

זונטאג, פ' יעקב (29 יולי) פינקטליך 7 אוונד קומט פאר אין לאקאל פון „יסודי התורה" (נ. זאַ־רזשעווסקא 7) א גרויסע פערזאמלונג א. ד. ט.: „ווי אזוי קאן מען אפראטעווען די כנסת-ישראל"?

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די בעוואוס־טע רעדנער: ד. ה. זילבערשטיין, הרב א. ווערק־צווייג, ל. שטשעקאץ, א. ד. קליין א.א.

נאך די רעפעראטען וועלען פארקומען וואה־לען פון דעלעגאטען צו דער ערשטער לאנד-קאנ־פערענץ פון „פועלי אמוני ישראל" אין פוילען.

קומט מאסענווייז. פערזארגט אייך מיט וואהל־רעכט.

099

באלומער וועבער פון וואלענע טיכער,

דארפען קומען אויף א פערזאמלונג, זונטאג, ד. 29. יולי, 7 אוונט, פייפער-גאס 13, ווענען דער לאגע פון שטרייק.

אכטונג, טריקאטאזש-ארבעטערינס!

מאנטיק, דעם 30 יולי 8 אוונט קומט פאר וואסכאדניא 70 א פערזאמלונג פון אלע טריקא־טאזש-ארבעטערינס ווענען וויכטיגע פראגען.

די פערוו. פון טעקסטיל-פאריין אבט. 7 „נייע־

געענדיגט דער פארמאצעווטען-שטרייק אין דער קראנקען-קאסע.

נעכטען איז פארגעקומען א קאנפערענץ אין ארבייטס - מיניסטעריום ווענען ליקווידירען דעם סכסוך מיט די פארמאצעווטען אין דער קראנקען־קאסע. אין די היגע פארמאצעווטען-קרייזען איז דערהאלטען געווארען א ידיעה, אז דער סכסוך איז ליקווידירט. דערביי זענען בעריקזיכטיגט גע־ווארען די הויפט-פאדערונגען פון די פארמאצעווטען.

דער סאלידאריטעט שטרייק פון די פארמא־צעווטען אין די פריוואט-אפטייקען איז דעריבער אפגערופען געווארען.

א פייערלעשער-אפטיילונג אין באלוט.

(2) די קאטאסטראפאלע שרפה אויף בושער־ושינער גאס, בעת וועלכער ס'זענען געבליבען דאַכ־לאזע 15 פאמיליעס, האבען ווידער געמאכט אק־טועל די פראגע ווענען עפענען אנ'אפטיילונג פון די פייערלעשען אויף באלוט. די לארזער פריי־וויליגע פייערלעשער האבען שוין צו דעם צוועק אויסגעזוכט א פלאץ אויף זגערזשער גאס נעבען באלוטער פלאץ, וואו מ'וועט גלייך אנהויבען צו בויען א רעמיזע פאר א פייערלעשער־אפטיילונג, גלייכצייטיג וועט מען אנהויבען איינצוארדנען אין לאדז די עלעקטרישע פייער־סיגנאליזאציע. די פיי־ערלעשער האבען, צו די דערמאהנטע צוועקען 100 טויזענד זלאטים, דאס איז אבער צו ווייניג און די פייערלעשער וועלען זיך אין די נאהענטסטע טעג ווענדען מיט אנ'אפעל צו דער בעפעלקערונג צו העלפען די פייערלעשער אין זייער אויפגאבע.

רעדאקטאר פון „טעאטער-לעקסיקאן" ה' זלמן זילבערצווייג

ארויסגעפאהרען קיין רומעניען.

דער רעדאקטאר פונ'ם „טעאטער-לעקסיקאן" ה' זלמן זילבערצווייג איז אין די ענינים פונ'ם לעק־סיקאן ארויסגעפאהרען קיין רומעניען וואו ס'איז געווען דאס וויגעלע פונ'ם יודישען טעאטער, כדי דארט אויפ'ן ארט צו זאמלען מאטעריאלען.

אויפ'ן וועג וועט ער נאך בעזוכען קראקא, לעמבערג און לובלין וואו ס'וועלען איינגעארדענט ווערען אקאדעמיעס.

פארפאלען.

[אויטא-ארגיעס] (2) עהערנעכטען, בעת די 36-יעהריגע עמיליא שטראנץ האט מיט איהר 5-

Dr. M. ASZ
Cegielniana 9, tel. 59-18
צוריקגעקעהרט
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
נעמט אן פון 9 10 און 4—5

לעכער מאשינאווע
ווערען אנגענומען אויסצו־נייהען צו ביליגע פרייזען
ג. נארדמאן
29 צעגעלניאנא 29

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען,
2 נאווראט 2
נעמט אן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 8 אוו. פאר פרויען ספעציעל פון 4 5 נאכמיטאג.
פאר אומבעמיטעלטע רעדוצירטע פרייזען.

Dr. med.
L. Pikielny
אורא־לאג ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאזען און הארן-קראנקהייטען
Nawrot 3,
telefon 19-90.
יום טוב'ס פון 4—7 אין אוונט.

Dr. med.
BRAUN
33 פאלודניאווא 33
טעלעפאן 40-26.
ספעציאל-ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (הארר-אויספאל)
נעהמט אן פון 9 ביז 11 פריה. און פון 5—8 אוונט.
צוריקגעקעהרט.

Dr. med.
Wolf Eychner
פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
זגערזשער 11 טעל. 34-72
נעהמט אן אין דער לעטשניצע פיעטריקאווער 294 פון 12—2
שבת. אין דערהיים פון 5-6 אוו.

Dr. RACHELA LEWI
ספעצ. פאר קינדער-קראנקהייטען
פאנסקא 24, טעל. 42-72
נעמט אן פון 2 ביז 4 נאכמיטאג.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 6. טעל. 44-95
נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
טעמאל-בעטען, שפאציר-וועגע־לעך, מאטראצען געבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האלט'ן בעטען "Patent" לויט מאס־ וואש-טישען אין וויזמאטשקעס אמביליגסטען
אין פאבריקס-לאגער
"DOBROPOL" Łódź
Piotrkowska73wpodworzu

א לערן - יונגעל
צו הענטשקעס ווי אויך סוויטער-ארבייטער ווע־רען געזוכט ביי בערקאן
קאמיענא 2

עס ווערט געברויכט
א לערן - יונגעל
צו טאמבורירען
צו ערפאהרען
אלעקסאנדראווסקא 44
אין האבער-געוועלב.

אנייהערין
צו אבערוועש ווי אויך א פאדרענטשנע ווערען געזוכט ביי
צווייגענבערג,
זאכאדניא 51. 679

א שותף
צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט מיט א קאפיטאל ווערט געזוכט.
צו ערפאהרען אין אדמ. פון דער צייטונג.

א קוואליפיצירטע
אבערלאך-נייהערין
זוכט א פאסטען. צו ערפאהרען אין אדמינ. פון דער צייטונג.

א מיידעל צו שלאפען
ווערט געזוכט צו ער־פאהרען ביי פרוי קאלשטיין, דרעוונאווסקא 42 ס'קען אויך זיין מיט א מאשין צו ארבייטען.

ס'ווערט געזוכט
א יונגערמאן
וועלכער זאל זיין בעקאנט אין דער קאנפעקציאנס־בראנזשע ווי אויך זאל קע־נען שרייבען פויליש צו ווענדען זיך ביי יצחק קאלינסקי נאוואמיעס־קא 19.

א קראפט-שפולער (רין)
ווערט געזוכט.
צו ערפאהרען ביי
דזשעוויענסקי,
סקלאדאווא 23.
פון 8 — 10 אין אוונט.

א קוואליפיצירטער
שטריקער
אויף א P. D. מאשין ווערט געזוכט פון זאַ־פארט ביי ניימארק
אגראראווא 8

אבצוהיטען
א וואוינונג ווערט יצ־מאנד געזוכט אהן אונטער־שיד פון עלטער. אפערטען אונטער „אויפזיכט" אין אדמיניסטראציע. 679

השבת אבדה
מיטוואך ביינאכט מיט דער לאדזער באהן, וואס געהט אב 8,13 פארנאכט און ארויסגעהענדיג פון אנ־דזשעיעוו האב איך איבער־געלאזט אויף דער באהן א פעקעל מיט א וואלענעם סוועטער און א רעקעל פער־פאקט אין פאפיר. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען אבצוגעבען אין אדמ. פון דער צייטונג.

נחמו —

— זיי געטרייסט, פאלק, אין דיין הייליגען טרויער!

איז עס אַ מעגליכע זאַך צו ווערען געטרייסט, ווען ס׳איז דאָ דאָס בעוואוסטזיין פאַר׳ן אומגליק, וואָס איז געשעהן, ווען מען פיהלט דעם וועהטאָג, וואָס האָט די נשמה איינגעקלעמט.

עס קאָן קומען די טרייסט צו דעם יורד מיט אַנ׳אָנזאָג אויף אַנ׳אויפשוואונג; די נחמה — מיט אָנבאָט פון עליה.

די טרייסט קאָן געפינען איהר תיקון אויף אַ באָדען, וואָס איז ראוי דערצו, וואָס איז דורך דעם לעבעדיגען טרויער טיף פאַראַקערט אין דעם יסורים׳דיגען שוואַרץ ערד, און דאַן איז די טרייסט נישט קיין ברכה לבטלה, נאָר אַ גאָט-בענשונג, און אַ גאַראַנטיע פאַר אויפגאַנג, פאַר אַ גרעטעניש —

ווען די טויב פון טרייסט קומט אָבער אויף עם באָדען, וואָס איז געוואָרען זאַמד און קיזעלטיין, איז איהר שליחות נישט קיין ברכה׳דיגע ור אַ קללה!

אַ וויסטע קללה איז זי אין דעם מדבר פון פאַלענעם פאָלק דעם יורד — דעם נישט - עמגדליכען.

לאָמיר אָקאָרשט אַ טראַכט טון, און אריינבליק אין דער טיפעניש פון דעם פאָלקסטום, צי א אין איהם דאָ דאָס אמת׳ע בעוואוסטזיין פון די ירידה, וואָס די עכטע טרייסט קאָן האָבען אַ שטה אויף איהר, קאָן אַרונטערנעהמען דעם שוואַרצען שלייער, אָננעהמען ביים האַנד און פיהרען באַרג-אַרויף.

דאַרף מען דערצו נישט זיין ספּעציעל טיפזיכג, כדי צו דערזעהן, אַז אין אונזער נאַציאָנאַל-פאָלקס-לעבען האָט אין דער לעצטער תקופה אויפגעהערט דאָס בעוואוסטזיין, און בעזונדערס אין עם לעצטען פערטעל יאָהרהונדערט געהט דאָס בעוואוסטזיין אין דער ריכטונג פון זעלבסט-דערנידעריגוניש און אויף דער ליניע פון ברייטער וועלטליכקייט.

יער יוד הויבט אָן אויסצוטון פון זיך דעם גלות.

יאָס זעהען מיר אויף שריט און טריט!

איז עס, זעלבסטפערשטענדליך, אַ פּאָזיטיווע דערייניגג.

— איז עס, זעלבסטפערשטענדליך, אַ טרייסט, וואָסהאָט שוין און וועט נאָך האָבען פּאָזיטיווע ממש׳דיגע פאָלגען.

און — ביי דעם איצטיגען מאָמענט האָבען מיר זין דעם קעסעל פון דעם יודישען לעבען דריי בעזונדערס בולט׳ע עלעמענטען, וואָס קאָכען זיך אויךדעם נאָך-נישט-פערלאָשענער פייער פון לעצטען זורבן — פון דער וועלט-מלחמה:

דער, וואָס איז פערשטיינערט געוואָרען אין זיין ירידה;

יער, וואָס טוט אויס פון זיך דעם גלות און גלייכצייטיג דעם יוד פון זיך, און טרעט אַריין אין אַנ׳אַנער גלות, און —

ער, וואָס שטייגט אַרויף אויפ׳ן וועג פון פרייע, וועלטליכער, מענשליכער יודישקייט.

אָט דער לעצטער עלעמענט, איז אונזער אמת׳ע טרייסט און האָפנונג!

מן.

גיפונען אמונדסען!

פון די א׳ קאָקאָם-פוטער
וואָס איז א גאָר אַלערליי,
איז דאָך „עמא“ די נעשמאַקסטע
און די בירסטע פון זיי.

[illegible] גוטע ווירטינס
עהמען זאָלט א הר עס און זינגען
ז די „העמא“ און „קאָקאָמאַ“
וז זיך שטענדיג ביי אייך געפינגען

„העמא“ אידאָך גוט צו פרעגלען
און אויך קען מען אַליין
„העמא“ בשר איז וזי [illegible]
בעסער ווי גנזען-שמאַלץ.

„עמא“ און „קאָקאָמאַ“ זענען
[illegible] בשר און אַנטיק
[illegible] פאַבריקאַניצער רבי׳ם אויפזיכט
[illegible] זי שטענדיג די פאַבריק.

ר׳ מענדעל [illegible] אָט דער גאון
דאַרף געוויס נישט קיין רעקלאַמע
ער איז דעמערער רבי׳ם בלו ער
[illegible] אַלע אָך מ״תמא.

[illegible] די פירמע א ב ריהמטע
[illegible] אייננהאַרו און פון
די קאָנטאָר פון זיי געפינט זיך
לי, וויסאָקאַ נומער 9.

595

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר וירען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
[illegible] פון 12—2 און פון 5—7. [illegible] אויך
און [illegible], זאַקראָנשער 17 פון 10—11 [illegible] פון 2—[illegible]

דער פאָליטישער מאָמענט.

דער אַמעריקאַנישער געגען-מלחמה פאָרשלאַג.— פויליש-ליטווישער קאָנפליקט און דער דע-מאַרש פון ענגלאַנד, פראַנקרייך און דייטשלאַנד.—דער קאַבינעט-קריזיס אין יוגאָסלאַוויען.—איבערקעהרעניש אין עגיפּטען. — שטעלונג פון די פראַנצויזישע סאָציאַליסטען צו דער פעלקער-ליגע.

צוועלף מלוכות געחתמ׳עט דעם אַלטוועלטליכען שלום-פאַקט פון דער וואַשינגטאָנער רעגירונג און דערמיט איז נאָך דער וועלט-מלחמה אַריינגעשריבען געוואָרען דאָס שענסטע בלעטעל אין דער געשיכטע פון אינטערנאַציאָנאַלען פעלקער-רעכט, וואָס דאַרף דינען אויף אויסצומיידען אויף להבא מלחמות צווישען די פעלקער.

צום ערשטען נאָכ׳ ווערסאַלער שלום-אָפּמאַך זאָגען זיך די פעראייניגטע שטאַטען אָפּ פון זייער מאָנראָע-תורה לגבי אייראָפּע, וואָס לויט איהר דאַרף זיך אַמעריקע אָפּשיידען פון דער וועלט-פּאָליטיק או זויך נישט אַריינמישען אין די אייראָפּעאישע פּאָליטישע ענינים. ווי עס איז בעוואוסט, האָט די ראָזיגע תורה געפיהרט דערצו, אַז אַמעריקאַ האָט זיך אָפּגעזאָגט פון אַריינגעהן אין פעלקער-בונד און האָט דערמיט אָפּגעוואָרפען די אידעע פון איהר אייגענעם גרויסען מלוכה-מאַן, פון פרעזידענט ווילסאָן.

נאָך יאָהרען פון קווענקלען זיך איז אַמעריקאַ אַרויס מיט אַ פאָרשלאַג וועגען אַ וועלט-אָפּמאַך, וואו אַלע מלוכות זאָלען מתחייב זיין נישט צו פערפיהרען קיין מלחמות איינע קעגען דער אַנדערער. דעם ראָזיגען אָפּמאַך האָבען שוין געחתמ׳עט דייטשלאַנד (די ערשטע), פראַנקרייך, ענגלאַנד, איטאַליען, אירלאַנד, בעלגיען, פוילען און קאַנאַדע, שפּאַניען און די חתימות פון יאַפּאַן און טשעכאָסלאָוואַקיען וועלען אויך באַלד קומען. די אַמעריקאַנער רעגירונג קאָן דאָס פערבעכענען פאַר אַ גרויסען דיפּלאָמאַטישען נצחון, און אַזוי ווי די איניציאַטיווע איז אַרויסגעגאַנגען פון דער רעפּובליקאַנישער פּאַרטיי, וועט קעלאָג׳ס שלום-פּאַקט פערגרעסערען די שאַנסען פון דער רעפּובליקאַנישער פּאַרטיי צו די קומענדיגע פּרעזידענטען-וואַהלען און מעהר זיכערען דעם אויסקלייב פון האָווער׳ן אויפ׳ן פּרעזידענטען-שטוהל.

עס איז דעריבער פערשטענדליך, וואָס אַ טייל פון דער אַמעריקאַנער פּרעסע, דוקא יענע, וואָס געפינט זיך אונטער דער השפּעה פון דער דעמאָקראַטישער פּאַרטיי, איז אַרויס מיט אָנפאַלען אויף קעלאָג׳ס איניציאַטיוו, מיט די אייגענע אָנפאַלען, וואָס האָבען זיך געלאָזט הערען בשעתו קעגען ווילסאָן, או זוואו מען שרעקט אַמעריקאַ אַז אַזאַ אָפּמאַך קאָן זי פערפּלאָנטערן אין אייראָפּעאישע סכסוכים. מיט אַנ׳איבעראַשענדער קריטיק נעגען דעם קעלאָג-פּאַקט איז אַרויס אויך אַנ׳ענגלישער מיניסטער, און דוקא דער ריאַקציאָנערסטער מיניסטער פון אינערן — דזשאָנסאָן היקס. ער בעשולדיגט אַמעריקאַ אין צביעות: פון איין זייט שטרעקט זי אויס די האַנד צום וועלט-שלום און פון דער אַנדערער זייט וויל זי נישט מינערן איהר פלאָט. אָהן אַ פערקלענערונג פון די אַרמעען און פלאָטען, וועט דער שלום-פּאַקט זיין אַ בלויזער שווינדעל.

די ראָזיגע שאַרפע ווערטער האָבען אַרויסגערופען אַנ׳אונצופרידענקייט אין ענגלאַנד. מען זעהט אין זיי אַ נישט פעררינטע בעליידיגונג פון אַמעריקאַ, וואָס קאָן זעהר גוט אָפּענטפערן, אַז אַזאַ מלוכה ווי ענגלאַנד, וואָס גיט אויס אויף איהר אַרמעע און פלאָט צוויי מאָל אַזוי פיל ווי פראַנקרייך, אָדער איטאַליען, דריי מאָל אַזוי פיל ווי יאַפּאַן און דריי מאָל אַזוי פיל ווי דייטשלאַנד, — אַז אַזאַ מלוכה טאָר נישט אויסרעדען אַ צווייטען וועגען די הוצאות אויפ׳ן מיליטערישען בודזשעט.

צי האָבען אָבער אַזוינע דאָקומענטען ווי דער שלום-פּאַקט אַ ממשות? אָדער זיי זענען באמת נישט מעהר, ווי פּאַפּיר-שמאַטעס? ווען מען זאָל זיך נישט שטעלען אויפ׳ן שטאַנדפּונקט פון רעכטליכען ניהיליזם, מוז מען זאָגען, אַז דער פּאַקט איז פאָרט אַ דערגרייכונג און וועט מיטהעלפען אין קאַמף געגען דער קריגס-פּסיכאָלאָגיע, וואָס איז אויך קאַפּאַבל אַרויסצורופען מלחמות אויף דער וועלט.

אין פויליש-ליטווישען קאָנפליקט איז קיין שום ענדערונג צום גוטען נישט אַריינגעטרעטען. די דירעקטע אונטערהאַנדלונגען צווישען ביידע צדדים האָבען זיך נישט גערוהרט פון אָרט. דאָך איז געשעהן אַ זעהר וויכטיגער שריט מצד ענגלאַנד פראַנקרייך און דייטשלאַנד, וועלכע האָבען זיך געווענדעט צו וואָלדעמאַראַס׳ן, אַז ער זאָל זיין מעהר נאָכגיביג און זאָל זיך האַלטען אַן די בעשלוסען פון דער פעלקער-ליגע. דער ראָזיגער דע-מאַרש פון די גרויסע מלוכות וועלען וואַהרשיינליך ווירקען, אַז וואָלדעמאַראַס זאָל זיך פערטראַכטען איבער די פאָלגען פון זיין איינגעקשנטער טראָץ-פּאָליטיק.

דער קאַבינעט-קריזיס אין יוגאָ-סלאַוויען, וועלכער איז ענטשטאַנען נאָך דעם מאָרד אין דער סקופּטשינאַ, האָט זיך נאָך נישט געענדיגט. נישט דעם גענעראַל האַדזשיטש און נישט דעם סלאָוועניש׳ן אָנפיהרער קאָראָשעץ האָט זיך נישט איינגעגעבען צו קומען אין אַ הסכם מיט דער כאָרוואַטישער אָפּאָזיציע און צו בילדען דעם קאַבינעט, הגם דער קעניג וואָלט זעהר געוואָלט לעבען בשלום מיט די כאָרוואַטען.

ראַנגען האָבען זיך שטאַרק פערבעסערט די בעציהונגען צווישען יוגאָסלאַוויען און בולגאַריען.

דער עגיפּטישער קעניג פאוד האָט אויף דעם פאָרשלאַג פון מאַהאַמער-פּאַשאַס קאַבינעט, אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג צו ליקווידירען דעם פּאַרלאַמענטאַרישען רעזשים אויף דריי יאָהר. דער עגיפּטישער מיניסטער-ראַט מאָטיווירט דאָס דערמיט, אַז ס׳דאַרף ליקווידירט ווערען די טעטיגקייט פון אַ גרופּע דעפּוטאַטען, וועלכע האָבען געוואָלט רעגירען דורך וואַהל-טעראָר. מ׳דאַרף אויך רעפאָרמירען דאָס וואַהל-געזעץ. דערבייאיז אין עגיפּטען ערקלערט געוואָרען קריגס-צושטאַנד. אין אַלעקסאַנדריען זענען צוליב דעם פּאַרגעקומען אונרוהען, דערווייל בעטראַכט ענגלאַנד די גאַנצע געשעהעניש אין עגיפּטען אַלס אַנ׳אינערליכען ענין פון מצרים, ענגלאַנד איז אָבער גרייט יעדע מינוט צו אינטערווענירען.

אויף דער זיצונג פון ראַט פון דער פראַנצויזישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי איז אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן נאָהענטען בריסעלער אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס, בעטראַכט געוואָרען די פראַגע פון דער בעציהונג פון די סאָציאַליסטען צו דער פעלקער-ליגע. די דיסקוסיע איז ענטשטאַנען צוליב דער טעטיגקייט פון פּאַרטיי-מיטגליד פּאול באַנקור אין דער פעלקער-ליגע, אַלס פערטרעטער פון דער בורזשואַזער פראַנצויזישער רעגירונג. דער לינקער פליגעל האָט פערלאַנגט, אַז באַנקור זאָל אָפּגערופען ווער׳ען געזוינט האָבען אָבער די רעכטע און פּאול באַנקור איז געבליבען אין דער פעלקער-ליגע. דאָס וועט אויך זיין די שטעלונג פון דער פראַנצויזישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי אויפ׳ן בריסעלער קאָנגרעס בנוגע דער פעלקער-ליגע.

די וואהלען אין אמעריקא

(אַ בריף פון ניו-יארק.)

די אַמעריקאַנער זענען געבליבען סטאַטיסטיקער!

אַלץ איבערזעצען זיי אויף ציפערן, זיי רעכנען מיט ציפערן או זפערשטעהן אַמבעסטען די ציפער-שפּראַך.

קונסט-ווערק, אַלטערטימליכקייטען, אַלץ איז קודם כל — ציפער. און די ערשטע פראַגע, וואָס ענטשטעהט ביי אַנ׳אַמעריקאַנער איז — וואָס קאָסט עס?

אין די אַמעריקאַנער צייטונגען וועט איהר אָפט טרעפען אַנ׳אַנקעטע, וואָס אין ווערט אַ שמירבעל פון אַ קינאָ-אַרטיסטין, וואָס קאָסטען שעהנע פרויען-פיסלעך, וויפיל אַ פרוי פון דער אָדער יענער געזעלשאַפט דאַרף אויסגעבען אויף טואַלעטען, א.אַז.וו. א.אַז.וו.

אויך די וויכטיגסטע פּאָליטישע געשעהענישען ווערען איבערגעזעצט אויף ציפערן און איצט זענען די צייטונגען פיל מיט סטאַטיסטיק איבער די פּרעזידענטען-וואַהלען.

ס׳איז אינטערעסאַנט זיך אַביסעל צו בעקענען מיט די ראָזיגע ציפערן: נישקשה, אייראָפּעער מעגען זיך אויך לערנען צעהלען...

לויט אַנ׳אויסרעכנונג פון די יפאָריגע וואַהלען קאָסטען זיי אָפּ אַנ׳ערך 40 מיליאָן דאָלאַר; דאָס מאַכט אויס אין דורכשניט 33 צענט אויף אַ קאָפּ.

דאָס הייסט, אַז ס׳איז די ביליגסטע פערוויילונג.

נאָך לאַנג, איידער ס׳הויבט זיך אָן אָפיציעל די וואַהל-קאַמפּאַניע, בעקומט יעדער יענקי אַ פּאַק מיט אויפרופען, אין וועלכע די קעמפענדע צדדים פיהרען צווישען זיך אַנ׳אינטערעסאַנטע און פּיקאַנטע פּאָלעמיק; ער העהרט דורכ׳ן ראַדיאָ אַ נוואַלדיגע צאָהל רעדעס; קען, אויב ער וויל, בעקומען אומזיסטע ציגאַרען און פּאַפּיראָסען אין די וואַהל-קאָמיטעטען; קען אַפילו, אַז ס׳זאָל איהם געלינגען, זיך אַריינכאַפּען אויף אַ באַנקעט, אָנהערען זיך מוזיק און אַפילו אָפּטון זיין בירגערליכען חוב — אָפּגעבען זיין שטימע...

אמת, מיט׳ן ראָזיגען חוב אָפּטון זינדיגען נישט די אַמעריקאַנער צופיל — בעת די לעצטע וואַהלען האָבען געשטימט קוים 26 פּראָצענט פון די וואַהל-בערעכטיגטע.

אַ סך געלד שלינגט איין די דרוק-פּראָפּאַגאַנדע.

די רעפּובליקאַנישע פּאַרטיי, צ.ב. האָט בעת די פאָריגע וואַהלען אויסגעגעבען אויף אויפרופען פּאַמפלעטען און צייטונגס-סובסידיעס — איבער 5 מיליאָן דאָלאַר.

אין קליינע שטעטלעך האָט מען אָפּגעקויפט דרוקערייען, כדי צו פערשווערען די געגנער די דרוק-פּראָפּאַגאַנדע. דאָרט וואו עס איז נישט געלונגען, האָט מען אָפּגערעדט די זעצער, און אין אַ שטעטעל פון שטאַט אָהיאָ, אַ הונדערט קילאָמעטער פון טשיקאַגאָ, האָט מען אַפילו פערפיהרט דעם מעטראָנפּאַזש פון דער זעצעריי ביז איבער די וואַהלען.

די צווייטע גרויסע אויסגאַבע ווערט געמאַכט אויף אַגיטאַציע-רייזעס.

די אַגיטאַטאָרען פאָהרען געוועהנליך אין עקסטראַ-צוגען, שטעהען שעה׳נווייז אויף די סטאַציעס און אויף די פּעראָנען, אָרדענט מען דערווייל איין פערזאַמלונגען, מ׳גרייט אַפילו אַמאָל טישען און מ׳מאַכט לחיים.

אַזאַ „טורנעע“ קאָסט דורכשניטליך אַ 4000 דאָלאַר.

די אייזען-באַהנען מאַכען בעת דער וואַהל-קאַמפּאַניע נישט קיין שלעכטע געשעפטען.

נישט ביליג קומט-אָן אויסצוהאַלטען די פּאַרטיי-אַגיטאַטאָרען אויף די די ערטער. מיט די טראַדיציאָנעלע לערינע קעסטלעך פון זייף, פון וועלכע זיי אימפּראָוויזירען אַ טריבונע (און מ׳רופט זיי טאַקי „רעדנער אויף זייף-קעסטלעך“), געהען זיי פון גאַס צו גאַס, פון פּלאַץ צו פּלאַץ און אַגיטירען פאַר דעם אָדער יענעם קאַנדידאַט.

און אַ אַגיטאַטאָר בעקומט פון 50 ביז 100 דאָלאַר אַ וואָך, או זדי וואָס ריזיקירען מיט כאַפּען קלעפּ (אין די אָרימע קוואַרטאַלען פון ניו-יאָרק, טשיקאַגאָ, באָסטאָן) בעקומען אַפילו ביז 200 דאָלאַר... 0

ס׳זענען פאַראַן פיל אַזעלכע אַגיטאַטאָרען פון צווישען די אימיגראַנטען, בפרט יודען און איטאַליענער.

שטאַרק פּאָפּולער אין ניו-יאָרק איז אַ געוויסער סאַמועל איזאַקס, אַ רוסישער עמיגראַנט, אַ שטאַרקער אָנהענגער פון הובער.

יעדע פון די צוויי הויפּט-פּאַרטייען, די רעפּובליקאַנישע און דעמאָקראַטישע, האָבען אין די גרעסערע צענטרען נישט ווייניגער, ווי 1000 נאַסען-אַגיטאַטאָרען, וואָס קאָסטען זיי אָפּ ביז 100 טויזנד דאָלאַר אַ וואָך, און אַזוי ווי די וואַהלקאַמפּאַניע דויערט אַ האַלב יאָהר, הייסט עס, אַז זי קאָסט אָפּ ביז 5 מיליאָן דאָלאַר.

אַ גרויסע פּאָזיציע אינ׳ם בודזשעט פון דער וואַהל-קאַמפּאַניע בילדען די אויסגאַבען אויף דירות, באַנקעטען, אומזיסטע ציגאַרען און פּאַפּיראָסען, אויף די הונדערטער אָרקעסטערס, און ועל כולם אויף די אייגענע ראַדיאָ-סטאַציעס. די ראָזיגע ראַדיאָ-סטאַציעס שפּילען די אָאוצט אַ גרויסע ראָל, אַזוי איז בעת׳ן לעצטען צוזאַמענפאָהר פון דער רעפּובליקאַנישער פּאַרטיי אין קענזאַס-סיטי, איינגעאָרדענט געוואָרען איינע פון די שטאַרקסטע ראַדיאָ-סטאַציעס אין גאַנץ אַמעריקאַ. זי האָט טאַקי אָפּגעקאָסט אַ פיינעם גראָשען, אָבער 40 מיליאָן מענשען אין אַלע עקען האָבען געהערט די רעדעס, וואָס זענען געהאַלטען געוואָרען אויפ׳ן צוזאַמענפאָהר, די רעליגיעזע דרשות, (אָהן דעם בעגעהט זיך נישט דאָ קיין שום גרויסע פּאָליטישע צוזאַמענקונפט) מוזיקאַלישע פּראָדוקציעס און דעם טראַדיציאָנעלען הימן „דער שטערענדיגער פלאַג“.

אין קענזאַס-סיטי, אינ׳ם ספּעציעל איינגעאָרדענטען גראַנדיעזען האָלל האָט זיך אַזוי ווי געפונען אַ דריטעל פון דער גאַנצער אַמעריקאַנער בעפעלקערונג. איינעם האָט אינטערעסירט די פּאָליטישע טייל פון קאָנגרעס, אַנ׳אַנדערען די דרשות פונ׳ם פּאָפּולערען עפּיסקאָפּ פּאַרטרידזש (אגב וועדרען זיינע דרשות גוט בעצאָהלט), אַנדערע הערען בלויז דעם מוזיקאַלישען טייל פונ׳ם פּראָגראַם.

בעת די פּרעזידענטען-וואַהלען אין 1932 וועלען די פּאַרטייען נישט דאַרפען איינאָרדנען קיין צוזאַמענפאָהרען, קיין ספּעציעלע האָטעלען פאַר געסט, א. אַז. וו. יעדער בירגער וועט קענען אויפ׳ן ווייסטען מהלך נישט-נאָר הערען די רעדנער, מוזיקער און זינגער, ער וועט זיי אויך קענען דייטליך זעהען: ס׳וועט זיין גענוג צו רעדען פאַר דער ראַדיאָ-אויפנאַהמס-סטאַציע.

איבער אַזעלכע אַפּאַראַטען אַרבייט מען איצט אין אַמעריקאַ זעהר ענערגיש און מ׳קען רעכענען, אַז אין אַ פּאָר יאָהר אַרום וועט אַ בירגער פון ניו-יאָרק, זיצענדיג ביי זיך אין דערהיים, הערען און זעהען פאָרשטעלונגען און קאָנצערטען, פאָרלעזונגען און רעדעס פון בערלין, פּאַריז, מאָסקווע, שטאָקהאָלם א.א.וו.

*

פון וואַנען נעמט מען די צעהנדליגער מיליאָנען דאָלאַר, וואָס די קאַמפּאַניע קאָסט אָפּ? סיי

(ווייטער זעה 6-טע זייט).

די אינדישע באַוועגונג צווינגט איצט ערנסט צו רעדען וועגען זיך.

נאָך אַ קורצען שטילשטאַנד אין אינדיען, האָבען איצט ווידער אָנגעהויבען פון דאָרט אָנצוקומען ידיעות וועגען אומרוהיגע געשעהענישען, וועגען געשעהענשען, וואָס רעדען אויצווייידייטיג פון קריג, רעוואָלוציע א. א. וו.

ס׳האַנדעלט זיך וועגען אַ פויערן־באַוועגונג אין דער פּרעזידענטען־שטאַט באָמבעי, ד.ה. אין פּראָווינצען מיט אַן׳אויבערפלעכע פון 123.000 קוו. מייל מיט אַ באַפעלקערונג פון 20 מיליאָן, פון וועלכע 16 מיליאָן וואוינען אין די דערפער. דאָס הינדוסען־דאָרף איז אַן׳אָפּגעזונדערטע וועלט.

דער פראַנצויזישער פאָרשער זשאָזעף שאַי, אין זיין אַרבייט וועגען די אַדמיניסטראַטיווע פּראָבלעמען פון בריטישען אינדיען שרייבט, אַז דאָס דאָרף דאָרט האָט איינגעהאַלטען אַלע כאַראַקטער־שטריכען, וועלכע ס׳האָט געהאַט פון די אוראַלטע צייטען. אין דאָרף וועט איהר געפינען אינדיען, וואָס איז נאָך נישט אָנגעריהרט מיט׳ן אייראָפּעאישען איינפלוס. אַ נאָרמאַל דאָרף האָט פון 200 ביז 300 איינוואוינער. די הייזלעך דריקען זיך איינע צו דער אַנדערער. איהר צענטער, דער אָרטיגער קלוב, איז נישט דער טעמפּעל, נאָר דער געזעלשאַפטליכער ברונעם. יעדעס דאָרף איז אַן׳אומאָפּהענגיגע קעמערל, וואָס לעבט מיט איהר אייגען לעבען. די געשעהענישען פון אויסערליכען לעבען ריהרט דאָס דאָרף נישט אָן.

אַזוי קומט עס פאָר זייט די צייטען פון אַלעקסאַנדער מוקדן, וואָס האָט באַזיגט אינדיען. רעוואָלוציעס, רעליגיעזע איבערקעהרענישען פּאָליטישע פערוויקלונגען האָבען נישט אָנגעריהרט דאָס דאָרף. אין די לעצטע יאָהרען האָבען 3 פיהרער, איינער נאָכ׳ן אַנדערן, אַרויסגעפיהרט דאָס דאָרף פון זיין יאָהרהונדערט־לאַנגען רוה־צושטאַנד.

דאָס זענען געווען גהאַנדי, דאַס און וואַלאַבהאַבאַט פּאַטעל, וואָס פיהרט איצט אָן מיט דער פויערים־באַוועגונג אין באָמבעי. יעדער פון די דאָזיגע פיהרער האָט געשטרעבט צו אינדיענס אומאָפּהענגיגקייט, אָבער אויף אַן׳אַנדער אופן.

גהאַנדי, אָדער „מאַהאַטמאַ“, ווי מ׳רופט איהם אין דער היים, איז באַקאַנט ווייט אויסער די גרעניצען פון זיין היים. „מאַהאַטמאַ“ הייסט גרויסמוטיגער. דאָס איז אַן׳עהרען־טיטול, וואָס ווערט געגעבען די געאַכטעסטע פון ריינסטען בלוט. ס׳האָט זיך אַמאָל געראַכט, אַז גהאַנדי וועט באַלד דורכפיהרען אַ פּאָליטישע איבערקעהרעניש אין אינדיען. דערווייל האָט זיך זיין איינפלוס פערקלענערט, אָבער איצט הויבט ער אָן ווידער זיך צו פערשטאַרקען. גהאַנדי האָט באַקומען אַן׳אייראָפּעאישע ערציהונג און האָט זיך אַ געוויסע צייט געגרייט צו ווערען אַ אַדוואָקאַט. שפּעטער האָט ער זיך אָפּגעזאָגט פון די אייראָפּעאישע מנהגים און אפילו אייראָפּעאישע בגדים, געוואָרען אַן׳אַסקעט, געהט אום אַ באָרוויסער, אין קליידער פון אַ דאָרטיגען בעטלער.

מאַהאַטמאַ ווערט באַטראַכט נישט נאָר אַלס פיהרער, נאָר אַלס נביא און הייליגער. ווען ער געהט פאַרביי, זאַמלען די פויערען דעם שטויב, וואָס זיינע באָרוויסע פיס האָבען באַריהרט, און באַהאַלטען עס אַלס הייליגטום.

מיט גהאַנדי׳ס נאָמען פערבינדען די „ראַיאַטען“ (די פויערן) אומצעהליגע נסים. גהאַנדי איז ווייך, באַשיידען, העפליך. זיין לעהרע באַשטעהט אין שנאה צו דער מערב־ציוויליזאַציע, בפרט צו דער ענגלישער. אינדיען דאַרף זיך אומקעהרען צו יענע צייטען, וועגען וועלכע ס׳דערצעהלען די „וועדען“ (הייליגע ריכטער) אין מאַנאַבאַראַטאַ, אין ערשט דאַן וועט אין אינדיען אָנקומען די הערשאַפט פון ליבע. די אינדישע פעלקער דאַרפען זיך פעראייניגען, כדי צו פערטרייבען די ענגלענדער. אַלע ענגלישע אומגליקען שטאַמען פון דעם, וואָס זי האָט זיך אָפּגעקעהרט פון איהר אייגענער ציוויליזאַציע, און פּרובט אָנצונעהמען די ציוויליזאַציע פון מערב־אייראָפּע, וואָס איז פערשאָלטען דורך די געטער. די דאָזיגע פּראָפּאַגאַנדע איז זעהר וואַרים אויפגענומען געוואָרען אין די דערפער, בפרט, ווייל זיי זענען איבערהויפּט שלעכט געשטימט בנוגע דער שטאָט.

אַלס מיטעל צו דערגרייכען דעם „סוואַראַדזש“ (די אומאָפּהענגיגקייט) האַלט גהאַנדי די „סונאַדעשי“ ד. ה. אַ באָיקאָט פון אַלץ אייראָפּעאישעס. אַלע הינדוסען בעאַמטע זאָלען פערלאָזען זייערע אַמטען; אַלע אָרטיגע ריכטער און אַדוואָקאַטען זאָלען פערשטרייקען; די יוריסטיק דאַרף באַטראַכט ווערען, ווי זנות; אַלע יונגע דאַרפען פערלאָזען אַלע שולען, וואָס זענען געגרינדעט דורך די אייראָפּעער. די קרייז־סימען דאַרפען געשלאָסען ווערען, קיין שום אייראָפּעאישע סחורות דאַרפען נישט געקויפט ווערען. ווען דאָס אַלץ וועט פערווירקליכט ווערען, וועט אין פערלויף פון 9 חדשים דערגרייכט ווערען דער „סוואַראַדזש“, די ענגלענדער וועלען זיך מוזען אַרויסציהען, איבערלאָזענדיג אַלץ, וואָס זיי האָבען געשאַפען אין 150 יאָהר.

די דאָזיגע פּרעדיגט האָט געהאַט אַ גוואַלדיגען ערפאָלג. ס׳זענען געשלאָסען געוואָרען אַלע שולען, אוניווערזיטעטען, געריכטען; די געוועלבער מיט אייראָפּעאישע סחורות זענען באָיקאָטירט געוואָרען; די הינדוסען האָבען נישט אַנטייל גענומען אין די וואַהלען צו די נייע קרייז־סימען, און ביי דעם אַלעם איז אַדורך נישט 9 חדשים, נאָר 9 יאָהר, און די ענגלענדער זיצען נאָך אַלץ אין אינדיען. און ווען די הינדוסען האָבען דערפיהלט, אַז מיט דער באָיקאָט־פּאָליטיק האָבען זיי קודם כל געשאַרט זיך אַליין, האָט זיך גהאַנדי׳ס אויטאָריטעט אַ וואַקעל געטאָן.

מיט 8 יאָהר צוריק האָט זיך אין אינדיען אַרויסגערוקט אַ נייער פיהרער דאַס, מיט דער זעלבער פּראָפּאַגאַנדע פון „סוואַראַדזש“. ער האָט געהאַט אַ גרויסען ערפאָלג ביז׳ן טאָג פון זיין טויט. אינ׳ם בוך פון זיין פריינד פּריטוויסטשאַנדראַ ראַי, וואָס איז איצט ערשינען, דערוויסען מיר זיך, אַז דאָס איז געווען אַ גרויסער דיפּלאָמאַט, און האָט געפיהרט אַנדערש זיין פּראָפּאַגאַנדע אין דאָרף און אַנדערש פאַר די „באַבו“ (אינטעליגענץ) אין שטאָט. אין דאָרף האָט ער גערעדט וועגען דער אַלטער ציוויליזאַציע, וועגען די געטער, וואָס האָבען אָנגענומען אַ מענשליך געשטאַלט אא״וו אין שטאָט — וועגען מאַרקס און ענגעלס, בוכאַרין און לענין. ער האָט אגב איינגעפונען, אַז צווישען לענינ׳ס און גהאַנדי׳ס לעהרע איז פאַראַן פיל געמיינזאַמעס.

נאָך זיין טויט, האָט דעם אָרט פון אַ פיהרער פערנומען וואַלאַטנאַבאַל פּאַטעל.

פאַר די הינדוסען־פויערים, וועלכע לעבען אָפּגעזונדערט, איז דער לאָזונג „סוואַראַדזש“ (אומאָפּהענגיגקייט) אַ קלאַנג אָהן אינהאַלט: דער פויער קען זיין דאָרף און העכסטענס אויך זיין „טאַלוק“ (קרייז). אויסער די גרעניצען פון קרייז איז שוין אָפּט אַ באַפעלקערונג מיט אַ פרעמדער שפּראַך און אפשר אַן׳אַנדער פאָלק.

פּאַטעל האָט געפונען פאַר זיי אַ פערשטענדליכען לאָזונג: די פאַכט־פרייזען פאַר לאַנד זענען צו הויך. דער קאַטאַסטער איז אַרויסגעפיהרט געוואָרען מיט 3 יאָהר צוריק — נישט ריכטיג. די פויערים דאַרפען נישט צאָהלען קיין פאַכט. אַרויסטרייבען פאַר נישט צאָהלען וועט מען קענען איינצעלנע מענשען, מ׳וועט עס אָבער נישט קענען טון מיט אַלע איינוואוינער פון אַ דאָרף צי פון אַ גאַנצען קרייז. און אויב קיינער וועט נישט צאָהלען קיין שטייערען וועלען די ענגלענדער נישט האָבען קיין מיטלען צו וואוינען אין אינדיען און זיי וועלען מוזען פערלאָזען אינדיען. אָט דאַן וועט קומען „סוואַראַדזש“ (אומאָפּהענגיגקייט).

אין איין קרייז — אין באַרדאָלאַ — האָט די אַגיטאַציע אַ גרויסען ערפאָלג. דאָרט האָבען זיך די פויערים אָפּגעזאָגט צו צאָהלען די רענטע, און דאָרט טרייבט מען זיי מאַסענוויז אַרויס. אין די דאָזיגע הימלאַיע האַלב־הונגעריגע פויערים, וואָס וואַנדערען מיט זייערע רינדער, זענען עס דער געפעהרליכער מאַטעריאַל פאַר דער אַגיטאַציע. די אָרגאַניזאַטאָרען פון דער אַגראַר־קאַמפּאַניע האָבען צוגעזאָגט שטיצע פאַר די פויערים. די הויפּט־הילף קומט אָן פון די הינדוסען, וואָס וואוינען אין דרום־אַפריקע זיי האָבען געזאַמעלט 40 טויזענד פונט שטערלינג. דאָס איז אָבער אַ נישטיגע סומע אין פערגלייך מיט דער ברייט־צוואַקסענער באַוועגונג.

ס׳איז שווער פאָראויסצוזאָגען עפּעס בנוגע אַזאַ קאָמפּליצירטען סאָציאַלען אָרגאַניזם, ווי דאָס איז אינדיען. מ׳דאַרף אָבער אָנווייזען אויף איינינע גרונד־מאָמענטען. פּאַטעל, דאַס, גהאַנדי געבען די מאַסען הבטחות, וואָס קענען נישט רעאַליזירט ווערען, צוליב דער פערשידענאַרטיגקייט פון אינדיען. צו פערשידען זענען די אומות פון אינדיען, זייערע רעליגיעס און מנהגים, זיי האָבען פיינד איינע די אַנדערע און קעמפען צווישען זיך. דער האַס פון די מאַכמעדאַנער צו די הינדוסען איז איצט שטאַרקער, ווי ווען־ס׳איז ביז אַהער. די הינדוסען זענען פונאַנדערגעטיילט אין פערשידענע קאַסטען, און די דרייסטע רעפאָרמאַטאָרען האָבען נאָך נישט געפונען קיין וועג זיי צו פעראייניגען, די דאָזיגע אומשטענדען נוצען אויס געשיקט די ענגלענדער, וועלכע שטיצען דאָ די מוסולמענער און דאָ די „מאַגאַרען“, וועלכע ס׳זענען פאַראַנען ביז 60 מיליאָן. זיי די „מאַנגאַרען“ האָבען זיך דערשלאָגען ביז צו דער לאַגע פון גלייכע מענשען ערשט ביי דער ענגלישער הערשאַפט.

אָט די אַלע אומשטענדען דאַרפען גענומען ווערען אין זאַכט ביים באַטראַכטען די איצטיגע לאַגע אין אינדיען.

דיאַגנאָ.

פּאַנטעליימאָן ראָמאַנאָוו

און זיינע „פראַגען פון געשלעכט“.

פּאַנטעליימאָן ראָמאַנאָוו ווערט דורך דער מאָדערנער רוסישער ליטעראַטור־קריטיק זעהר הויך געשעצט. עס זענען אַפילו פאַראַן מיינונגען, אַז אין ראָמאַנאָוו׳ן דאַרף מען זעהן שיער נישט דעם הייניטיגען טאָלסטאָי—!

ווער עס איז באַקאַנט מיט פּ. ראָמאַנאָוו׳ס שאַפען, פאַר דעם איז קלאָר, אַז דער דאָזיגער שרייבער דאַרף זיכער פערעכענט ווערען צו די קלאַסיקער פון דער הייניטיגער רוסישער ליטעראַטור.

דער ערשטער כאַראַקטעריסטישער שטריך, וועלכער טיילט איהם אויס פון זיינע בני־דור — דאָס איז זיין עפּישע רוהיגקייט. נישט געקוקט אויף דעם, וואָס זיינע ווערק נעמען אַרום אָהן אַ שיער פּראָבלעמען פונ׳ם רוסישען לעבען, פּראָבלעמען אָפּט־מאָל שטאַרק אַקטועלע, צאַפּלדיגע, פערבלייבט ראָמאַנאָוו אומעטום דער אויפמערקזאַמער באַאָבאַכטער, וועלכער פערמאָגט אַ שאַרף אויג און פילבאַר אויער.

ראָמאַנאָוו׳ס שאַרפער דורכדרינגענדיגער בליק גיט איהם די מעגליכקייט אויפצונעהמען דעם רוסישען שמייגער לעבען און איהם אַריינאָטעמען דערנאָך אין דעם גרויסען ראָמאַן „רוסלאַנד“; אַ דאַנק דעם פילבאַרען אויער איז ער מסוגל אַריינצודרינגען אין דער אינערליכער וועלט פונ׳ם רוסישען מענשען און געבען דורכ׳ן זאַפטיגען, קערנדיגען דיאַלאָג פון זיינע קורץ־אָטעמדיגע נאָוועלען די ריינסטע ניואַנסען פון דער פאָלקס־נשמה („דריי וואַלפישען“).

ראָמאַנאָוו׳ס אויפמערקזאַמקייט איז געווענדעט אויף אַלצדינג, וואָס דאָס רוסישע לעבען אָטעמט פון זיך אַרויס און פון דאַנען נעהמט זיך די רייכע פאַרביגקייט אין זיינע ווערק.

ראָמאַנאָוו׳ס שילדערונגען זענען כאַראַקטעריסטיש מיט זייער אויספיהרליכקייט: ער שטעלט זיך אָפּ אויף די קלענסטע פּרטים, און, אויב אין זיין „רוסלאַנד“ זענען פאַר אונז אָפּטמאָל אָטאָ די פּרטים אַביסעל לאַנגווייליג, פיהרען זיי דערפאַר אין ראָמאַנאָוו׳ס נאָוועלען צו גרויסע קינסטלערישע דערגרייכונגען.

ראָמאַנאָוו איז דער עכטער עפּיקער אין דער מאָדערנער רוסישער ליטעראַטור; זיין טאַלענט איז אָבער טיף און דערגראָבט זיך אָפּט צו די קאָמישטע און טראַגישסטע עלעמענטען פון דער מענשליכער נשמה; דערמיט אפשר ערקלערט זיך דער לייכטער הומאָר אין ראָמאַנאָוו׳ס פאָלקסטימליכע דערצעהלונגען, דערמיט — דאָס וועהמאָגדיגע און פיינליכע אין זיין זאַמלונג „פראַגען פון געשלעכט“.

אין דער דאָזיגער זאַמלונג דערצעהלונגען שטעלט זיך אָפּ ראָמאַנאָוו אויף דער שטאַרק־אַקטועלער פראַגע פון באַציהונגען צווישען מאַן און פרוי אינ׳ם הייניטיגען רוסלאַנד. אויך דאָ פערבלייבט ער מעהר נישט, ווי דער עפּישער שילדערער און גיט נישט קיין שום לעזונג פון דעם פּראָבלעם.

ער טיילט זי מעהר נישט אַרויס פונ׳ם רוסישען לעבען און שטעלט אונז אַוועק מיט איהר פנים אל פנים.

אין איינער פון זיינע דערצעהלונגען זאָגט אונז ראָמאַנאָוו דורך זיינער אַ העלדין:

„עס איז דאָך שוין אוממעגליך זיך צו האַלטען אָהן דער אַלטער מאָראַל, וועלכער האָט אויף דער זאַך געקוקט פשוט: קוים געהערסטו פאַר דער וועלט צו איין מענשען, איז יעדע אָפּווייכונג פון דעם וועג בלויז אַ פערברעך, אַ זינד, אַ בגידה. „היינט פערשטעהן מיר שוין נישט אָטאָ די ווערטער. וואו אָבער זענען נייע ווערטער? ס׳איז נישטאָ קיין שום שטיץ־פּונקט“.

אָטאָ די אויספיהרונגען האָבען אייגענטליך געקענט דינען פאַר אַ מאָטאָ צו ראָמאַנאָוו׳ס באַטראַכטונגען איבער דער פראַגע פון באַציהונגען צווישען מאַן און פרוי; ער ווייס און זעהט, אַז דאָס אַרומיגע לעבען האָט צושטערט די אַלטע פאָרמען, סאַנקציאָנירט נייע; ער זעהט אָבער גלייכצייטיג, אַז אינ׳ם מענשען גופא זענען פערבעהאַלטען עלעמענטען, וועלכע ס׳איז שווער צו ברענגען אין אַ הסכם מיט אָטאָ די נייע פאָרמען.

די בעסטע באַשטעטיגונג דערפאַר איז די דערצעהלונג „ליבע“; דער יונגער געליבטער האָט נישט געקענט פערשטעהן, פאַרוואָס זיין כלה וועט זיך מיט איהם ביז דער חתונה נישט פערבינדען; ער האָט געהאַלטען, אַז איהרע אָנשויאונגען פאַסען פאַר׳ן 16־טען יאָהרהונדערט, און אַז צניעות איז שוין ביי הייניטיגע צייטען אַן׳איבעריגע זאַך; ער איז אָבער אויפגעבראַכט געוואָרען, בשעת זיין געליבטע האָט איהם געפאָלגט און איז אַראָפּ פון דרך־הישר, הגם זי האָט עס געטאָן לשם איהר ליבע צום חתן.

אין אַן׳אַנדער דערצעהלונג „שוואַרצע פלעצלעך“ ווייזט אונז ראָמאַנאָוו, אַז דאָס רוסישע לעבען האַלט פאַר אינגאַנצען נאַטירליך דאָס אַוועקגעהן פונ׳ם מאַן צו אַן׳אַנדער פרוי, און בשעת די פריהערדיגע פרוי קומט צום מאַן, כדי אויסצולאָזען צו איהם איהר גאַנצען כעס און פערביטערונג, פיהלט זי, אַז אייגענטליך האָט זי איהם נישט וואָס צו זאָגען; דערפון ווערט איהר וועהטאָג נישט קלענער, נאָכמעהר — דערפון וועט זיך די לאַגע נישט ענדערן.

— „און מיט מיר, וואָס וועט איצט זיין? — פרעגט זי שטיל ביים מאַן.

— „ווי דו האָסט געלעבט ביז אַהער, אַזוי וועסטו ווייטער לעבען“, — האָט דער מאַן געענטפערט — „געלד וועל איך שיקען, צום שניט וועל איך קומען העלפען“ — דאָס איז די תשובה פון דער אכזריות׳דיגער ווירקליכקייט, וועלכע גיט אָבער נישט קיין תיקון דעם מענשען אין זיין וועהטאָג.

פּ. ראָמאַנאָוו שטרייכט אונטער אין זיין באַטראַכטונג פון דער פראַגע דעם שטאַרקען קאָנפליקט צווישען די אויסערליכע אָנגענומענע פאָרמען און אינערליכע מענשליכע פערלאַנגען.

שטאַרק און בולט זעהען מיר עס אין דער נאָוועלע „ערשטע ליבע“, וואו דאָס אַרומיגע לעבען איז מסוגל צו דערשטיקען דעם פונק פון שטאַרקען אַמאָליגען געפיהל ביי יעדער פערבענקטער אַרטיסטין.

אין זיין זאַמלונג „פראַגען פון געשלעכט“ שטעלט זיך ראָמאַנאָוו אָפּ אויך אויף דער עצם־פראַגע פון ליבע, און דאָ גרעניצט ער שטאַרק אָפּ די לאַגע פונ׳ם מאַן און פון דער פרוי. ראָמאַנאָוו האַלט, אַז אין אַלגעמיין איז ליבע בלויז אַ פערבייגעהענדיגער צושטאַנד, בעת „די נשמה בליהט אויף“; ער זאָגט אין זיין דערצעהלונג „פראַגען פון געשלעכט“, אַז ס׳איז נישט מעגליך, אַז אַ מאַנסביל זאָל זיך אין זיין לעבען אָפּשטעלען נאָר ביי איין פרוי“.

ער שילדערט דעם מאַנסביל אַלס עגאָאיסטישען און דעספּאָטישען עלעמענט, און זיינע „בריף פון פרויען“ קומט ראָמאַנאָוו צום אויספיהר, אַז די לאַגע פון דער פרוי איז אַ סך אַ שווערערע: „זי ווייס נישט, אין וואָס עס באַשטעהט די אמת׳ע ליבע, צי אין יענעם שטילען אָפּפערווילליגען געפיהל צום מאַן, צי אין יענער בליהונג פון דער נשמה, וואָס קען קומען פון איין בליק, וועלכען עס וואַרפט אַ ווענינג־באַקאַנטער אָדער אינגאַנצען אומבאַקאַנטער מאַנסביל“ — „זי געפינט זיך דעריבער אין צושטאַנד פון גראַנגעל“.

ראָמאַנאָוו׳ס סימפּאַטיעס זענען אויפ׳ן גרונד פון זיינע באַאָבאַכטונגען אינגאַנצען אויף דער זייט פון דער מאָדערנער פרוי.

ער גיט אָבער נישט קיין לעזונג פונ׳ם פּראָבלעם, נאָר דערגרייכט מיט זיין שאַרפען בליק צו יענעם אַנטאַגאָניזם, וועלכער עס האָט זיך געשאַפען אין דער דאָזיגער פראַגע, ס׳איז דאָ נישט פאַראַן קיין הסכם צווישען די איינגעשטעלטע נאָרמען און די אינערליכע מענשליכע פערלאַנגען.

ווי איבעראַל בלייבט אויך דאָ ראָמאַנאָוו מעהר נישט, ווי באַאָבאַכטער, וועלכער וואַרפט זיין רוהיגען און שאַרפען בליק אויף יעדער לעבענס־ערשיינונג.

נחמה עפּשטיין.

די וואַהלען אין אַמעריקאַ

(ענדע פון דער 5טע זייט)

די רעפּובליקאַנישע און די דעמאָקראַטישע פּאַרטייען זענען גענוג רייך און וואָלטען געקענט אָהן אָנשטרענגונגען דעקען די הוצאות פון די אייגענע קאַסעס, ובפרט, טאַקי די ערשטע, וועלכע פערמאָגט אַ חוץ איהרע קאַפּיטאַלען אויף אומבאַוועגליכע גיטער אין ניו־יאָרק, אָהיאָ, פּענסילוואַניען. אָבער די אַמעריקאַנער, מאַכענדיג הוצאות מיט דער ברייטער האַנט, האַלטען זיך אינ׳ם פּרינציפּ, אַז פאַר יעדען אויסגעגעבענעם סענט מוז מען שאַפען 2 נייע, און ווען די וואַהל־קאַמפּאַניע ווערט פערענדיגט, באַקומען די מיטגלידער אַ באַריכט מיט אַן׳אויפפאָדערונג צו דעקען די הוצאות. און די מיטגלידער צאָהלען, פאַר דער וואַהל־קאַמפּאַניע, בעת דער וואַהל־קאַמפּאַניע און נאָך איהר. זייער פלייס ווערט פערגיטיגט מיט באַשטעלונגען, קליינע פּריווילעגיעס און אַמאָל אַפילו מיט אַ מאַנדאַט צום קאָנגרעס אָדער סענאַט.

די דעמאָקראַטישע פּאַרטיי האָט אַ ברייטע פינאַנס־באַזיס: איהר קאַסע שטיצען די מיטעלע און קליינע שפּענדער.

איהר קאַנדידאַט, אַל. סמיטה, דער ליבלינג פון ניו־יאָרק איז פּאָפּולער אַפילו אינ׳ם נעגער און כינעזישען קוואַרטאַל, און ער ריהמט זיך נישט אָהן רעכט, אַז די דעמאָקראַטען האָבען הינטער זיך מיליאָנען שטעטישע און דאָרפישע אַרבייטס־מענשען.

דאַגעגען די רעפּובליקאַנער, וואָס האָבען איצט אין קאָנגרעס אַ מעהרהייט פון 237 געגען 195 דעמאָקראַטען, ציהען זייערע מיטלען פון די סייפען פון די גרויס־אינדוסטריעלער. 100,000 דאָלאַר שפּענדען זענען נאָרמאַלע ערשיינונגען. בעת די פאָריגע וואַהלען האָט פּיערפּאָנט מאָרגאַן אַריינגעטראָגען אין דער קאַסע פון דער רעפּובליקאַנישע פּאַרטיי 250,000 דאָלאַר, דער יונגער ראָקפעלער (דער אַלטער מישט זיך נישט אין פּאָליטיק) — 200,000 דאָלאַר.

ס׳זענען פאַראַן אַזעלכע, וואָס שפּענדען פאַר ביידע פּאַרטייען. אַזוי האָט דער פּרעזידענט פון מעקסיקאַנישע נאַפט־קאָמפּאַניע, עדוואַרד דאָהעני, געגעבען 75,000 דאָלאַר פאַר די רעפּובליקאַנער, און 50,000 דאָלאַר — פאַר די דעמאָקראַטען.

אַ „אומפּאַרטייאישקייט“ האָט אויך אַרויסגעוויזען דער העלד פון דער לעצטער נאַפט־פּאַנאַמע האַרי סינקלער, וועלכער האָט געגעבען ביידע פּאַרטייען צו 100,000 דאָלאַר. ווען מ׳האָט איהם געפרעגט, בעת׳ן געריכטס־פּראָצעס, וועגען די מאָטיוען, האָט ער אומשולדיג געענטפערט: כ׳האָב פריינד דאָ און דאָרט...

דער גוטער באַקומט צווי חלקים.

אַמעריטשקע!..

נ. ב־וו.

דער אהבת שלום / (חסידיש) / פון ישראל אסמאן.

מוסר־נפש זיין זיך פאר א יודען, פאר א פראסטען ארם־מישראל, האט קיינער נישט געקאנט אזוי פיל ווי דער רבי ר׳ מענדעלע קאסעווער. דער אהבת־שלום. א רודף־שלום געוועזן איינער אין דער וועלט. אין דער הקדמה צו זיין ספר „אהבת שלום“ זאגט ער כזה הלשון:

„הקדוש־ברוך־הוא האט נישט געפונען קיין כלי, וואס זאל קאנען האלטען אין זיך, וואס מעהר ברכות פאר יודען ווי שלום, און דעריבער „ה׳ יברך את עמו בשלום“. אויף אהרן הכהן זאגט מען נאך דעם גרעסטען שבח, אז ער איז געווען אן־אוהב־שלום, א רודף־שלום און אן־אוהב את הבריות. נמצא, אז שלום מיט אהבה שטעהען אויף איין מדרגה. די גאנצע תורה שטעהט אויף „ואהבת לרעך כמוך“ און די וועלט שטעהט על השלום. חז״ל פלעגען זיך היטען און נישט זאגען אהבת־ישראל נאר אהבת־הבריות, ווייל ליב האבען דארף מען אלע מען: „ונתתי שלום בארץ“. דער גרעסטער שבח, וואס מיר זאגען אויף הקדוש־ברוך־הוא איז „עושה שלום ובורא את הכל“, ווארום מיט שלום און אהבה, וואס זענען גלייך פאר אלעמען קען מען בעשאפען אלע וועלטען און אויפהאלטען אלע וועלטען. דער עיקר פון אהבה איז מסירת־נפש. דאס איז דער פרוב שטיין. דער וואס האט דערגרייכט צו דער מדרגה פון אהבת־שלום דער קען זיך מוסר־נפש זיין אפילו פאר׳ן גרעסטען קל־שבקלים“.

און אזוי איז עס טאקע געווען מיט איהם. ווי ער האט געעפענט די טירען און האט גענומען פירען אנ׳עולם זענען ביי איהם קיין יחסנים נישט געווען; אלע זענען כשר געווען פאר טישזיצער. זייערע טירען זענען געווען אפען אפילו פאר׳ן גרעסטען רשע. נאר אזעלכע פלעגט ער אויפנעהמען נאך מיט מעהר ליבשאפט און בארימהארציגקייט, פלעגט רעדען צו איהם ווי א פאטער צו א קראנק קינד, און אזוי ארום איהם ארויסציהען פון צווישען די קליפות. עס האט איהם קיינמאל קיינער נישט דערצארענט מיט זיינע מעשים, אפילו ווען ער האט געהערט אז איינער איז עובר געווען די גרעסטע עבירה, איז ער נישט אין כעס געווארען אויף איהם. אדרבא, ער האט נאך מעהר רחמנות געקראגען אויף איהם. ער האט אמאל געזאגט:

„אלע וועלטען קארטשען זיך פון גרויס רחמנות אויף די רשעים. ווארום עס איז באמת דער גרעסטער רחמנות אויף די רשעים, די קראנקסטע פון אלע קראנקע, קיינער וויל זיי נישט פערשטעהן, קיינער האט נישט קיין גוט ווארט פאר זיי. ווי זיי זענען חלילה נישט געווען קיין בנים־למקום. אנ־דערשאיין אבער מיט כביכול, ביי איהם זענען זיי טייער, גוטע קינדער, שלעכטע קינדער, דאך קינדער. ער ווארט און בענקט נאך זייער תשובה. אקומט א קינד צוריק, עפענט א טיר׳ל גרויס ווי שארף פון א נאדעל, עפענט מען פאר איהם די טירען פון אלע היכלות, מ׳נעהמט איהם אריין, מ׳קושט איהם ארום, מ׳צירט איהם אויס, און דערשלט דערגרייכט ער צו אזעלכע הויכע ערטער וואו די גרעסטע צדיקים קענען נישט דערגרייכען“.

נאך אין די יונגע יאהרען, איידער ער האט גענומען פיהרען, האט ער שוין געלעבט אויף דעם שכר. די צדיקי־הדור האבען געקוקט און געזאגט עס וואקסט א כלי! אנדערע האבען געזאגט א מנהיג־הדור! ער איז זיך אבער געגאנגען זיינע, הצנע לכת, ביז זיין רבי, ר׳ וועלוועלע טשארני־אוסטריער ז״ל, האט איהם סומך געווען און געהייסען אויף איהם, ער זאל זיך אויסגעבען און נעמען פיהרען. ומעשה שהיה כך היה:

— ער איז אמאל געגאנגען מקבל־פנים זיין רבי׳ן זיינעם, זיך געלאזט אין א ווייטען וועג. און מחמת ער איז געווען זעהר ארים און האט נישט געהאט אויף קיין הוצאות איז ער געגאנגען צופוס, פון שטאט צו שטאט און פון דארף צו דארף. איינמאל איז ער געבליבען נעכטיגען ביי אן ארענדאר אין א קרעטשמע. דער ארענדאר האט איהם געגעבען שלום מיט א האלב מויל און אונטערגעזיפצט דערביי. ר׳ מענדעלע האט עס נישט גענומען אויף זיין חשבון און האט פערשטאנען, אז דער יוד איז א שרוי־בצער. ביינאכט האט ער געהערט דעם יודען שטארק זיפצע און קרעכצען. איז ער צוגעגאנגען צום בעל־הבית און געפרעגט איהם, וואס ער קרעכצט אזוי, האט איהם דער ארענדאר געענטפערט:

— ווי זאל איך נישט קרעכצען און זיפצען, אז דאס רעדעל האט זיך איבערגעדרעהט. געווען א יוד א גביר און די קרעטשמע איז נאר געווען א ביישאך, איצט האב איך אלץ פערלוירען, און דעם פריץ בין איך שולדיג זעכציג רענדלעך ראטעס. ער וועט מיך ארויסווארפען אויף דער גאס. וואו וועל איך זיך אהינטון און וואס וועט זיין מיט מיינע הונגעריגע ווערימלעך? נישטא קיין גואל נישטא קיין קרוב. צו וועמען זאל איך זיך ווענדען, ווער קען מיר העלפען?

האט ר׳ מענדעלע געזאגט צו איהם:

—זארגט נישט, ר׳ יוד, הערט אויף צו זיפצן און קרעכצען! פארהאן א טאטע אין הימעל, וואס שפייזט דאס קלענסטע ווערימעל אין דער ערד...

דער ארענדאר האט איהם נישט געלאזט ענדיגען זיינע ווערטער און געזאגט:

— צום הימעל איז אזוי חיים, און איך ליג טיף אין דער ערד. וועה איז מיר, צו מרי איז ער געווארען א שטיפטאטע. ווער האט דען דאס רעדעל איבערגעדרעהט, אויב נישט ער!

ר׳ מענדעלע האט גענומען רעדען צו איהם מיט די בעסטע רייד, איינגעהמען איהם, שטארקען אין דער מדה פון בטחון. דער יוד האט זיך אבער מעהר צוקרעכצט און צוויפצט און גענומען מטיח דברים זיין, בעשולדיגען כביכול׳ן רופען איהם לריק. האט ר׳ מענדעלע געזעהן ווי גרויס דעם יודען׳ס צער איז, און מחמת דעם רעדט ער אזעלכע אזעלכע ווערטער, און האט גענומען איהם זעהר שטארק טרייסטען און שטארקען זיין הארץ אין אמונה און בטחון. ער האט א גאנצע נאכט אריינגעבראכט אמונה און בטחון אין זיין הארצען, און דער ארענדאר האט געגלויבט, אז השם־יתברך וועט איהם בקרוב העלפען. מיט׳ן טאג צוגלייך. האט זיך ר׳ מענדעלע אויפגעהויבען, געזעגענט מיט דעם ארענדאר, אנגעוואונשען איהם אלע ברכות, און זיך געלאזט ווייטער צופוס אין וועג אריין צום רבי׳ן.

אויפ׳ן וועג איז אנגעלאפען א רייכע קארעטע און זי האט זיך אפגעשטעלט נעבען איהם. אין דער קארעטע איז געזעסען א יוד א גביר. ער האט געעפענט דאס טירעל און געפרעגט, וואוהין ער געהט. און ר׳ מענדעלע האט איהם געענטפערט, אז ער געהט צום רבי׳ן קיין טשארני־אויסטרע. האט איהם דער גביר געזאגט:

— וואס־ושע דארפט איהר געהן, אט פאהר איך אויך צום רבי׳ן, פאהרט מיט!

האט זיך ר׳ מענדעלע נישט געוואלט אויפזעצן און געזאגט:

— איך וויל האבען שכר הליכה...

דער גביר האט גענומען איינטענה׳ן מיט איהם, בעטען זיך ביי איהם, ער זאל זיך בעגנוגען לאזען מיט דעם שכר הליכה, וואס ער האט שוין ביז איצט, און נישט פאלען פון די פיס. ר׳ מענדעלע האט אבער געענטפערט:

איהר מיינט, אז איך פערלאנג שכר הליכה אויף יענער וועלט, האט איהר אן גרויסען טעות. איך וויל שכר־הליכה אויף דער וועלט, און נישט פון פון רבונו־של־עולם, נאר פון אייך דא! איך קום איצט פון א יודען, וואס איז אויך געווען אזוי רייך ווי איהר, און איז אויך געפאהרען אין קארעטעס, און איצט איז ער אזוי פערארימט אז ער האט נישט צו בעצאהלען די ראטעס; זעכציג רענדלעך איז ער שולדיג דעם פריץ, און ער קען זיך קיין עצה נישט געבען. אט ווארפט מען איהם ארויס און ער האט נישט וואוהין צו געהן אפילו! אויב איהר וועט מיר געבען די זעכציג רענדלעך שכר־הליכה, וועל איך מיט אייך פאהרען.

דער גביר האט געענטפערט:

— וואס בין איך דען דער איינציגער יוד? איך וועל אייך געבען צעהן רענדלעך און זעצט זיך אויף מיט מיר און ביים רבי׳ן וועט איהר טרעפען נאך יודען און קריגען דאס איבעריגע!

ר׳ מענדעלע האט איהם אבער געענטפערט גאנץ קורץ:

— ווי קען איך פאהרען מיט אייך, אז איהר פערמאגט נישט קיין אהבת־ישראל!

האט איהם דער גביר געלאזט שטעהן און האט געהייסען דעם שמייסער ווייטער פאהרען.

ער איז אבער ווייט נישט געפאהרען. אין א ווילע ארום האט ער זיך אפגעשטעלט און האט געווארט ביז ר׳ מענדעלע איז אונטערגעקומען. ער האט זיך גענומען רינגען איהם. ער וועט איהם געבען א העלפט. האט ר׳ מענדעלע צו איהם געזאגט:

— איך וועל נישט נעהמען אפילו קיין איינציגע פרוטה ווייניגער. גאנצע זעכציג רענדלעך דארף דער יוד האבען! איהר וועט נאך מוזען אויסדרעהען די קארעטע און מיך צופיהרען צום ארענדאר, איהם געבען די זעכציג רענדלעך!

דער גביר איז שטארק נתפעל געווארען פון דעם מסירת־נפש און געזאגט:

— און וועט איהר מיר געבען א העלפט פון אייער שכר־הליכה?

— האט ר׳ מענדעלע געענטפערט:

— איך גיב אייך מיין גאנצען שכר־הליכה, דערצו בענטש איך אייך מיט אלע ברכות, און בין אייך מבטיח, אז דער רבי ר׳ וועלוועלע וועט דערצו מסכים זיין.

האט דער גביר אויסגעדרעהט די קארעטע, אויפגענומען ר׳ מענדעלע, אוועק צום ארענדאר און געגעבען איהם די זעכציג רענדלעך, און פון דארט גלייך אוועקגעפאהרען קיין טשארני־אויסטרע.

ווי זיי זענען אריינגעקומען צום רבי׳ן, איז דער צדיק זיי געגאנגען ענטקעגען, ער האט זיך ארומגעכאפט מיט ר׳ מענדעלע׳ן און געזאגט:

— פון דיין שטערן שיינט אראפ דער „ואהבת לרעך כמוך“, די תורה שפינעלט זיך אין דיר, די גאנצע תורה!

און צום גביר האט ער געזאגט:

— און דו האסט געטון א גרויסע מצוה, האסט געהאלפען א געפאלענעם מענשען, דעם והחזקת בו האסטו מקיים געווען. אלע ברכות, וואס ר׳ מענדעלע האט דיר געגעבען, זאלען אן דיר מקוים ווערען:

נאך שבת האט ר׳ וועלוועלע סומך געווען ר׳ מענדעלע׳ן און געזאגט צו איהם:

— פאהר אהיים און עפען די טירע פון היכעל, וואס זענען איבער קאסעוו!

צום פריהלינגס־סעזאן
— קויפט איהר —
אמפילגסטען
ארטיגע און אויסלענדישע
קאסמעטיק,
פערפומען,
בעמיקאליען
די בילליגסטע מינעראל וואסערן
אין אפטייק־סקלאר פון
מאגיסטער־פארמאציע
K. Stock
19 Zawadzka 19
Telefon 41-02.
אכטונג!
ספעציעל פאר אפריזענדע
אין דארף!
בעזארגט אייך ביי איהר א רייזע
מיט א שאכטעלע, וואס אנטהאלט
[illegible]
א. ז. וו. דער פרייז פון די שבעל־
הויף־שאכטעלעך איז פון 2 זל. אן.

אכטונג, לעזערינעם
ווישניאווא־גורא און קראשעוו!
— דעם —
„נײַעם פאלקסבלאט“
בעקומט איהר יעדען פריהמארגען פון 8 א זייגער אין דער הילע בענדיסאוויטש געגען יאניצקי פעלדשער ביים צייטונגס פערקויפער ט. [illegible] איך [illegible] הוים.

ער טאנצט ארום גאלדענעם קאלב.

(ראמאן).

63)

איז אריין אינעווייניג אין שטוב, און איז באלד צוגעקומען מיט דריי שעלעכלעך קאווע און א פערשטויבטע בראנפען־פלאש.

...נגעל האט דערלאנגט די קאווע אין די קעס.

הער זשירפען האט זיך צוגעזעצט צו די נ׳אנגעטען.

ס הויבט אן צו ווערען שטיל אין געשעפט האט ער ארויסגעזיפט — איצט וועט מען זיך קענען אפרוהען.

און ווי איז עפים געווען דער סעזאן, ביי א— האט אנטואן א פרעג געטון.

פערשטעהט איהר מיך,! דא איז שטענדיג פול! עס מוז דאך אזוי זיין; נאהענט צום ..., מעסיגע פרייזען... צימערן פאר פער שידענע... מיט מיין אכסניא קאן מען פערשטעה קיין טויזענדער נישט פערדינען, אבער פרנסה צו דאנקען, איז דא!...

צו נאך זענט איהר זעהר א פיפיק מענש האט גיליאם א לאך געטון.

פיפיק, מענשעל גאר!... ע, רעדט נישט אזוי! ... נישט!.. איהר הער גיליאם, קאנט דאך ...ט מענשען — דארפט איהר דאך ממילא אז איך בין א פשוט׳ער און, אבסא־לוט נין געלד־גייציגער מענש!... וואס טו איך דאך בעצוה זיך צו מיינע געסט אויפ׳ן בעסטען אופן: איך שנור זיי נישט די הויט, און איך בעמיה זיך מיט אלע כוחות, אז זיי זאלען זיין צופרידען פון מיר!... אין דעם, אייגענטליך, ליגט דער סוד פון מיין דערפאלג! גיט נאר, אדרבא, א כאפ א בליק אויף אונזער שטאט! ס׳איז דאך א חרפה און א שאנדע! מען עקספלאאטירט, מען ניצט אוים די אויסלענדער אויפ׳ן מיאוס׳טען אופן! מען בע׳גנב׳עט זיי אויף יעדען שריט און טריט! און יעדעס מאל, ווע זיי פערלאזען אונזער שטאט, זאגען זיי אן א צעהנטען, מען זאל אהער נישט פערשמעקען! בנאמנות, איך וואונדער זיך, וואס עס זענען נאך דא אזעלכע משוגעים, וואס קומען נאך צו אונז)!... א! איהר מעגט זיין זיכער, אז אין א צעהן יאהר ארום וועט דעם גוטער נאמען פון ניצצא ליגען טיף אין דער ערד, און קיינער וועט נישט וועלען אויסהאלטען די גרויסע קאארמעס, וואס ברויכען צו האבען א סך דינערשאפט, זיי וועלען דאן אויסענבלייבען האלב פוסטע...

— זעהר מעגליך! — האט אנטואן צוגע־שאקעלט.

— אודאי איז עס מעגליך! אז איך זאג אייך, מעגט איהר זיך פערלאזען! — האט זשיר־פען איינ׳געטענה׳ט — אט איך, למשל, האב אויף פערציג צימערן, דרייסיג פערנומענע. יעדען טאג פאהרט עמיצער אוועק, און עמיצער קומט צו פאהרען. היינט, צום ביישפיל, האט זיך איין צי־מער בעפרייט, און צוויי צימערן זענען פערנומען געווארען...

— וואס, עפעס פערשפעטיגטע?

— ניין, איך מיין נישט אזוי... א רייזענר פאר־פאלק! ענגלענדער. די ענגלענדער זענען דאך די עלעגאנטסטע מענשען, און זיי קומען געוועהנליך אין סוף סעזאן. ס׳איז בילינגער, שענער און די שטאט איז רוהיגער...

— די ענגלענדער, ובפרט זייערע פרויען געהען אויסערליך זעהר מיאוס׳ע מענשען — האט גיליאם אריינגעזאגט.

— נישט אלע, הער גיליאם, נישט אלע! די, וואס זענען היינט געקומען, זענען ענטציקענד שיינע! די פרוי איז ממש צויבערהאפט, און ער איז א־א פרעכטיגער יונג, וואס א־א איז א זעל־טענהייט צו געפינען! נו... און ארומרייזען קאנען די ראזיגע מענשען, ווי קיינער נישט!.. און דער צייט, וואס די פאריזער פאהרען ארום מיט גאנצע פעק, קאסטענס, וואליזעס — האבען זיי די דריים טקייט צו ארומוואנדערן אומעטום מיט לייכטע הענד כמעט!.. זייער גאנצען באנאזש האבען זיי אין די טאשען!..

— ס׳איז ריכטיג, די ענגלענדער רייזען בעסער, ווי מיר!.. זיי פארערן אבער צופיל!

— נישט וואהר! נישט וואהר! זיי פארערן גאר נישט! איין פעהלער האבען זיי נאר: זיי קומען נאר וועלטען אריין צו מיר!

דער הער זשירפען האט פייערליך אנגע־נאסען די גלעזלעך.

— אנו, גיט נאר א פרוב, מיינע הערען! איך וויל הערען, וואס וועט איהר עפעס זאגען אויף מיין ביסעל משקה?

זיי האבען ארונטערגעלאזט די גלעזלעך, און אנגעהויבען זאגען שבחים דעם בראנפען־פלעשעל, וואס איז ביסלעכוויז אויסגעזאפט געווארען.

אנטואן און גיליאם האבען בעצאהלט זייערע חלקים, בעדאנקט זשירפען׳ען פאר דער משקה, און שטיל ארוים פון שענקעל.

— וואס־זשע זאלען מיר טון? — האט גי־ליאם א פרעג געטון.

— דאס, וואס מיר טוען!.. מיין טייערער, אלטער זשיליאם... איך האב בנאמנות סוטלייר מיט דיר!..

— הייסט עס, אז דו ביזט חושד אז ראזיגע ענגלענדער...

— נו יא!.. עס ווארפט זיך דאך ממש אין די אויגען אריין!.. זעלבסטפערשטענדליך, אז זיי זענען עס!

— איך האב אליין וועגען דעם געטראכט! — האט גיליאם געזאגט — דאס מאל..

— ס׳איז האלב איינס... און מ׳דארף אר־בייטען מיט קאפ... געה צו אין פרעפעקטור, געפין דעם קאמיסאר... אויפ׳ן וועג דערמאהן זיך גוט, וואס דו האסט געהערט... איך וועל דא בלייבען, און נארנישט אונטערנעהמען ביז דו וועסט אנ־קומען... ס׳איז א זעהר אירעלער ענין, און ס׳איז גלייכער צו בעהאלטען זיך הינטער די פלייצעס פון קאמיסאר, און ארויפווארפען אויף איהם די די פעראנטווארטליכקייט.

— מילא, אז דו מיינסט אזוי...

— לעבעדיגער! אייל זיך צו!

אין א האלבע שעה ארום איז גיליאם גע־קומען צוריק מיט זיין הויפט־לייטער — מיט׳ן קא־מיסאר און זיין סעקרעטאר.

ער האט געוואלט אליין אנוועזענד זיין ביי דעם ארעסט און דעם באראן און באראנעסע איירעלשטאט.

צוויי פאליציאנטען, ציוויל געקליידט, האבען זיך אונטערגענומען קיינעם נישט ארויסצולאזען פון האטעל.

דער הער זשירפען איז געווען געצוואונגען אריינצופיהרען דעם קאמיסאר מיט זיינע בעגלייטער אין דעם צימער פון די כלומרשטע ענגלענדער.

אויף די טרעפען שטעהענדיג, האט ער אנ־געהויבען אין דער טיף פון קארידאר, און געזאגט:

— נומער צוועלף, רעכטס!

(פארטזעצונג קומט).

הומאָר | **דער קונדס** | סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט דורך **א. שאַרפּצינגעל**

פּאָליטיק פון דער וואָך.

די הייַנטיגע וואָך וועלען מיר רופן: אַ וואָך אָהן פּאָליטיק.

דאָס קאָן אונז, פּאָליטיקער, גאָרנישט געפעלן. אַרומדרעהענדיג זיך אויף אַ וועלטעל, וואו עס שמעקט מיט פּאַרוועקייט, ר. ה. נישט מילכיג נישט פליישיג — איז גאָר נישט קיין געשמאַקע זאַך.

אַב'אונגערקע, האָט נישט קיין שלעכטען טעם, נאָר, אַז מען מאַכט אין דער פּאָליטיק, אונגערקע־צייט, שמעקט עס עפּעס נישט. בפרט נאָך, ווען מען דאַרף נישט שרייבען אונזער „קונדס"־פּאָליטיק, פאַר אונזערע פּאָליטיקירענדע „קונדס"־לעזער.

דאָס אונגערקעריגע האָט זיך אויך־ווייט איינגעגעסען אין דער פּאָליטישער לופט, אַז מען האָט אוש גענומען רעדען וועגען מלחמה.

צווישען וועמען עס מלחמה זיך, איז דאָ נישט וויכטיג צו בעפּלאָטקעווען, גענוג איז צו זאָגען, אַז פון דער דאָזיגער מלחמה פיהלט זיך אַ אוי־גערקע־ריח.

מיר וואָלטען נישט געווען ריכטיג אָפּגעשאַצט דעם „אונגערקע"־סעזאָן, נישט צו וואַרפען אַ בליק אויף בערלין, וואו יודעלעך מאַכען זיך איצט קנעטען אַ פּאָליטיש טייגעל.

'עדער מיט זיין ט,יט.

שטאַרבט אַנ'אַדוואָקאַט, זאָגט מען:
ער האָט זיך געשטעלט פאַר בית־דין של מעלה.
שטאַרבט אַ טרעגער:
ער האָט זי אַוועקגעפּעקעלט.
שטאַרבט אַנ'אַקטיאָר:
געענדיגט די קאָמעדיע.
שטאַרבט אַ חזן:
ער איז שוין נאָך שמע קולנו.
שטאַרבט אַ שניידער:
פאַרטיג מיט דער קאַפּאָטע.
שטאַרבט אַ בוכהאַלטער:
געמאַכט דעם לעצטען סך־הכל.
שטאַרבט אַ שמש:
מען האָט איהם אַ רוף געטון.
שטאַרבט אַ פידלער:
געפּלאַצט די סטרונע.
און שטאַרבט אַ בעל־עגלה:
דאָס פערד האָט אויסגעצויגען די קאָפּיטעס.

דער ריכטיגער חתן.

אַ דינסט־מיידעל איז אַריינגעקומען אין אַ הויז מיט אַ לייכטענדען געזיכט.

— מאַדאַם, — האָט זי אויסגעשאָסען, — איך גיעה חתונה האָבען!

— זאָל זיין מיט גליק, — האָסט עפּעס געקראָגען אַ פיינעם מאַן?

— געוויס האָב איך געקראָגען אַ פיינעם מאַן, — האָט דאָס מיידעל אויסגערופען, — ער האָט זיך אויפגעפיהרט אַזוי גוט אין טורמע, אַז מען האָט פון איהם אַרונטערגענומען פיר מאָנאַטען.

פון אויסלענדישען מאַרק.

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

אין אַ קאַפע

שטילע מוזיק. דריי עלעגאַנטע דאַמען זיצען בײַ אַ טישעל.

די ערשטע דאַמע רעדט:

— איך האָב מיין מאַן דערצעהלט מיין גאַנצע פאַר־גאַנגענהייט; אַלע מיינע ליבעס־פערהעלטנישען, וואָס איך האָב געהאַט אַלע יאָהרען, ביז איך האָב מיט איהם גע־הייראַט.

רופט זיך אָן די צווייטע דאַמע:

— איך בעוואונדער דיין מוט!

— און איך — מאַכט די דריטע דאַמע — בעוואונ־דער דיין גרויסען זכרון!..

אומגעדולדיג

— מיט אַ חודש צוריק האָב איך געשריבען מיין טעסטאַמענט. נאָך מיין טויט וועט דאָס גאַנצע פערמעגען איבערגעהן צו דיר.

— און וואָס זשע וואַרטסטו?

אויפ'ן עקזאַמען

פּראָפעסאָר (צום סטודענט): זאָגט מיר, ביטע, וואָס איז דאָס אַזוינס אידיאָ־ינקראַזיע?

— פּ... ה' פּראָפעסאָר... סט... ע... טע...

— צי איז די פראגע פאַר אייך צו שווער?

— ניין, ה' פּראָפעסאָר, נישט די פראגע, נאָר דער ענטפער...

די וועהרלאָזע דאַמע

עס גיסט אַ שטאַרקער רעגען. אַ יונגערמאַן געהט צו צו אַנ'אַמבזאַמער יונגער דאַמע

— איהר וועט ערלויבען זיך צו בעהאַלטען אונטער מיין שירעם?

— איהר זייט אַנ'אונפערצייגענער חוצפּה'ניק! איהר ערלויבט זיך צו פערטשעפּען אַ וועהרלאָזע פרוי! אָבער... אפשר וועלען מיר זיך בעסער זעצען אין אַ טעקסי?

מען וועט אויסגראָבען!

(אַ לידעל פון קאַנאַליזאַציע־גרעבער).

מיר איז וואויל — איך גיי שפּאַצירען,
ס'איז איצט לופטיגער די לופט —
מאַכט מען איצט קאַנאַליזאַציע
און פון יעדער זייט עס דופט...

בערג פון פאַרענט בערג פון הינטען
און אינמיטען אויך די בערג —
ס'ווערט ביי אונז אין לאָדזש געשאַפען
דאָס קאַנאַליזאַציע־ווערק...

וואָס זשע מויג אונז זאָקאָפּאַנע
מיט דעם הויכען טאַטרען־רייך,
אז מיר האָבען דאָ קאַרפּאַטען
און די אַלפּען פון דער שווייץ...

אז מען גראָבט, נו גראָבט מען טיפער
וועט מען נאָך געפינען דינ'ם —
אוצרות וועט מען נאָך געפינען,
און ס'וועט קומען אונז צו־נוץ...

קודם וועט מען זיך דערגראָבען
צו פאַרבאָרגענער סוד און חשד:
צו די אויפגעטועכצען גרוזיטע
פון יעדער גמינע, מאַגיסטראַט...

אויפּגראָבען און אויך ענטפּלעקען
מ'צניעות פון דעם ווייבעריי,
וואָס מען וויסט אויף דעם אין לאָדזש איצט,
אז ס'איז מעהר נישט —קיי־און־שפּיי...

און אז שוין מען האַלט אין גראָבען,
און מען פאַרקעט אומגעשטערט
וועט מען אויסגראָבען דעם מסחר,
וועלכער ליגט שוין לאַנג אין דר'ערד!..

יאָקעל בן פּלעקעל.

צווישען האַנדעלס־ווירצער.

(געוויצעלט אין אַ לאָדזשער סוחרישער צוזאַמענקונפט).

שאול: זאָג מיר נאָר, יואל, איז געשעפט מעגליך אָהנע ווייבליך?

יואל: אוראי איז געשעפט מעגליך.

שאול: פון וואַנען ווייסטו?

יואל: ווען געשעפט זאָל זיין ווייבליך, וואָלט דאָך עס געטראָגען...

*

1־טער סוחר — ווי געהט עס דיר אין געשעפט?

2־טער סוחר — בע, אַזוי ווי איבער אַ יאָהר אי"ה.

1־טער סוחר — וואָס מיינסטו, ווי איבער אַ יאָהר?

2־טער סוחר — דו ווייסט דאָך אז די יודישע מסחרים געהען וואָס אַ יאָהר אַלץ ערגער. נו, האַלט איך מיט מיין מסחר אַזוי שלעכט, גלייך ווי עס וואָלט שוין געווען מיט אַ יאָהר שפּעטער!

צוויי יודען האָבען זיך צורעדט. פרעגט איינער ביים אַנדערען:

— וואָס פאַר אַ פּרנסה, דענקסטו, איז די בעסטע?

— אַ בעקער — ענטפערט דער אַנדערער — ווייל אַ בעקער איז כאָטש זיכער אַלע טאָג צו האָבען ברויט.

— יאָ — מאַכט דער ערשטער — אָבער וואָס טוט ער, אז ער האָט גאָר קיין מעהל נישט מיט וואָס צו באַקען?

— חכם! — מאַכט דער צווייטער — דעמאָלט איז ער דאָך שוין קיין בעקער נישט!

*

צוויי סוחרים האָבען געהאַנדעלט בשותפות און האָבען אָנגעוואוירען זייער גאַנצען קאַפּיטאַל. האָט צווישען זיי אויסגעבראָכען אַ מחלוקת און זיי זענען אַוועק צום רב אויף אַ דין־תורה.

דער רב האָט איבערגעקוקט זייערע חשבונות און האָט אַ זיי געזאָגט:

— איהר דערמאָנט מיך אָן די חכמים פון דער הגדה, וואָס האָבען אויך זיך געקריגט איבער'ן חשבון. האָט איינער געזאָגט, אַז די מצריים האָבען בעקומען צעהן מכות, שרייט אַ צווייטער 50 און אַ דריטער 250. אָבער אין איין זאַך זענען זיי אַלע געווען איינשטימיג — אַז פון די אַלע חשבונות איז געבליבען — מכות...

ביים בערלינער אַקציאָנס־קוואַל.

מען געניסט פון פּראָפעסאָר ווייצמאַנס מים־חיים...

כמעט דיזעלבע לאַגע.

אַ יוד האָט זיך אַמאָל געשמר'ט צוליב פּרנסה. בעגעגענט איהם אין אַ צייט אַרום זיין אַלטער פריינד און גיט איהם אַ פרעג:

— נו, ווי געהט דיר איצט? האָט זיך דיין לאַגע פערבעסערט?

— ניין, — זאָגט דער משומד, — פריהער האָט מיר פריהער געפעהלט אויף שבת און איצט פעהלט מיר אויף זונטאָג...

ער האָט אַ צו עדעלע שטימע.

חזן (צום משורר): — איהר זאָגט, אז איהר האָט אַ באַס? עס קען נישט זיין. עס הערט זיך נישט קיין גראָבער קול אין אייערע רייד...

משורר: — טאָ געהט מיר גיין איילען טיעף אין דער אדמה... איז עס שוין גענוג גראָב.

נחמו, נחמו!

טרייסט זיך, טרייסט זיך, פאָלק ישראל,
נישט געוואָרנט פון דאָס און יענץ;
גאָר אינגיכען וועט מען האָבען
שוין די „יודישע אַגענץ"!

טרייסט זיך, טרייסט זיך, לאָדזשער קהלה,
ס'באַקט זיך שוין אַ ניי געבעקס:
גאָר אינגיכען וועט מען האָבען
מורה־הוראות נייע זעקס!

טרייסט זיך, טרייסט זיך לאָדזשער סוחרים,
נישט געוואָרנט — ס'איז נאָך נישט שלעכט;
ס'וועלען שטייערן פערדאָפּעלט —
און פערטיילען וועט מען רעכט...

טרייסט־זשע אויך זיך לאָדזשער ווייבלעך,
וואָס אויף דאַטשע איז אייך „באַנג";
הוליעט, פלירטעוועט און ווילט זיך —
זומער וועט נאָך דויערן לאַנג!

— בלעם.

פון בוך: דרך ארץ.

א) אויב אַ יונג ווייבעל גיט אייך אַ פּאַטש (ווייל איהר האָט זיך געטשעפּעט צו איהר, ווי איינער שטיינער איז), נעהמט עס אָן פאַר גוט, ווייל דאָס בעווייזט, אַז זי איז נישט אַזוי נאַריש, אורטיילענדיג נאָך איהר געזיכט נאָך.

ב) מאַכט נישט קיין סקאַנדאַל, ווען איהר געפינט אַ פליג אין זופּ. נאָך אַלעמען האָט אייך די פליג איבערגעלאָזט גענוג זופּ.

ג) ווען איהר זייט צו גאַסט און מען דערלאַנגט אייך וועלשענע נים, דאַרפט איהר נישט אויסטון אַ שוך, כדי צו קנאַקען די נים.

אונזער מענשהייט.

די מענשהייט איז צוטיילט אויף צוויי טיילען:
איין טייל — האָט נישט קיין לשון.
און דער צווייטער — פערשטעהט נישט, וואָס מען רעדט צו איהם.

אַנ'איינפאַל פון אַ קאַרגען גביר.

איינער אַ לאָדזשער קאַרגער גביר עליו השלום האָט געהאַט אַזאַ טבע: ווען עס פלעגט קומען צו איהם אַנ'אָרימער קרוב, זיך צו באַהעלפען, פלעגט ער איהם אַרויסוואַרפען פון שטוב און איהם נאָכיאָגען אַ שטיק אין נאָס אַריין. האָט מען אַמאָל געפרעגט דעם דאָזיגען גביר: לאָ די, וואָס דו וואַרפסט איהם אַרויס פון שטוב, נאָך וואָס דאַרפסטו איהם יאָגען אַ שטיק אין נאָס אַריין, ער זאָל נאָך האָבען חרפּות?

— אָט דאָס וויל איך טאַקע, — האָט געענטפערט דער גביר, — כדי ער זאָל נאָכאַמאָל נישט קומען. אַנדערש קומען זיי דאָך באַלד נאָכ־אַמאָל...

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

נאַרישקייטען.

זי (געהענדיג צו דער חופּה): — האָסטו מיך טאַקי ליב?

ער: — נו, וואָס שוין פרעגסטו די אַלע נאַרישקייטען. דאָס איז אַלץ געווען אַם פלאַץ ביז דער חופּה.

פאַרוואָס מיידלעך פערזיצען

„אַ סך מיידלעך פערזיצען נעבעך דערפאַר, וואָס זיי האָבען געזאָגט „יאָ" אביסעל צו שפּעט, אָבער די מעהרסטע מיידלעך פערזיצען דערפאַר, וואָס זיי האָבען געזאָגט „ניין" בלויז איין מאָל צופיעל."

אַ געטרייער מאַן

אַ יודענע האָט אַמאָל גענומען מוסר'ן איהר נישט פרומען מאַן:

געדענק, חיים, — האָט זי איהם געוואָרנט, — דו וועסט פאַר אַלעם אַמאָל דאַרפען בעצאָהלען. די וועלט איז דאָך נאָר אַ פאָר־הויז און דאָרטען איז ערשט דאָס אמת'ע הויז!

— טאָ, — זאָגט חיים — וואָס־זשע שטופּסטו אין פאָר־הויז? בעסער גיעה אריין אין הויז...

אַ קינדערשע פראַגע.

קליין קינד: — מאַמע, דו זאָגסט דאָך אז דו האָסט מיך ליב, פאַרוואָס שלאָגסטו מיך?

מאַמע: — מאַכע דערפאַר וויל איך האָב דיך ליב.

קליין קינד — טאָ וועמען ליבסטו בעסער פון אונז ביידע, מיך — אָדער די מאַמע?..

אַליין נאָכ'ן טויט

פרוי: — פאַרוואָס האַלט איהר זיך מעגער אַזוי גרויס נעבען די פרויען? דוכט זיך, אז אין אַלע זאַכען איז דאָס ווייבלּיכע געשלעכט בעסער, צום בײַשפּיל: אַ הוהן איז געשמאַקער פון אַ האָהן, אַ גאַנז — פון אַ גאַנ־דער, ריגדען פלייש איז געשמאַקער ווי אָקסענע, אַ קאַטשקע איז בעסער פון אַ קאַטשער א. א. וו.

מאַן: — גאַנץ ריכטיג. אָבער אַליין נאָכ'ן טויט.

לאָדז, 27-טען יולי 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 27-טען יולי 1928

אין נאָמען פון אחדות /

פון ש. ניגער.

די ראַדיקאַלען, די פריידענקער האָבען שטענדיג געהאַלטען אין איין אָפּשפּאָטען, אין איין חוזק מאַכען פון רעליגיעזע סעקטעס. זיי פּרעדיגען ליבע און—סמ'ען די הערצער מיט האַס; זיי קניהען פאַר'ן גאָט פון חסד, פון רחמים,—און ברענען און בראָטען אויף זיין מזבח מענשליכע לעבענס; איז עס נישט קיין צביעות? האָבען געטענה'ט די „אויפגעקלעהרטע"—און פערלאַנגט טאָלעראַנץ צום געגנער. איז עס נישט קיין מיאוס'ער, עקעלהאַפטיגער היפּאָקריטיזם?—האָבען שפּעטער די פראַגע איבערגע'חזר'ט נאָך מיט מעהר שטאַרקייט די סאָציאַלע רעוואָלוציאָנערען, אָבער זייער הויפּטפאָדערונג איז שוין געווען נישט פרייהייט פון געוויסען. וואָס פאַר אַ פרייהייט, האָבען זיי אויסגעשריען, איז מעגליך אין אַ קלאַסען-געזעלשאַפט? ווי קאָן זיין טאָלעראַנץ, וואו עס זענען דאָ שטאַרקע און שוואַכע, עקספּלואַטירער און עקספּלואַטירטע? און זיי האָבען אויפגעשריבען אויף זייער פאָהן קלאַסען האַס. אָבער זיי האָבען בפירוש געזאָגט, אַז די שנאה צו דעם הערשענדיגען קלאַס קאָן נאָר דאַן זיין פרוכטבאַר און בערעכטיגט, ווען זי שטאַמט פון ליבע צום אַרבייטער-קלאַס. זיי האָבען פערשטאַנען, אַז אַרבייטער וועלען קאָנען פיהרען זייער קלאַסען-קאַמף נאָר דאַן, ווען עס וועט זיין צווישען זיי אחדות, סאָלידאַריטעט. זייער מאָטאָ איז געווען: „אַרבייטער פון אַלע לענדער, פעראייניגט זיך."

און וואָס איז געוואָרען פון אָט דער מאָטאָ? איז נישט געוואָרען פון דעם דאָס אייגענע, וואָס פון דער קריסטליכער ליבע? פערהאַלטען זיך נישט די סאָציאַליסטישע און קאָמוניסטישע סעקציעס איינע צו די אַנדערע אַזוי, ווי עס האָבען זיך פערהאַלטען אַמאָל די קריסטליכע ליבע-פּרעדיגער צו מענשען פון אַנדערע גלויבענס?

אויך די סאָציאַליסטען און קאָמוניסטען כאַפּען אָן איינע די אַנדערע פאַר'ן גאַרגעל און זאָגען: „גלויב אין מיין אינטערנאַציאָנאַל, אַ נישט—וועל איך שיסען! דעמאָנסטריר דעם ערשטען מאַי די אַרבייטער-סאָלידאַריטעט אונטער מיין פאָהן, אַ נישט וועט מען דיך אָוועקטראָגען פון דאַנען אַ טויטען!"

און זאָל מען נישט זאָגען, אַז דאָס ווערט בעטון נאָר אין סאָוויעט רוסלאַנד. און זאָל מען נישט שולדיג מאַכען גאָר איין טייל און ריינוואַשען דעם אַנדערען. כמעט אַלע פּאָדערען: „אַרבייטער פון אַלע לענדער, פעראייניגט זיך אונטער אונזער פאָהן—און נאָר אונטער אונזער פאָהן! אַ נישט זענען מיר שונאים, כאָטש מיר זענען אַלע אַרבייטער!" כמעט אַלע מאַכען איצט דעם איינדרוק, אַז זיי האַסען איינע די אַנדערע, ווי זייער אַלעמענס שונא—דעם קאַפּיטאַליזם. כמעט אַלע רעוואָלוציאָנערע צדדים בעשולדיגען איצט אין יעדען אומגליק, אין יעדער אומגערעכטיגקייט נישט די עקזיסטירענדע אָרדנונג, נאָר איינער דעם צווייטען.

דאָס וויכטיגסטע ציל-ברעט פון די קאָמוניסטען איז—דער צווייטער אינטערנאַציאָנאַל. דער שעיר לעזאזל, אויף וועלכען די סאָציאַליסטען וואַרפען אַרויף אַלע חטאים, איז דער אינטערנאַציאָנאַל פון מאָסקווע.

דער בורזשואַזיע איז פערשפּאָרט צו פיהרען איהר אַנטי-רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע. עס איז גענוג די אַרבייט פון ביידע אינטערנאַציאָנאַלען...

קיין בורזשואַזע אידעאָלאָגיע וואָלט נישט געקאָנט אַזוי צעטומלען און דעמאָראַליזירען די אַרבייטער, ווי דאָס טוהן איצט די צוויי גענעראַל-שטאַבען פון דעם פּראָלעטאַרישען קלאַסענקאַמף.

די פּראָלעטאַריער בעגנוגענען זיך שוין מעהר נישט מיט שאַפען „מעהר ווערט" פאַר די קאַפּיטאַליסטען; זיי טוהן פאַר דעם הערשענדיגען קלאַס אויך די אַרבייט פון אָפּשוואַכען, צעברעקלען און צעשטויבען זייערע אייגענע כחות.

זיי, די פּראָלעטאַרישע פיהרער, טוהן עס אין אַ גרויסען מאַסשטאַב; זיי טוהן דאָס אויך אין אַ קלענערער לאָקאַלער מאָס. זיי צעשטערען די פעראייניגונג פון די אַרבייטער פון אַלע לענדער, זיי לאָזען נישט צו די איינהייט פון די אַרבייטער אין איין לאַנד. און אפילו דאָס געהערען צו איין פעראיין איז פאַר זיי שוין צו פיל.

צו-וואָס, פערשטעה איך נישט, דאַרף די בורזשואַזיע האָבען דעם פּאַשיזם? איז נישט גענוג צו לאָזען זיך פריי ענטוויקלען דעם קין-הבל-קריג צווישען די סאָציאַליסטען און די קאָמוניסטען?

אָט האָבען, אַ שטייגער, די אַמעריקאַנער פאַבריקאַנטען שוין לאַנג אויפגעהערט צו בעקעמפען געוויסע פעראיינען, זיי פערלאָזען זיך אויף די „רעכטע" מיט די „לינקע"...

אויב סאָציאַליסטען און קאָמוניסטען מעגען שיסען איינע אין די אַנדערע, (ווי ס'האָט פּאַסירט דעם 1-טען מאַי אין וואַרשאַ) פאַרוואָס טאָר דער אַנטי-סאָציאַליסט און דער אַנטי קאָמוניסט נישט שיסען אין זיי ביידען? וואו איז דאָ די לאָגיק און—וואו איז די מאָראַל?

„די מאָראַל!" הער איך ווי עס לאַכען אין די הויפענס די „פּראָלעטאַרישע" אידעאָלאָגען. וואָס האָט צו טון קלאַסענקאַמף מיט מאָראַל און מיט קליינבירגערליכען אינטעליגענטישען סענטימענטאַליזם?! מיר האַלטען מלחמה, און מלחמה האָט איהר אייגענע מאָראַל. אין אַ מלחמה מוזען מענשליכע לעבענס צעטראָטען ווערען, און בלוט מוז זיך גיסען.

אָבער, נישט אַריינלאָזענדיג זיך דערווייל אין ווייטע ויכוחים, וויל איך פרעגען: וועמענס לעבען, מיינט איהר, מוז צעטראָטען ווערען און וועמעס בלוט מוז זיך גיסען? דעם שונא'ס? און אונזער אייגענס, ווען מיר אַטאַקירען דעם שונא? אָבער דאָ איז דאָך דער פיינד פערגעסען געוואָרען, און אַרבייטער, אַנשטאָט צו קעמפען מיט'ן קאַפּיטאַליזם, בעקעמפען איינע די אַנדערע! איז דאָס די פאָדערונג פון קלאַסענקאַמף? איז דאָס די פּראָלעטאַרישע קאַמפּף-מאָראַל?

ניין, דאָס האָט גאָר נישט צו טון, דאָס קאָן נישט האָבען צו טון מיט דעם גרויסען און הייליגען (איך שעם זיך נישט מיט די דאָזיגע ווערטער—גרויסען און הייליגען) אידעאַל פון סאָציאַלער גערעכטיגקייט און פרידען צווישען מענשען און פעלקער. דאָס איז נישט קיין אָנזאָג פון דער צוקונפט. נישט דער וועג צו דער צוקונפטשטאַט. דאָס איז אַ רעשטל פון דער פערגאַנגענהייט, דאָס איז די ירושה פון דעם „פּיאָס פּאַרשיווי, סטאַרי מיר" (דעם פאַסקודנעם כלב, דעם אַלטען סדר העולם), ווי אַלעקסאַנדער בלאָק האָט זיך אויסגעדריקט.

צו דער פּסיכאָלאָגיע פון די, וואָס קעמפען פאַר גערעכטיגקייט

די מענשהייט האָט שוין טויזענדער יאָהרען אַ קאַמף מיט'ן נחש הקדמוני, מיט דער חיה אין זיך—און זי לעבט נאָך אַלץ, אָט די שיפּענדיגע חיה רעה, און זי אָטעמט נאָך אַלץ מיט האַס און סליונעט מיט גיפט. זי לויערט אויף יעדען מענשען פון זיינע אייגענע טיפענישען—און אויך אויף יענע בשר ודם'ס, וועלכע זענען מיטגלידער פון צווייטען אָדער דריטען אינטערנאַציאָנאַל. אויך זיי זענען איהרע געפאַנגענע. און נישט דער קאָמוניסט אָדער דער סאָציאַליסט אין זיי כאַפּט אַ בענקעל און וואַרפט אין דעם אַנדערען, כאַפּט אַרויס אַ פּיסטאָלעט און שיסט אין זיין חבר, נאָר דער אוראַלטער אורוואַלדיגער, פיזיאָלאָגישער האַס, וועלכער לעבט אין זיי און וועלכען זיי קאָנען נישט בעהערשען.

זיי וואָלטען אוודאי געוואָלט בעסער אויסנוצען דעם צאָר'ן און די ביטערקייט אויפ'ן קלאַסען-שונא, אויף דער בורזשואַזיע. אָבער זי איז צו ווייט אָדער צו מעכטיג און מען קאָן נעגען איהר גאָרנישט טון, אין דעם מאָמענט, — האַסט מען דעם אייגענעם ברודער. מען אַרבייט מיט איהם אינאיינעם אָדער מען איז מיט איהם צוזאַמען אַרויסגעוואָרפען געוואָרען אויפ'ן גאַס און מען הונגערט און מען האָט ביטערע צרה'ס אינאיינעם. אָבער מען געהערט נישט צו איין פּאַרטיי, צו איין פראַקציע, — רייסט מען זיך און מען קריכט איינער דעם אַנדערען אין גרגרת אַריין. נישט אויס ליבע צו דער צוקונפט טוט מען עס, נאָר אויס האַס, אויס יענעם האַס, וועלכער שטאַמט פון די אוראַלטע צייטען.

אָבער יענעם ביטער גאַליג געפיהל וואָלט נישט געווען אַזוי צערייצט, אַזוי אויפגעשרויפט, ווען עס זאָל נישט פערהייליגט ווערען דורך דעם פאַנאַטיזם פון אַנ'אידעאַל. אַ געוועהנליכער מענש וועט קיינמאָל נישט האַסען אַזוי טיעף, אַזוי איינגעשפּאַרט, אַזוי אומקאָמפּראָמיסליך און מיט אַזאַ אַסקעטישער פערצווייפלונג, ווי עס האַסט דער מענש, וואָס האָט אַ רעליגיע, אַנ'אידעאַל. לייענט די געשיכטע פון די מלחמות צווישען פערשידענע סעקטעס, וועט איהר זעהן, וואָס הייסט האַס פון רעליגיעזע מענשען, האַס פון אידעאַליסטען. דערמאָנט זיך אָן דעם וועלטקריג און איהר פּראָפּאַגאַנדע, וועט איהר זעהן ווי בעפעהרליך עס איז די חיה רעה, וועלכע גלויבט, אַז זי קאָן איינפיהרען אין דער וועלט מענשליכקייט-פרידען, ציוויליזאַציע, דעמאָקראַטיע און ווי די אַלע ווערטער זענען.

און אויב די, וועלכע רעדען אין נאָמען פון ליבע, פאַלען אַ קרבן פון האַס, הייסט וואָס איז דער וואונדער, וואָס עס שעמען זיך נישט מיט זייער שנאה יענע, וועלכע בעטראַכטען זי אָפען פאַר אַ הייליגען כלי-זיין אין זייער הייליגען קאַמף.

אָבער כל-זמן דאָס וועט אַזוי זיין, איז דאָ זעהר אַ שוואַכע האָפענונג אויף דער בענייאונג פון'ם מענשליכען לעבען.

דער קוואַל פון האַס און ביטערקייט שלאָגט אַלץ שטאַרקער, וואָס מעהר מען טרינקט און מען שעפּט פון איהם. דער דורשט נאָך אָט דעם סמ'יגען געטראַנק ווערט ברענענדיגער, וואָס מעהר מען טרינקט. געוואוינט מען זיך איין צו לעבען האַסענדיג, וועט מען האַסען לעבענדיג. רעדט מען זיך איין, אַז אין נאָמען פון דעם אייגענעם אמת מעג מען אַלץ טון, אפילו זאָגען ליגען, אַז אין נאָמען פון פרידען מעג מען פערגיסען דאָס בלוט פון די אייגענע ברידער, אַז מיט דעם וואָרט פון איינינקייט אויף די ליפּען, מעג מען אפילו בלייבען אַליין אין פעלד און אַז מען דאַרף נישט געהן אויפ'ן וועג פון מענשליכקייט, כדי צו מאַכען דאָס לעבען מענשליכער. האָט מען אָט די איינרעדעניש, וועט מען מוזען בלייבען ביים שקר ביי בלוט, ביי ווילדקייט, און מען וועט אַרויסדעמאָנסטרירען די אַרבייטער-סאָלידאַריטעט אין צעטיילטע מחנות, רופען צו ברידערליכקייט מיט פערוואָט אין הערצען און צו איינינקייט — מיט אַ רעוואָלווער.

די גאַנצע אידעאָלאָגיע, די גאַנצע פּסיכאָלאָגיע פון די, וואָס קעמפען פאַר גערעכטיגקייט, מוז ווערען אַנ'אַנדערע. דער עצם מעטאָד פון קאַמף מוז ראַדיקאַל געענדערט ווערען!

אלישע בן אבויה / דער אפיקורס פון דער גמרא

פון ה. שוים.

II

די ווערטלעך פון אלישע בן-אבויה.

מיר מוזען צוערשט זיך אָפּשטעלען אַ ווײַלע אויף די ווערטלעך, וואָס זענען געבליבען אין תלמוד אין אלישע בן־אבויה'ס נאָמען.

אין „פרקי אבות" איז געבליבען פון איהם אַ שפּרוך, אַז ווען מ'לערנט אין די יונגע יאָהרען, איז ווי מ'שרייבט מיט טינט אויף אַ נייעם פּאַפּיר, און ווען מ'לערנט אויף דער עלטער, איז ווי מען שרייבט מיט טינט אויף אַנ'אָפּגעמעקטען פּאַפּיר. אייזיק־הירש ווייס טייטשט עס אויס אַלס אַ מין אויסלאַכען רבי עקיבא'ן, וועלכער האָט ערשט אין זיינע שפּעטערדיגע יאָהרען זיך גענומען צום לערנען. דער בעריהמטער יודישער געלעהרטער ווילהעלם באַכער האַלט אָבער, אַז ס'איז נישט זיכער צי דאָ ליגט אַ וואונק אויף רבי עקיבא'ן, וואָרים עס זענען געבליבען פון אלישע בן־אבויה אויך נאָך אַנדערע ענליכע פּעדאַגאָגישע שפּרוכען. אָט איז דאָ אַ ווערטעל פון איהם, אַז אַ מענש קאָן לערנען תורה צעהן יאָהר און עס פערגעסען אין צוויי יאָהר. דאָס בעציהט זיך זיכער נישט אויף רבי עקיבה'ן.

פערקעהרט ווידער דרינגט באַכער אַרויס פון געוויסע משלים און ווערטלעך וואָס זענען געבליבען אין דער אגדתא אויף אלישע בן־אבויה'ס נאָמען, אַז ער איז געווען אַ וועלט-מענש, וועלכער האָט ליב געהאַט שעהנע בנינים, אַ שעהנעם בעכער מיט וויין און אַ שעהנעם רייט־פערד, אָט למשל, שטעהען (אין אָבות דרבי נתן, פּרק כ"ר) פאָלגענדע ווערטלעך פון איהם:

„אַ מענש, וואָס האָט מעשים טובים און האָט אויך געלערענט אַ סך תורה, איז געגליכען צו אַ בעכער מיט אַ ברייטען פוס אונטען; אַ מענש אָבער, וואָס האָט קיין מעשים־טובים נישט און האָט געלערענט אַ סך תורה, איז געגליכען צו אַ בעכער אָהן אַ פוס, וואו סווי נאָר מען גיסט אַריין אין איהם אַן נייגט ער זיך אַ קעהר איבער אויף איין זייט און עס גיסט זיך אַלצדינג אויס. אַ מענש, וואָס האָט מעשים־טובים, און האָט אויך געלערענט אַ סך תורה, איז געגליכען צו אַ פערד אָהן אַ צוים, וואָס גיט אַ אַ מענש אָבער, וואָס האָט קיין מעשים טובים נישט, און האָט געלערענט אַ סך תורה, איז געגליכען צו אַ פערד אָהן אַ צוים, וואָס גיט אַ וואָרף אַראָפּ דעם, וואָס זעצט זיך אויף איהם רייטען"

עס איזא אויך דאָ אַ משל פון אלישע בן־אבויה מיט אַ מלך וועלכער נעהט אויפ'ן נעיענ כאַפּען פויגלען. הכלל, פון אלישע בן־אבויה'ס ווערטלעך, ווייזט אויס, אַז ער איז אַ זוהן פון אַ רייכען, חשוב'ן יוד אין ירושלים איז געווען אַנ'עולם־הזה'ניק און האָט שטאַרק ליב געהאַט די פערגעניגענס פון דעם לעבען.

אָבער פיל אינטערעסאַנטער ווי די ווערטלעך פון אלישע בן־אבויה איז דאָס, וואָס ווערט דערצעהלט וועגען איהם.

פיר, שטעהט עס אין דער אגדתא, זענען אַריינגעגאַנגען אין „פרדס" (גן־עדן, הייסט עס: זיי האָבען זיך אַריינגעלאָזען אין הויכע חקירות, אין דער געהיים־לעהרע פון יענע צייטען): בן־עזאי, בן־זומא, „אחר" און רבי עקיבא: בן־עזאי האָט אַ קוק געטון און איז געשטאָרבען (יונגערהייט). בן זומא האָט אַ קוק געטון און איז געטראָפען געוואָרען (איז געוואָרען וואַהנזיניג). „אחר" האָט אויסגעשניטען די יונגע פלאַנצונגען (איז אַראָפּ פון וועג). נאָר רבי עקיבא'ן האָט עס נישט געשאַדט.

עס זעהט פון דעם אויס, אַז אלישע בן־אבויה האָט זיך אַריינגעלאָזען אין דער גנאָסטישער געהיים־לעהרע און איז געוואָרען אַ גנאָסטיקער. אין דער אגדתא פון תלמוד בבלי ווערט דאָס נאָך בעפוצט מיט פאָלגענדע פאַנטאַזיע:

אלישע בן־אבויה האָט געזעהן ווי מטטרון (מעטאַטראָן) דער אויבער־מלאך אַ סאָרט פּרעמיער־מיניסטער פון הימעל אין דער אגדתא און אויך אין דער קבלה זיצט אין הימעל און פער ד שרייבט די מצוות, וואָס יודען טוען, האָט אלישע בן־אבויה זיך געוואונדערט, און געזאָגט: „עס איז דאָך אַנ'אָנגענומענע זאַך, אַז אין הימעל זיצט מען נישט. איז מעגליך, אַז עס זענען חס־ושלום דאָ צוויי גאָטהייטען (שתירשויות)? האָט מען אַרויסגעפיהרט מטטרון'ען און איהם געגעבען זעכציג פייערדיגע שמיץ, פאַרוואָס ער האָט זיך נישט אויפגעהויבען. ווען ער האָט געזעהן אחר'ן, נאָך די שמיץ אָבער האָט מען ערלויבט מטטרון'ען אויסצומעקען אחר'ס אַלע מצוות. דערנאָך האָט זיך געהערט אַ קול פון הימעל: „טוט תשובה איהר זינדיגע קינדער, אַ חוץ אחר". האָט ער געזאָגט: עולם־הבא האָב איך שוין סיי־ווי פערלוירען, זאָל איך כאָטש האָבען אַביסעל עולם־הזה. איז ער באַלד אויפ'ן שטעל אַרויס „לתרבות־רעה", (איז אַראָפּ פון גלייכען וועג).

געהענדיג, דערצעהלט ווייטער ד' יאגדתא, האָט ער געטראָפען אַ זונה און ער האָט זי גערופען. האָט זי געזאָגט: „ביזט דו נישט אלישע בן־אבויה?" האָט ער גענומען נאָך שבת און האָט אויסגעריסען אַ רעטאַך פון דער ערד. האָט זי געזאָגט: „ניין, דאָס איז אחר".

אין נאָך אַ שטעל אין דער אגדתא ווערט דערצעהלט אַנ'אַנדער מעשה, ווי אַזוי אחר איז אַראָפּ פון וועג. איינמאָל, שטעהט עס האָט אחר געזעהן ווי אַ מאַן איז אום שבת אַרויף אויף אַ שפּיץ פון אַ בוים, וואו ס'איז געווען אַ נעסט פון פויגלען, און צוגענומען די מאַמען מיט די קינדער און אַראָפּגעגאַנגען פון בוים געזונדערהייט. ווען שבת איז געווען פערביי, האָט ער געזעהן, ווי אַ מאַן איז אַרויפגעגאַנגען אויפ'ן שפּיץ פון אַ בוים און צוגענומען די קינדער און די מוטער אַוועקגעשיקט, און אַז ער איז אַראָפּגעגאַנגען האָט איהם איינגעביסען אַ שלאַנג, און ער איז געשטאָרבען. האָט אחר געזאָגט: עס שטעהט אין דער תורה „דו זאָלסט אַוועקשיקען די מוטער און די קינדער זאָלסטו דיר צונעהמען, כדי עס זאָל דיר געהן גוט און דו זאָלסט האָבען לאַנגע יאָהרען" (דברים כ"ב 7), הייסט וואו איז דאָ געגאַנגען גוט דעם מאַן און וואו זענען זיינע לאַנגע יאָהרען? איז ער אַוועקגעגאַנגען און געזינדיגט.

מאַנכע אָבער זאָגען, שטעהט עס אין דער אגדתא, אַז אלישע בן־אבויה איז אַראָפּ פון וועג ווען אין די בלוטיגע טעג נאָך בר־כוכבא'ס אויפשטאַנד. ער האָט דעמאָלט געזעהען ווי אַ חזיר שלעפּט די צונג פון דעם תנא רבי חוצפּית המתורגמן. האָט ער געזאָגט: „אַ מויל, וואָס עס האָט פון איהם געפערלט, זאָל קייען ערד!"

אין דער דאָזיגער מעשה'לע ווערט הייסט עס, ערקלערט, אַז אלישע בן־אבויה איז צוטומעלט געוואָרען פון די שוידערליכע צרות, וואָס זענען דעמאָלט געקומען אויף יודען.

נאָכדעם ווי אלישע בן־אבויה איז אַרויס לתרבות־רעה און געוואָרען אַנ'„אחר", האָט ער געטון, שטעהט עס אין דער אגדתא, פאָלגענדע שרעקליכע זאַכען:

ער האָט געריטען אויף אַ פערד אום יום־כפור, וואָס איז געפאַלען אין אַ שבת. ער פלעגט כסדר האַלטען אין איין זינגען גריכישע לידער. עס פלעגען איהם אַרויספאַלען פון בוזים־קעשענע אַפּיקורסישע ביכער. (ספרי מינים, קענטיג גנאָסטישע ביכער). ווען ער פלעגט זעהן, ווי יודישע קינדער זיצען און לערנען, פלעגט ער זאָגען: מיט וואָס פערנעהמען זיי זיך דאָ? אָט דער דאַרף ווערען אַ בוימייסטער, דער — אַ סטאָליער, דער — אַ סטאָליער, דער — אַ מאַהלער, דער — אַ שניידער. און אַז די תלמידים פלעגען דאָס הערען, פלעגען זיי אַוועקלעגען זייערע ספרים און אַוועקגעהן.

דאָס סאַמע ערנסטע, וואָס ווערט דערצעהלט אויף אלישע בן־אבויה, איז, אַז ער פלעגט פערמסר'ן יודען צו די רוימער אין דער צייט פון אדריאַנ'ס פערפאָלגונגען. עס ווערט נאַטירליך דערצעהלט, אַז ווען די רוימישע בעאַמטע פלעגען צווינגען די יודען צו אַרבייטען אין שבת און די יודען פלעגען עס וועלען טאָן אויף אַזאַ אופן, אַז די עבירה זאָל נישט זיין גרויס, פלעגט „אחר" עס מסר'ן צו די רוימער און זיי אויסלערנען נישט צו לאָזען די יודען זיך אַרויסדרעהען פון דער גזרה.

מ'מעג דערפון אפשר אַרויסדרינגען, אַז אלישע בן־אבויה האָט זיך נישט אויפגעפיהרט פּאַטריאָטיש אין דער צייט פון אדריאַנ'ס רדיפות, אָבער אַז אלישע בן־אבויה זאָל האָבען געהאָלפען די רוימער פערפאָלגען די יודען, פונקט אַזוי ווי די מעשה, אַז ער איז געוואָרען אויסגעלאַסען, איז זיכער אַ גוזמא, ווען דאָס וואָלט אמת געווען, וואָלט רבי מאיר איהם נישט געבליבען געטריי ביז זיין טויט.

ענטדעקטע דאָקומענטע וועגען די כוזרים

פון ד"ר ז. קאַדיש.

דער בעקאַנטער יודישער געשיכטס־שרייבער שמעון דובנאָוו, שרייבט אין דעם זאַמעל־בוך, וואָס איז לעצטענס אַרויסגעגעבען געוואָרען לכבוד רר. פּאָזנאַנסקי ספר לכבוד הרר. שמואל אברהם פּאָזנאַנסקי), וועגען די נייע דאָקומענטען איבער די כאַזאַרען (כוזרים), וואָס זענען ענטדעקט געוואָרען אין די לעצטע פאַר צעהנדליגע יאָהר.

די דאָזיגע נייע דאָקומענטען זענען נישט שפּאָגעל־נייע. ס'איז שוין עטליכע יאָהר, זינט זיי זענען פערעפענטליכט געוואָרען.

און עס איז שוין אַ היבש ביסעל געשריבען געוואָרען וועגען דעם, אָבער דער ברייטער עולם, וואָס האָט אַן אינטערעס אין דעם מין זאַכען, וואָס איז וועניג בעקאַנט דערמיט, און איך וויל דאָ דעריבער געבען אַ פּאָר נאָטיצען וועגען דעם.

• • •

די געשיכטע, ווי אַזוי די כאַזאַרען האָבען אָנגענומען די יודישע אמונה (אין אַכטען, אָדער לויט מאַנכע געלעהרטע, שוין אין זיבעטען יאָהרהונדערט). איז איינער פון די אינטערעסאַנטסטע און ראָמאַנטישסטע קאַפּיטלען אין דער יודישער געשיכטע אין נאָכ'ן צווייטען חורבן אָן. עפּעס אַ קלייניגקייט, אַ בעדייטענדער טייל פון אַ מעכטיגען פאָלק האָט אָנגענומען דעם יודישען גלויבען און הונדערטער יאָהרען געפיהרט אַ יודישען לעבען. האָט עס דאָך בעדאַרפט מאַכען אַ געוואַלדיגען רושם אויף די יודען פון יענער צייט און אויך פון די שפּעטערדיגע צייטען. דאָך אָבער זענען געבליבען זעהר וועניג שפּורען פון דעם אין דער יודישער ליטעראַטור פון דער מיטעלאַלטער. יודען וואָלטען גאָר נישט געוואוסט פון די כאַזאַרען, אפילו דעם נאָמען זייערען אויך נישט, ווען רבי יהודה הלוי וואָלט ניט געשריבען זיין בעריהמטען „ספר הכוזרי“, אין וועלכען ער האָט געגעבען זיינע פילאָזאָפישע געדאַנקען אין דער פאָרם פון אַ געשפּרעך צווישען דעם מלך פון די כוזרים און אַ יודישען געלעהרטען.

פון וואַנען רבי יהודה הלוי האָט געשעפּט זיינע ידיעות וועגען די כוזרים און די מעשה, וואָס ער דערצעהלט וועגען דעם חלום פון דעם כאַזאַרישען קעניג, וועלכער האָט זיך מגייר געווען האָט ער אין זיין ספר נישט אָנגעגעבען.

ערשט אין זעכצעהנטען יאָהרהונדערט האָט יצחק עקריש, אַ בעקאַנטער זאַמלער פון ביכער ענטדעקט אויף זיינע רייזעס צווישען עגיפּטען און קאָנסטאַנטינאָפּאָל, די קאָרעספּאָנדענץ צווישען חסדאי אבן־שפרוט, דעם דעם יודישען מיניסטער אין דעם הויף פון דעם קאַליף אין קאָרדאָוואַ (אין צעהנטען יאָהרהונדערט) און יוסף דעם קעניג פון די כאַזאַרען, אַז יוסף דער מלך פון די כוזרים האָט געשיקט אַ בריף צו חסדאי אבן שפרוט, האָט ר' אברהם אבן־דוד דער ערשטער ראב"ד), וועלכער האָט געלעבט אין איין צייט מיט ר' יהודה הלוי (אין צוועלפטען יאָהרהונדערט) שוין דערמאָהנט אין זיין „ספר הקבלה“. אָבער די בריף גופא זענען ערשט ענטדעקט געוואָרען פון יצחק עקריש און געדרוקט געוואָרען אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל אין יאָהר 1577. פון דעמאָלט אָן איז די דאָזיגע קאָרעספּאָנדענץ צווישען דעם יודישען מיניסטער פון שפּאַניען און דעם קעניג פון די כאַזאַרען געדרוקט געוואָרען אַלס פּראָלאָג צום „ספר הכוזרי“.

דאָך אָבער, האָבען די היסטאָריקער אין דער נייער צייט געקוקט מיט פעראַכט אויף דיזאָזינע בריף און זיי נישט בעטראַכט פאַר קיין זיכערע היסטאָרישע דאָקומענטען. אַז עס איז געווען אַ כאַזאַרישע מלוכה און אַז איהרע הערשער האָבען זיך געהאַלטען בייי דער יודישער רעליגיע — אין דעם איז קיין ספק נישט געווען. וואָרום דאָס האָבען שוין געשריבען אַראַבישע היסטאָריקער פון צעהנטען יאָהרהונדערט, די צייט פון די לעצטע כאַזאַרישע מלאכים. מען האָט אָבער געצווייפעלט, צי די בריף זענען עכטע.

אין העברעאיש איז נישט געווען וועגען די כאַזאַרען קיין אַנדער דאָקומענט, ווי די בריף פון דעם כאַזאַרישען קעניג יוסף צו חסדי אבן־שפרוט. ערשט אין יאָהר 1912, האָט דער בעקאַנטער יודישער געלעהרטער סאָלאָמאָן שעכטער פערעפענטליכט אַ נייעם העברעאישען דאָקומענט וועגען די כאַזאַרען, וואָס איז ענטדעקט געוואָרען אין דער „גניזה“ (דער בוידים מיט שמות" אין דער אַלט'ער שוהל אין קאַאירא, וואו מען האָט שוין ענטדעקט אַזוי פיל טייערע אַלטע ספרים און דאָקומענטען פון די אַלטע צייטען.

דער נייער דאָקומענט, וואָס שעכטער האָט פערעפענטליכט, איז אַ בריף געשריבען אין העברעאיש מיט אַ שעהנער האַנדשריפט פון אַ כאַזאַרישען יודען, וועלכער האָט געלעבט אין דער צייט פון דעם כאַזאַרישען קעניג יוסף, דעם זעלבּיגען כאַזאַרישען קעניג, וועמען מי קענען שוין פון זיין קאָרעספּאָנדענץ מיט חסדאי אבן שפרוט.

דער שרייבער פון דעם בריף האָט קענטיג פערנומען אַ הויכען אַמט אין דער כאַזאַרישען מלוכה, און בשעת ער האָט געשריבען דעם בריף האָט ער זיך געפונען אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. אָבער ווי זיין נאָמען איז געווען און צו וועמען און אין וועלכער מדינה ער האָט דעם בריף געשיקט, קען מען נישט וויסען. וואָרום מ'האָט נישט דעם אָנהויב און דעם סוף פון דעם בריף. דער בריף בריף איז געשריבען צו עמיצען, וועמענס שלוחים זענען דורכגעפאָהרען דורך קאָנסטאַנטינאָפּאָל „אשר עברו בו שלוחים לקונסטנטינא“). עס לייגט זיך דעריבער אויפ'ן שכל, אַז דער בריף איז געשיקט געוואָרען צו חסדאי אבן־שפרוט, וואָרום מיר וויסען נישט פון קיין אַנדער גרויסען יוד אין יענער צייט, וועלכער זאָל האָבען געווען פּראָינטערע־רעסירט אין די יודען פון דער כאַזאַרישער מלוכה און וועלכער זאָל האָבען געוועז אימשטאַנד צו שיקען שלוחים קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. אָבער ווי־כער, אַז דער דאָזיגער בריף איז געשיקט געוואָרען צו חסדאי אבן־שפרוט, איז מען נישט.

דער נייער דאָקומענט פון דער „גניזה“ האָט בעשטעטיגט די מעהרסטע זאַכען, וואָס ווערען דערצעהלט אין דעם בריף פון דעם כאַזאַרישען קעניג יוסף צו חסדאי אבן שפרוט. נאָר אין דעם נייעם דאָקומענט ווערט דאָס איבערגעגעבען פשוט'ער און קלאָרער און נעהענטער צו די אמת'ע פאַקטען. די כאַזאַרען זענען געוואָרען יודען נישט ווייל אַ מלאך האָט זיך בעוויזען צום קעניג אין חלום ווי דאָס ווערט דערצעהלט אין דעם בריף פון דעם בריף פון דעם קעניג יוסף, נאָר דאָס איז פאָרגע קומען לויט דעם דאָקומענט פון דער „גניזה“, אויף אַ גאַנץ פּשוט'ן און נאַטירליכען אופן. דער איינפלוס פון די יודען, וועלכע זענען ענטלאָפען צו די כאַזאַרען פון די לענדער אַרום, וואו זיי זענען שטאַרק פערפאָלגט געוואָרען.

אַ חוץ וואָס דער נייער דאָקומענט פון דער „גנייזה“ גיט אונז אַ סך זיכערע ידיעות וועגען די כאַזאַרישע יודען, ענטהאַלט ער אויך אַ סך וויכטיגע ידיעות וועגען דער מלוכה פון די כאַזאַרען בכלל, און ער איז דערפאַר אויך זעהר וויכטיג אַלס אַן אַלגעמיינער היסטאָרישער דאָקומענט.

• • •

דער בריף־פראַגמענט פון דער „גניזה“ איז אַ זעלבסטשטענדיגער דאָקומענט און האָט דעריבער נישט געקאָנט דינען אַלס בעשטעטיגונג פון דער קאָרעספּאָנדענץ צווישען חסדאי אבן־שפרוט און דער קעניג יוסף, וואָס יצחק עקריש האָט פערעפענטליכט מיט 350 יאָהר צוריק.

אָזאַ נייעם דאָקומענט וואָס בעשטעטיגט די דאָזיגע קאָרעספּאָנדענץ האָט לעצטענס פערע־פענטליכט דער יונגער יודישער געלעהרטער פון ירושלים שמחה יוסף (ישרון, שנה חמישית 1924, זייט 113־117). דאָס איז אַ פראַגמענט פון אַ גרויסען ספר אין „הלכה“, מיט'ן נאָמען „ספר העתים“ פערפאַסט פון דעם גרויסען תלמודיסט ר' יהודה אלברצלוני (פון באַרצעלאָנאַ, אין שפּאַניען), דער דאָזיגער גרויסער תלמודיסט האָט געלעבט אין 11־טען יאָהרהונדערט און פון זיינע ספרים זענען געבליבען בלויז שטיקער אין די ביבליאָטעקען.

אין אָט דעם פראַגמענט, וואָס שמחה יוסף האָט פערעפענטליכט, דערמאָהנט ר' יהודה אל־ברצלוני דעם בריף, וואָס יוסף המלך האָט געשיקט צו ר' חסדאי ב"ר יצחק. און ער ציטירט אפילו אַ שטיק פון דעם בריף, ער אַליין, דער שפּאַנישער תלמודיסט, צווייפעלט, צי עס איז טאַקע אמת אַלצדינג, וואָס עס שטעהט אין דעם בריף פון קעניג יוסף. אָבער עס איז על־כל־פנים דערפון בעשטעטיגט געוואָרען, אַז אַרום הונדערט פופציג יאָהר נאָכדעם, ווי יוסף'ס בריף איז געשריבען געוואָרען, נאָך אַ דור פריהער איידער ר' יהודה הלוי האָט פערפאַסט זיין „כוזרי“ און ר' אברהם בן־דוד זיין „ספר קבלה“, איז שוין געווען פערשפּרייט ביי יודען אין שפּאַניען אַ בוך, וואָס האָט ענטהאַלטען די קאָרעספּאָנדענץ צווישען חסדאי אבן שפרוט און דעם כאַזאַרישען קעניג יוסף.

נאָך אינטערעסאַנטער איז עס, אַז ר' יהודה אלברצלוני דערמאָהנט אויך, אַז ער האָט געלייענט אַ בריף, וואָס אַ יוד האָט געשריבען אויף זיין לשון (אוייף העברעאיש) פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל, אין וועלכען ער דערצעהלט וועגען די כאַזאַרישע מלכים. דאָס איז אָהן ספק דער אויבענדערמאָנטער בריף פון דער „גניזה“, אויך דער דאָזיגער בריף איז אַלזאָ אַרומגעגאַנגען ביי די יודען אין שפּאַניען און פון זיי געלייענט געוואָרען נאָך פאַר רבי יהודה הלוי'ס צייטען.

עס איז אַלזאָ איצט בעשטעטיגט געוואָרען, אַז די בריף, וועלכע יצחק עקריש האָט פערעפענט־ליכט, זענען געווען עכטע, לויט דעם עצם פון זייער אינהאַלט. בלויז מאַנכע שטיקלעך און אויסדרוקען האָבען געמענט צוגעשריבען ווערען אין אַ שפּע־טערער צייט.

וואָס דערצעהלט דער יוד. אַקטיאָר?

ספּיזאָדען, אַנעקדאָטען, וויצען פון אַקטיאָרען וועגען אַקטיאָרען און וועגען ליבען פּובליקום.

געזאַמעלט און בעאַרבייט דורך זלמן זילבערצווייג

געשריבען ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט“.

ער נעמט זיך אָן פאַר'ן רבין.

די געשיכטע האָט פּאַסירט אין וואַרשע מיט פיל יאָהרען צוריק.

יודיש טעאַטער האָט מען דאַמאָלט נאָך נישט געשפּילט אין אַ טעאַטער, נאָר אין אַ זאַל אויף דזשעלנאַ גאַס.

איינער פון די הויפּט־אַקטיאָרען איז דאַמאָלט געווען דער אַלטער אבא שיינגאָלד.

דאָס פּובליקום איז בעשטאַנען פון מענשען פון דער אונטערוועלט, און צווישען זיי איז אויך געווען אַ געוויסער יחזקאל שפּיגעלגאָלד, וועלכען מען האָט גערופען „דער רבי“, ווייל ווען די גנבים האָבען געהאַט צווישען זיך אַ סכסוך, האָבען זיי זיך געווענדעט צו איהם, ער זאָל זיי אויסגלייכען. דערפאַר פלעגט ער בעקומען „פסק־געלד“. אָבער אַ לעבען פלעגט ער אייגענטליך מאַכען דערפון, וואָס ער איז געווען אַ פאַסער, און פלעגט אָפּקויפען גע'גנבעטע זאַכען.

אַז שיינגאָלד האָט דערזעהען, ווער זיין פּובליקום איז האָט ער זיך מישב געווען, און האָט אָנגעהויבען זינגען אַ קופּלעט מיט'ן „רבינם פּוח“.

אין דעם קופּלעט איז אָפּגעלאַכט געוואָרען פון דעם, וואָס דער רבי קאָן אַלץ אויפטון. איין קופּלעט איז, ווי געוועהנליך, וועגען די עקרות, וועלכע ווערען געהאָלפען דורכ'ן רבי'ן. אַ צווייטער איז געווען וועגען דעם ווי אַזוי אַ גנב קומט צום רבי'ן און דערפאַר, וואָס ער גיט דעם רבי'ן אַ פּדיון, ווינשט ער איהם ערפאָלג אין דער אַרבייט.

פּלוצלונג האָט זיך דער אויבענדערמאַנטער שפּיגעלגאָלד אַ הויב געטאָן פון זיין פּלאַץ, ער איז שנעל אַרויף אויף דער ביהנע, איז צוגעשפּרונגען צו שיינגאָלד'ן, און אָנגעהויבען אויף איהם צו שרייען:

— דו הינטישער זוהן, אַ רוח אין דיין מאַמען אַריין, דעם רבי'ן ווילסטו בעליידיגען?!

פון היילינגען רבי'ן ווילסטו מיר חוזק מאַכען?!

און איידער וואָס־ווען האָט ער שיינגאָלד'ן אַראָפּגעלאָזט עטליכע פּעטש...

25. ער וועט ברענגען „מירעלע אפרת“.

איינע פון די בעריהמטסטע פּיעסען פון יודישען רעפּערטואַר איז יעקב גאָרדין'ס „מירעלע אפרת“. די דאָזיגע פּיעסע פלעגט אין רוסלאַנד און פּוילען געשפּילט ווערען דורך דער בעריהמטער קינסטלערין אסתר רחל קאַמינסקאַ, וועלכע איז געשטאָרבען מיט 3 יאָהר צוריק.

מיט אַ יאָהר צוריק האָט זיך אין ווילנע געגרינדעט אַ יודישע טעאַטער־געזעלשאַפט, וואָס האָט אונטערשטיצט דאָס דאָרטיגע יודישע טעאַטער.

צווישען די מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט האָבען זיך, נאַטירליך, געפונען איינגע פּערזאָנען, וואָס אַ חוץ געלד, האָבען זיי גאָרנישט פערמאָגט, און איינער פון זיי האָט זיך דוקא גענומען תמיד צו זאָגען דעות וועגען רעפּערטואַר און די אַרטיסטען.

דערווייל האָבען די געשעפטען אָנגעהויבען שלעכט צו געהן, און עס איז אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ בעראַטונג, וואָס צו טון, אַז די געשעפטען זאָלען זיך פערבעסערן.

אונזער גביר האָט אויף דער זיצונג אַרויס־געוויזען זיין גאַנץ ביסעל בקיאות אין טעאַטער, אַזוי, אַז ער האָט אַרויסגעבראַכט פון געדולד דעם פערוואַלטער פון טעאַטער, אַ אַלטער טעאַטער־עסקן, און כדי חוזק צו מאַכען פון דעם גביר, האָט דער פערוואַלטער זיך צו איהם געווענדעט:

— ווי מיינט איהר, ווען מען זאָל ברענגען די אַקטריסע מירעלע אפרת, וועט דער עולם אָנהויבען צו קומען אין טעאַטער?

דער גביר האָט אפילו קיין טראַכט נישט געטון, און תיכף געענטפערט:

— ווען מירעלע אפרת זאָל קומען — יאָ, דער עולם וועט לויפען.

— און ווען אסתר רחל קאַמינסקאַ זאָל קומען? — פרעגט דער פערוואַלטער ווייטער.

— אָ, אסתר רחל קאַמינסקאַ! — רופט אויס דער גביר מיט בעגייסטערונג — נאָך איהר מוז איך אַליין פאָהרען.

געפּעלט עס דעם פערוואַלטער, וואָס דער גביר האָט זיך נישט געכאַפּט, אַז ער מאַכט פון איהם חוזק, און ער ענטפערט;

יאָ, צו דער קאַמינסקאַ'ן וועט קיינער מיט אייך נישט מיטפאָהרען, נאָר איהר אַליין וועט צו איהר פאָהרען.

26. אַקעגען גאָט קאָן מען קיין חכם נישט זיין.

דער יודישער רעפּערטואַר איז זעהר אָרים אין אָריגינעלע אָפּערעטען. מעהרסטענטייל נעמט מען אַ קאָמעדיע אָדער אַ פאַרס, און מ'שטעלט אַריין עטליכע לידלעך, און דערנאָך רופט מען עס „אָפּערעטע“. כדי אָבער די לידלעך זאָלען זיך פּאַסען צו דער האַנדלונג פון דער פּיעסע, מוז מען זיי אַריינשטעלען נאָך געוויסע ערטער אָדער ווערטער, וואָס זאָלען צופיהרען צו דעם לידעל.

למשל, דער העלד זאָגט אין אַ געוויסער סצענע: „איך וועל מיט דיר נישט חתונה־האָבען, ווייל איך וויל נישט האָבען קיין קינדער, וואָרום היינטיגע צייטען פון קינדער האָט מען נאָר צרות. אָט דאָ האָט מען די געלעגענהייט צו זינגען אַ לידעל „צרות“, „קינדער“, „חתונה האָבען“, אָדער „היינטיגע צייטען“. דער צוגאַנג איז שוין פערהאַן.

שפּילט אַמאָל דער אַקטיאָר ז. ק. אַ קאָמעדיע, און וויל זינגען דעם קופּלעט „געגען גאָט קאָן מען קיין חכם נישט זיין“, און ער זוכט אַ אָרט, וואו זיך צו צוטשעפּען. ענדליך קומט פאָר אַ סצענע, וואו ער פאַרויכערט אַ פּאַפּיראָס, און די פּאַפּיראָס וויל נישט ברענגען, גיט ער אַ שאָקעל אויף די פּאַפּיראָס, און רופט אויס:

— פּאַפּיראָסען מ'שטיינס געזאָגט היינטיגע צייטען, ריינער שטרוי, נישט קיין טאַבאַק, נו, יאָ, געגען גאָט קאָן מען קיין חכם נישט זיין.

און ער האָט געזונגען דעם קופּלעט...

27. דער פּוסק.

אין ליפּאָווסקי'ס טרופּע אין ווילנע האָט מען שבת נאָכמיטאָג אויפגעפיהרט אַן אַלטע פּיעסע „דער יודישער קעניג ליר“ פון יעקב גאָרדין. ווי געוועהנליך, האָט מען אויף אַזאַ אַלטע פּיעסע אפילו קיין פּראָבע נישט געמאַכט, מחמת אַלע אין דער טרופּע זענען געווען געשפּילטע. העלפט אָבער גאָט אַז אין דער ראָל „שמאי“ זענען פאַראַן צוויי געשפּילטע: די אַרטיסטען יצחק נאָזשיק און שטרייטמאַן.

און ביידע זענען פּער'עקשנ'ט. איינער ווילי וויל דעם אַנדערען נישט אָפּטרעטען די ראָל. עס העלפען נישט קיין טענות פון די אַקטיאָרען, עס העלפט אויך נישט די אינטערווענץ פון דער די־רעקציע און רעזשיסער. ביידע האָבען זיך אָפּ־גרימירט און אָנגעטון גרייט צום שפּילען.

דערווייל איז געוואָרען שפּעט. אין טעאַטער האָט די גאַלעריע אָנגעהויבען קלאַפּען מיט די פיס, ביז אַ פּאָליציאַנט האָט זיך מטריח געווען. הינטער דער ביהנע.

דאָ האָט ער דערהערט וועגען סכסוך, און אָהן שום הכנות איז ער צוגעגאַנגען צו ביידע אַקטיאָרען, ווי גייהייסען זיך גלייך אויסקשטעלען, אָפּגעמאָסטען פון אויבען ביז אַראָפּ. און אַזוי ווי נאָזשיק איז העכער, האָט ער ערנסט אויסגע־רופען:

— ער מוז שפּילען!

און נאָזשיק האָט טאַקע געשפּילט.

28. 50° געפּאַנפט.

אין אַ געוויסער פּיעסע, וואו דוד קעסלער האָט געשפּילט די הויפּט־ראָל, האָט דער אַקטיאָר היימאַן מייזעל געהאַט עפּעס אַ זעהר קלאָגעריגע ראָל, און די גאַנצע צייט אויף די רעפּעטיציעס איז מייזעל אַרומגעגאַנגען זעהר צוטראָגען וואָס ער האָט אַזאַ שלעכטע ראָל. ער האָט זיך אפילו איינינע מאָל געבעטען ביי קעסלער'ן אַז ער זאָל איהם די ראָל צונעהמען, אָבער קעסלער האָט איהם געטרייסט, אַז ער וועט שוין פון דער ראָל עפּעס מאַכען.

ווען עס איז געקומען אין אָוענד פון דער פאָרשטעלונג, איז זיך מייזעל מיישב, אַז ער וועט שפּילען אַ פּאָנפּעוואַטען.

ער האָט אָבער פערגעסען, אַז קעסלער האָט קיין זאַך נישט אַזוי פיינד, ווי צו הערען פּאָנפען אויף דער ביהנע, און ווען עס פּאַסירט זיך אפילו אַזוי לויט דער פּיעסע, שטרייכט ער דאָס אויך אויס.

גראָד האָט דער צופאַל געוואָלט, אַז מייזעל זאָל ביז צום סוף פון צווייטען אַקט זיך נישט צוזאַמענטרעפען אויף דער ביהנע מיט קעסלער'ן, און ער האָט זיך גאַנץ שעהן אָפּגעפּאָנפּעט זיין ראָל. ערשט, ווען ער איז זיך צוזאַמענגעקומען אויף דער ביהנע מיט קעסלער'ן, און ער האָט גערערט צו איהם פּאָנפּעוואַט, איז קעסלער געוואָרען אַ פאַרציטערטער, אויסגעשטעלט אַ פּאָר מורא'דיגע אויגען, ווי זיין שטייגער, און אויס־געשריגען פערשטיקט:

— וואָס איז דאָס? וואָס איז דאָס פאַרע פּאָנפּען?

מייזעל האָט אָבער ווייטער מיט איהם אַ סצענע, און ער רעדט ווייטער פּאָנפּעוואַטע, געהט שוין קעסלער אַרויס פון געדולד, און נעהמט שרייען:

— הער אויף, ממזר, צו פּאָנפען, איך דער־הרג'ע דיך!

— אָבער איך האָב דאָך ביז איצט גע־שפּילט אַ פּאָנפּעוואַטען — שטאַמעלט מייזעל אין דער שטיל.

— וואָס געווען איז געווען — ענטפערט קעסלער — אויף ווייטער זאָלסט דו רייען ווי אַ מענש.

און מייזעל האָט די אַנדערע צוויי אַקטען מעהר נישט געפּאָנפּעט.

29. גאָרדין איז גרעסער פון שעקספּיר'ן

אין אַמעריקאַ איז אַ מנהג, אַז נאָך יעדער פאָרשטעלונג געהט אַרויס דער פערוואַלטער פון טעאַטער, און אַנאָנסירט די ווייטערדיגע פאָר־שטעלונגען.

געהט זיך אָט אַזוי אַמאָל אַרויס אַ פער־וואַלטער, און האַלט אַזאַ דרשה:

— קומענדיגע וואָך וועט ביי אונז געשפּילט ווערען די בעקאַנטע דראַמע „דער יודישער קעניג ליר“ פון יעקב גאָרדין. אַ פּיעסע אויף דער זעלבער טעמאַ האָט אויך געשריבען דער בעריהמ־טער ענגלישער דראַמאַטורג וויליאַם שעקספּיר, אָבער גאָרדין איז גרעסער פון שעקספּיר'ן, וואָ־רום אויסער די זעלבע דראַמאַטורגישע פעהיג־קייטען, בעזיצט ער אויך דעם יודישען חן דעם יודישען ווייך און דעם יודישען קרעכץ — מעלות, וועלכע שעקספּיר בעזיצט נישט!

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאַליסטען

און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד.

ד״ר וואַלינסקי	נאָז, האַלז, אויערן קר.	4—3
ד״ר קערשנער	קינדער קראַנקהייטען	11-9 3-4½
ד״ר שיפמאַן	אינערליכע קראַנקה.	1—11
ד״ר לוביטש	הויט-און געשלעכט-קר.	1½—12½
ד״ר שמירגעלד	נערוון און גײַסטיגע קר.	2—1
ד״ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	1½—12½
ד״ר עליאַשבערג	כירורגישע-קראַנקה.	2—1
ד״ר בערנשטאַן	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי פּאָקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-באַשטראַהלונג אײַנ-שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף פערלאַנג—וויזיטען אין שטאָט.—אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.

ד״ר לאַזשינסקי סטאַראָפאָלסקא	צאָהן-אַרצט	1—10 3—6

קינסטליכע ציינער, קראָנען, פּלאָמבען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך מיטיג זונטאָג.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאַליסטען

און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראַקאָווסקי	נאָז האַלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד״ר רוזשאַנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד״ר גאָלדשטיין-פּאָלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	1—2 7—8
ד״ר יוסטמאַן	נערוון קראַנקהייטען	12—2
ד״ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	10—12 4—5
ד״ר סאַפּירשטיין	פרויען און געבורטס-הילף	11-1½ 5—6
ד״ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהייט.	4-5 ווג. 1—2
ד״ר ווייסבערג	אינג. חערי, לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד״ר מאָפעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראָדזענסקי	צאָהן-אַרצט	3—7
נ. ראָזען	צאָהן-אַרצט	9—2

צאָהן-פּלאָמבירונג, באַלײַכטונגען, קראָנען, פּלאָמבען א. א. וו.
בײַ דער לעטשניצע איז געעפנט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר באַשטראַהלונג און דורכלייכטונ-גען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעדיצינישע אַנאַליזען. א מיר פאַר שטאָטלײַט.
אימפּונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.

די לעטשניצע איז אויך אָפּען זונטאָג.
וויזיטען אין דער שטאָט.

ערצטליך-קאָסמעטיש. קאַבינעט
פּראָפ. ס. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָוונט

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

נײַעס! פעלד-בעטען נײַעס!

מיט ספּרענזשינעס

פון די נײַעסטע ערפינדונגען מיט דע ... ריע
„Renoma" זאָלט איהר אַלע ...
הויפּט-פערקויף אין דער טאַפּעציר-, ווערקשטעל

5 J. JACHIMEK 5
STARY RYNEK

פאַר די קוואַליטעט — לאַנגיעהריגע גאַראַנטיע.

ווארנונג!

צוליב וואָס עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד-בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס ג׳ פּובליקום, אַז די

עכט-פּאַטענטירטע בעטען עכט-פּאַטענטירטע
זענען פערזעהען נור מיט דער שוץ-מאַרקע

PALMA-PATENT

פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.
— צו בעקומען איז אַלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין א גרויסען אויסוואַהל
ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאָס. אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאָנאַדיקע,
קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט וועגטלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל.. פאַלאָווע בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג, פאַבריקס-פרייזען, זעמטליכע רעפּעראַטורן.
הערט! לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל!

אשרי אדם שומע לי!

לשקד על דלתותי יום-יום כי הולך בתום ילך בטח

און אַז די דאַרפסט ערלעדיגען סאַנדאָווע זאַכען, זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ

17 פּעטריקאָווער 17

דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, וואו ס׳ווערט ערלעדיגט און געווינענהאַפט געשריבען לויט׳ן אויסטאַווו שלערליי בימעס קלאַגעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט א״ פוילען, אַפּעלאַציעס ציווילע און קאַרנע אַפּאַזיציעס, אַרוואַנגעס, רעקורסען וועגען דירה אין אומשאַנד-ראַזיעמטשי, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט-רוזשאַנדו און אַלע פּאָליציי-בעצירקען, אַקטען אינטער-ציזיעס, אַקטען דאַראָוויזנע, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען
מיט אַכטונג י. מאַנעלאַ,
רעכט-קאָנסולענט.

שפּאָרט געלד!

קויפט
שירמס, שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל פון
ס. פיגענבוים, נאַרוטאָוויטשאַ 19
ווייל איהר קענט דאָרט קויפען מיט
25% ביליגער ווי איבעראַל.
אכטונג! עס ווערען אָנגענומען אַלערליי רעפּעראַטורען ... און דעקונג.

וויכטיג פאַר ה״ה פריזיערס!!!

צוליב די קאָנקורענץ, ווערען די פרייזען מיט׳ן היינטיגען טאָג בעדייטענד פערקלענערט:

קעלנישע בלומען-וואַסער	3.20 אַ קילאָ
וואַשטעטאַל	1.40 „
ראַזיר-זייף „אָראַ"	6.00 „
בריליאַנטין	3.40 „
פראַנצויזישער לאַקיר 45 גר. אַ דעקאַ.	

איך בעזיץ א רייכען אויסוואַהל פון ראַזיר-מעסערס, פלאַטין און שטאַהל-זאַכען צו פאַבריקס-פרייזען. מיט אַכטונג

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11.

בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען — געהעריגער ראַבאַט און גינסטיגע בעדינגונגען.

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספּעצ. און דענטיסטען-קאַבינעט.
פּעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראַנקהייטען	ד״ר ב. ראַבינאָוויטש, ם. וואָלפסאָן, א. טענענבוים	פון 2½ ביז 3, און 7-8; 12—2; 4—6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר י. שרייבער, א. פּאַכשאַנסקי	פון 2½—4 און 7—8; 12—1 און 8—9
פרויען-קראַנקהייטען און געבורטס-הילף	ד״ר ד. אַלטערמאַן, ם. פעלדמאַן, פרוי ד״ר ה. זעלדאָוויטש-קלאַמשאַ, נוסטאַווא זאַפּ טענענבוים	פון 11—1; 5½—7½; שבת, זונט. ... 5-3; זונט. ... 5-3
קינדער-קראַנקהייטען	ד״ר מ. גומענער, ל. פּאַמיליער	פון 10—11 און 8—7; 12—1 און 8—9
נערוון-קראַנק.	ד״ר ם. משלאַנקא	פון 6—7 ...
אויגען-קראַנקהייטען	ד״ר י. סטופּאַי, ם. האַלפערטאַס	פון 1—2 און 6—9; 11—12, 6—4 ... 3—11
נאָז, האַלז און אויערן-קראַנק.	ד״ר פּ. קלאַמשקא, באַל. כאַן	פון 11—1 און 7—6; 5½—5½
הויט- און ווע-נערישע קראַנק.	ד״ר פּ. ברוין, י. פּאָלאַקיעוויטש	פון 12½—3½; 5—6
ציין- און מויל-קראַנקהייטען	צאָהן-אַרצט ם. שקעס, ם. רעזניקאָוו, ב. משודנאָווסקא, ג. קאַצענבאַך	פון 9—10¾ און 8—9; 11—1¼; 5¾—5; 5¼—6

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוועגד.
קוואַרץ-לאַמפּען און טרוקען-בעשטראַהלונג

עס ווערען געמאַכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען מיט קוואַרץ-לאַמפּען עלעקטריזאַציע און אַנאַליזען, קינסטליכע ציינער, קראָנען, גאָלד-בריקען און פּלאַטין.
וויזיטען אין שטאָדט. נאַכט-דיזשור. געבורט-הילף

עס ווערען געזוכט

פּאַקערינס צו קאַרמעלעז
ביי דער פירמע ם. ה. ווראָבלעווסקי
נאָוואָמיעסקאַ 21, טעל. 40-35.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku dn. 24 do poniedziałku 30 lipca wł.
Dla dorosłych:

„ARABKA"

Dramat wschodni w 9-miu aktach.
w rolach głównych:
Marja JACOBINI i Harry LIEDTKE.
Dla młodzieży:
Niesamowite przygody, osnute na tle powieści JULJUSZA VERNE'A

„EUROPA MÓWI O TEM"

(Podróż naokoła świata w 18 dniach)
w rolach głównych:
William Desmond i Laura la Plante.
W poczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofoniczn.

אויף ראַטעס!!!

איבער-העמדער

און נאַכט-העמדער
פון פּאָפּעלין, זעפיר און אַנדערע שטאָפען
צו בעקומען אין דער ערשטקלאַסיגער פּראַצאָווניע פון

J. WOROBIEJCZYK
41. KILIŃSKIEGO 41.

איך קויף דווקא

שקאַרפּעטען און שטרימפּ
נאָר צו ביליגע פּרייזען

B. KANTOROWICZ

Łódź, Piotrkowska 79, front m. 11
KATOWICE, ul. Warszawska 35.

LEKARZ-DENTYSTA צאָהן-אַרצט

St. GELBERG

זאַכאָדניאַ 15, טעל. 31-08
היילט גאַנץ פערגעכלעסיגטע ציינער און מויל-קראַנקה. צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, זיין ליכט-בעשטראַהלונג. ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער. נעהמט אָן פון 9—7 אָוועגד. צו ביליגע פּרייזען

SPRZEDAWCA

w branży jedwabniczej poszukiwany. Reflektuje się tylko na pierwszorzędne siły. Oferty wraz z curriculum vitae składać do adm. niniejszego pisma sub. „Soie"

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

27
פרייטאָג
—
י'
אב תרפ"ח

יולי
זון-אויפגאַנג 3.50
זון-אונטערגאַנג 7.37
ליכט-צינדען 7.24

ר' אברהמעלע מלמד און זיינע „מעשים טובים“.

בעת ר' אהרהם'לע איז אַלט געווען 63 יאָהר איז איהם אויסגעקומען צו שרייבען תּנאים מיט אַ טאָכטער, איז ר' אהרהם'לע געזעסען, מעשה־מחותּן אויבענאָן מיט דער צושפּרייטער פּאַטריאַר־כאַלישער באָרד און געקוויקט זיך מיט אַ וואָרט תּורה, וואָס דער מחותּן פון חתן'ס־זייט האָט גע־זאָגט ביים טיש, האָט זיך פּלוצלינג די טיר גע־עפענט און עס איז אַריינגעקומען „אַ פּאַניענקע“ מיט אַ קינד אויף דער האַנט און מיט איהר איז מיטגעקומען אַ־אַ „יאַט“ מיט אַ מאַטשעזוב־קע טיפּליך פּערוקט איבער'ן רעכטען אויג.

די „פּאַניענקע“ איז צוגעגאַנגען צום סאַמע אויבענאָן, אַנידערגעלעגט ר' אברהם'לען פאַר דער נאָז דאָס קינד און בפני קהל ועדה, איהם גע־זאָגט:

— הער נאָר, אַברהם'ל, דו מאַכסט היינט אַ שמחה, בין איך אויך געקומען מיט דיין בחור'ל אויף דער שמחה; ס'וואָלט כ'לעבען געווען אַנ־עולה, אַז אַ ברודער זאָל נישט זיין אויף זיין שוועסטער'ס תּנאים!..

— אַוראַי, — האָט איהר דער יאַט צו־געהאָלפען — קודם אברהם'ל ביזטו אַ נאַש־בראַט טאָק ס'פּיפּטעל, דערנאָך וועלען מיר טאַקע טרינ־קען לחיים — מערצעשעם ביי דעם „פּיפּעק“ דאָ און צווייטענ'ס, וועסטו מיר געבען אַ פּאָר גיל־דען „פּרעטענציע־געלד“, ווייל אָט אָ די „פּאַ־פּאַניענקע“, וואָס האָט פון דיר דאָס יאַטעל איז מיין כלה...

ווי ס'האָט דאָרט אויסגעזעהן מיט'ן „פּרע־טענציע־געלד“, צי אברהם'ל האָט יאָ געגעבען צי נישט — דאָס איז נישט וויכטיג, גענוג אַז, אַז נישט בלויז, וואָס עס איז נישט געוואָרען פון שידוך צווישען זיין טאָכטער און דעם חתן, נאָר זיין אייגענער שידוך צווישען איהם און זיין ווייב איז זיך אויך פונאַנדערגעגאַנגען — אברהם'ל האָט איהר געמוזט אָפּ'גט'ען.

וואָס ווייסט אַ שרכן? — ס'דרעהט זיך אַ רום אַ־אַ שעהנער יוד מיט אהדרת־פּנים'ריגער באָרד, וואָס שיט מיט תּורה־ווערטלעך, ווי פון אַ געלעכערטען זאַק אַרויס — שרכנ'ט מען איהם דעם בעסטען שידוך — אַ יודענע פון קעלבאַך'ס נאַס, וואָס האָט איהר אייגענ'ס אַ פּאָר געשוואָ־לענע פיס מיט אַ זאָרע־האָטער־געוועלבעל, פון וועלכען זי „ושויבט“ ממש שטיקער נאָלד...

איז טאַקי ר' אברהם'ל דעם נסיון נישט ביי־געשטאַנען און חתונה געהאַט און איז אַריינגעפאַלען ממש אין אַ שמאַלץ־גרוב; דאָס צווייטע ווייב זינס סערקעלע, האָט איהם געקעכעלט און געלאָבט, ווי נאָר מ'קען קעכלען אַ־אַ שענעם יוד, מיט אַזאַ שעהנער באָרד, ווי ר' אברהם'ל איז.

נאָך דער חתונה האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די געשוואָלענע פיס סערקעלעס זענען נאָר אַ גרוי־סע מעלה — עלעהיי זי וועט אין דערהיים זיצען און וועט איהם נישט נאָכקוקען....

איז טאַקי ר' אברהם'ל כמעט נאַכט ביי נאַכט נעגאַנגען מנחה ומעריב דאַווענען צום... סטרוזש פון דער ריבנע נאַס 3., וועלכער האָט אויפגע־האַלטען אַ „פּרעהליך“־הייזעל. די „קאַוואַלערען“ פון די „ראַמען“, וואָס האָבען זיך אויפגעהאַלטען ביים סטרוזש אויף ריבנע 3, האָבען אין אַ שעה־נעם ראַנערשטאָג אויפערנאַכט, ווען אברהם'ל איז אַזעקגעגאַנגען פון דער היים אויף אַ גאַנצער נאַכט, זאָגענדיג, אַז ער געהט אין „שטיבעל“ אַריין „לערנען“, איהם אָפּגעהיטען אין טויער, אויסגע־טון איהם די יובעצע, די שטיוועל, אַראָפּגענומען פון איהם דעם זייגער מיט די קייט, לסוף איהם גוט אויסגעשמירט דאָס פּרצוף מיט סאַרושע און איהם אַהיימגעשיקט.

אַז ס'איז געקומען זומער און סערקעלע האָט געדאַרפט איהרע געשוואָלענע פיס פיהרען קיין טשעכאָטשינעק אין באָד אַריין, האָט אברהם'ל זיך געבעטען:

— סערקעלע, ווי לאָזטו מיך איבער אַליין, — אַ „יתום“, ווער וועט מיר אַ לעפעל וואַסער קאָ־כען? ווער וועט שטעהן אין געוועלבעל, אַז כ'וועל ברויכען צו געהן מנחה ומעריב „ראַווענען“?..— און סערקעלע האָט איהם איבערגעלאָזט אַ דינסט־מיידעל צו אַלעמען....

און אַז ס'איז געווען „נאָך אַלעמען“, האָ־בען די שכנים זיך אָנגעהויבען אַרומצוקוקען, אַז דאָס מיידעל איז עפּעס נישט מיט אַלעמען.... אָבער ר' אברהם'ל האָט זיך אויך בעצייטענס אַרומגעקוקט און פאַר אַ פּאָר הונדערט זלאָ־טעם איז ווידער גוט געוואָרען...

די שכנים האָבען זיך אָבער געלעגט די מעשה אונטערן אויער און אַז סערקעלע איז אַהיימגעקומען פון באָד, האָבען איהר די שכנים דערצעהלט פון דער גאַנצער מעשה. סערקעלע האָט אָבער נישט געוואָלט גלויבען.

זאָגט דאָך די וועלט אַ ווערטעל, אַז „גאָט ציקט צו דעם שפּינער זיין פלאַקס און דעם טרינ־קער זיי ווייך“ — אַז פון דער ריבנע גאַס האָט מען אברהם'לען אַזוי מיאום אַרויסגעסטראַשעט, האָט ער זיך געפונען אַנ'אַנדערע שוועסטערן־טאָכטער, „דער שוואַרצער מלכה'ן פון דער פעפער־גאַס און ער האָט איהר אָפּט בעזוכט.

איינמאָל, פרייטאָג־צו־נאַכטס איז עס געווע־זען, איז סערקעלע געזעסען אינדערהיים און געוואַרט אַז אַברהם'ל זאָל שוין צוריקקומען פון דאַווענען און אָפּזינגען דעם „אשת־חיל“, וואָס זי האָט אַזוי שטאַרק ליב געהאַט צו הערען, אָבער אברהם'ל איז אַלץ נישט געקומען, דערווייל איז אָבער אַריינ־געקומען עפּיס אַ יונגעלע און איהר געזאָגט, אַז אברהם'ל זינגט נאָר דעם פרייטאָג־צו־נאַכטס'ס „אשת־חיל“ ביי דער שוואַרצער מלכה'לע...

סערקעלע האָט זיך טאַקי נישט געפוילט און טאַקי אַהיינגעגאַנגען... ס'האָט נישט געהאָלפען דאָס פּערענטפערען זיך פון אברהם'לען, אַז געהענדיג אויף די טרעפּען מבקר־חולה זיין אַ יוד, איז ער געפאַלען און טאַקי נאָט צופיר און מלכה'לע דערנאָך, וואָס האָט איהם אויפגעהויבען, געלעגט אין בעט אַריין און איינגעגעבען צו שוויצען... — האָט ער דאָס לעבען צו פּערדאַנקען — סערקעלע האָט איהם נישט מעהר אַריינגעלאָזט...

די שכנים פון דעם ועלבען הויז, באָרנשטיין און הערבסט, נישט קענענדיג צוקוקען דעם צער פון אַנ'אַלטען יוד אַ בר־תּורה, האָבען שלום גע־מאַכט צווישען איהם און סערקעלען און ס'איז ווייטער גוט געווען, אָבער די „קאַסע“ האָט זי שוין פון רעמאָלט־אָן געהיטען.

אַברהם'ל האָט זיך דאַן געעפענט אַ חדר אויף פּולנאָצנאַ גאַס און אַזוי־אַרום נישט געדאַרפט אָנקומען צום ווייבס לאַסקעס.

אַנרויב אָבער פון היינטיגען יאָהר, איז אברהם'ל געקומען צו דעם קירושנער, וואָס וואוינט אינ'ם זעלבען הויז פון קעלבאַך'ס גאַס און צו איהם אַזוי געזאָגט:

— כ'בעט דיך, געה דאָרט אַהין אויף וואַסקאָר־ניע גאַס 55, דאָרט וואוינט עפּעס אַ יודענע, הייסט זי לעווקאָוויטש, ביי דער יודענע האַלט זיך אויף מיינ'ס אַ שוועסטערן־מידעל פון טושין, וועסטו איהר דאָרט עפּעס מאַכען אַ קעלנער'ל אוי'פ'ן יובעצעל, — איך וועל דיר שוין בעצאָהלען, נאָר פּערצעהל נישט מיין ווייב... פּערשטעהסט, אַני־אָרים מיידעל, נעבעך, צי וואָס דאַרף אַ יודענע אַלעס וויסען?....

די „שוועסטערן־טאָכטער“ פון וואַסקאָרניע, וועל־כע איז סך־הכל אַנ'אשת־איש, וואָס האָט אַ מאַן אין ראַנציג, הייסט אויס האָט ר' אברהם'ל ליפּ־שיץ זעהר שטאַרק „גינסטיג“, ווייל ער קויפט איהר פּערשידענע מתּנות און מאַכט איהר פּערשידענע פּרעזענטען.

אַנומעלטען האָט זיך ר' אברהם'ל אַדורכ־געבערט מיט ווינס אַ בעקאַנטען ה. וו. פון וואַסקאָר־ניע. דער בעקאַנטער האָט זיך פאַר איהם גע־קלאָגט אויף שלעכטען מצב פון זיינע געשעפטען און אין איינוועגס איהם געפרעגט, צי ער ווייסט נישט עפּיס פון אַ סוחר, וואָס וואָלט פון איהם געוואָלט אָפּקויפען די גאַרדעראָבער־שאַנק.

— וויפיל ווילסטו פאַר דער שאַנק — האָט איהם ר' אברהם'ל געפרעגט.

ה. וו. האָט פּערלאַנגט 400 זל. ר' אברהם'ל האָט פאַר איהר צוגעזאָגט 380 און משה גע־וואָרען איז ער אויף גאַנצע 400 זלאָטעס.

גראָד האָט דעם ועלבע טאָג ה. וו. געמוזט צוליב פאַמיליען - אַנגעלעגענהייטען אַוועקפאָהרען און ר' אברהם'ל האָט דאָס טאַקי אויסגענוצט. אַרויפגעגאַנגען צו ר יקינדער פון ה. וו. און זיי דערצעהלט, אַז אַזוי ווי ער האָט משוה געווע־רען מיט זייער פאָטער אויף 300 זלאָטעס פאַר דער שאַנק, לכן איז ער איצט געקומען בעצאָהלען און אַוועקנעהמען די שאַנק.

די קינדער, וועלכע האָבען שוין לאַנג פון אַ־אַ סומע געלד נישט געהערט און דערזעהענדיג פאַר זיך אַ־אַ פרומען יוד מיט אַ־אַ שעהנער באָרד, האָבען געמיינט, אַז אַלץ, וואָס ר' אברהם'ל זאָגט, איז תּורת־לאָקשען, און זי יהאָבען איהם אַוועקגעגע־בען די שאַנק, וועלכע איז גלייך אַריינגעשטעלט געוואָרען צו דער „שוועסטערן - טאָכטער“ אויף וואַסקאָרניע 55.

אָט אַזוי אַרום קויפט זיך ר' אברהם'ל „ליבע“ אויף די אַלטע יאָהרען.

חיימעלע.

דער ערגסטער שונא פון מענשליכען אָרגאַ־ניזום איז דער אַזוי גערופענער „אורין-זויער“, וועל־כער געפינט זיך אין יעדען מענשליכען אָרגאַניזם און זעצט זיך אָפּ אויף איהם ביסלעכווייז און נישט בעמערקטערהייט.

דער צושטאַנד ווערט דורך דער מעדיצין אָנגע־רופען „אַטערטיזם“ און די מענשען, וועלכע אַרביי־טען אויס גרעסערע דאָזעס פון אורין-זויער אין זייער אָרגאַניזם, רופט די מעדיצין „אַטרעטיקער“.

דער אורין-זויער אַטאַקירט שטופענווייז די הויפּט־אָרגאַנען אין מענשליכען קערפּער און פּעראורזאַכט קאָפּ ווייטאָגען, מיגרענע. נערוואַלגישע-ווייטאָגען א. ד. ג בלוט, וועלכעס האָט אין זיך גרעסערע דאָזעס אורין-זויער הויבט אָן שלעכט צו צירקולירען איבער די בלוט געפעסען און לאָזט אומעטום, איבער אויף די ווענדליך פון גרעסערע און קלענערע אַרטעריעס, אַפּזאַצען, וועלכע ווערען אָפּגעטרוקענט און צוגעקלעבט צו די ווענד פון די אַרטעריעס, אַדאַנק וואָס זיי ווערען אָן זייער עלאַסטישקייט און ווערען קרישעלדיג.

דער אורין זויער האָט אויך נישט ליב צו פּערי־שוינען דעם הויפּט אָרגאַן פון מענשליכען קערפּער — דאָס האַרץ.

די נירען, וועלכע בעצירען אייביג אַ גרע־סערען זאַפּאַס פון דעם אורין זויער און וואָס זייער פונקציע איז טאַקי דעם אורין-זויער אויסצוטיילען הויבען אָן שלעכט צו פונקציאָנירען, די נירען-צע־לען אַדאַנק דעם, וואָס עס געפינט זיך אין זיי דער אורין זויער ווענען תּמיד צורייצט אין די צורייצונג ווידער איז גורם אַ נירען קראַנקהייט, ווי זאַמד, נירען-שטיינער א.ד.ג. פון וועלכע עס מאַכט זיך אַנ'אינפעקציער בלוט-אויסגוס, וואָס איז גורם צו פּאַדאַגרע, אַ־טעריע-סקלעראָז, אַנגינאַ פּעקטאָריס א. א. וו.

צום גליק בעזיצט די מעדיצין אַנ'אויסגע־צייכענט מיטעל זי בעקעמפען דעם געפעהרליכען מענשליכען שונא — דעם אַרטעריטיזם.

אַ טע־טיזם, ווי מיר האָבען שוין אויבען בע־מערקט ענטשטעהט נאָר אַדאַנק דער אָנזאַמלונג פון פון אורין-זויער אין מענשליכען אָרגאַניזם.

דעריבער איז דאָס ערשטע, וואָס מ'דאַרף טון אים צו בעקעמפען דער דערמאָנטער קראַנק־הייט, צו וואָרענען די קראַנקע און זיי אויפמערק־זאַם מאַכען אויף די פאָלגען צו וועלכער דער אַט־רעטיזם קען ברענגען און דאָס וועט שוין האָבען די מעלה, וואָס נישט בלויז, וואָס די קראַנקהייט וועט זיך נישט ווייטער ענטוויקלען, נאָר אַ דאַנק אַ געגויער ספּעציעל צוגעפּאַסטער דיעטע, אויך די קראַנקהייט אינגאַנצען אויסהיילען.

פאַר אַלעם האָט די צוגעפּאַסטע דיעטע דעם ציל צו פּערקלענערען דער אורין-זויער-פּראָדוקציע.

פאַר אַלעם דאַרף דער אַטרעטיזם אויסמיידען אַזעלכע מאכלים, ווי גערויכערטע פליישען, יונגע פיש, שטאַרקען וויין, אייביגע גרינצייגען, באָרנעס, אַרבעס, טשעקאָלאַד א. אַנד.

די דיעטע אַליין גענוגט אָבער נישט אויסצו־היילען שוין דעם קראַנקען, וואָס האָט אין זיין קערפּער אָנגעזאַמעלט אַ גרעסערען סכום אורין-זויער.

דער נישט געוואונשענער סובסטאַנץ פון מענש־ליכען קערפּער קען דערווייטערט ווערען ערשט אַ דאַנק פּרעפּעראַטען, וועלכע ווירקען אויף דעם אורין-זויער זעהר ראַדיקאַל און דערווייטערען איהם פון קערפּער.

אַ לאַנגע צייט האָט די מעדיצין בענוצט צו די פּרעפּעראַטען דעם אַזוי-גערופענעם „ליט-זאַלץ“, זייט אָבער ס'איז ענטדעקט געוואָרען דאָס מיטעל „איראַדאַנאַל“, וועלכענ'ס ווירקונג איז 37 מאָל שטאַרקער ווי פון ליט-זאַלץ, האָט די מעדיצין אַוועקגעוואָרפען דאָס שוואַכער-ווירקענדע מיטעל און בענוצט זיך מיט'ן שטאַרקערען, וועלכעס צע־לאָזט און דערווייטערט דעם אורין-זויער פון מענש־ליכען אָרגאַניזם.

עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אַרטע־ריקער, וואָס בענוצען זיך מיט אוראַדאָנאַל, זענען אין משך פון אַ קורצער צייט בעפרייט געוואָרען פון פּערשידענע רעוומאַטישע ווערהטאָגע, פּאָדאַגרע־אַטאַקען, קורצען־אָטעם א.ד.ג. און ווער עס וויל זיך באמת אויסהיילען פון דער סכנה'דיגער און מיאוסער אַטרעטישער-קראַנקהייט דאַרף נעהמען איראַדאַנאַל, מינדעסטענס צעהן טאָג אין חודש צו דריי קאַוועלעפעלעך אַ טאָג צוזאַמען מיט אַ קליי־נער דאָזע וואַסער, נאָך יעדען עסען.

ד"ר דאוריאַן.

האַנדעלס-מעגליכקייטען

פּאַלעסטינער פירמעס ווילען איינקויפען אין פּוילען פלאַקס-„מאַקיכען“.

דייטשע פירמעס אינטערעסירען זיך מיט בי־ליגע האָלצערנע פייקעס אויף אימפּאָרט.

ענגלישע פירמעס ווילען איינקויפען אין פּוי־לען הענדטלעך צו שירעמס און אַלערליי סאָרטען דיוואַנעס. ענגלישע פירמעס אינטערעסירען זיך גלייכצייטיג מיט דעם, ביליגע האָלץ-אויסאַרביי־טונגען, און מיט ביליגע מעבעל.

דענישע פירמעס אינטערעסירען זיך מיט קאָנ־פעקציע און מאַנופאַקטור.

צעלאָנישע פירמעס אינטערעסירען זיך מיט עלעקטראָטעכנישע אויסאַרבייטונגען, עמאַלירטע כלים, טעקסטיל-סחורות און מעבעל.

אונגאַרישע פירמעס ווילען איינקויפען קאָך־סאָדע און אַמאָניאַק-סאָדע.

אַנ'אינדישע פירמע אינטערעסירט זיך מיט אַלערליי גלאָז-אויסאַרבייטונגען, אַנ'אַנדערע אינדי־שע פירמע אינטערעסירט זיך מיט אַלערליי וועב־אויסאַרבייטונגען, ווי אויך מיט מעטאַל-אויסאַרביי־טונגען

אַ פראַנצויזישע פירמע אינטערעסירט זיך מיט פלאַקס-זוימען.

אין די אַלע דערמאָנטע האַנדעלס-ענינים ער־טיילט אינפאָרמאַציעס דער מלוכה'שער עקספּאָרט־אינסטיטוט.

פון יודישען טעאַטער.

גאַסטראָלען פון בעני אַדלער און פר. שושנה.

(—) דאָס יודישע טעאַטער גרייט זיך צום נייעם טעאַטער-סעזאָן. דערווייל האָט דער טעאַ־טער-עולם אַ זעהר אָנגענעהמע איבעררעשונג, דורך די גאַסטראָלען פון דעם זעהר טאַלאַנטירטען אַמעריקאַנער אַרטיסט בעני אַדלער און דעם אָנ־טייל פון דער דראַמאַטישער שוישפּילערין פּרוי שושנה.

די 2 וואָכען, וואָס די דערמאָהנטע אַרטיס־טען שפּילען האָבען זיי שוין צוגעצויגען די אויפ־מערקזאַמקייט פון יודישען טעאַטער-עולם, וועלכער נעהמט אויף די גאַסטראָלען מיט דער גרעסטער סימפּאַטיע.

אויך דער רעפּערטואַר איז אַנ'ערענסטערער און צוגעפּאַסט אויף צופרידענצושטעלען דעם טע־אַטער-עולם.

שבת ביינאַג ווערט אין „פילהאַרמאָניע“ גע־שפּילט „דער ווילדער מענש“, שבת און זונטאָג אָוונד די פּרעמיערע „פּרוי, מענש און טייוועל“.

אין די פאָרשטעלונגען נעהמען אַנטייל די גאַסטראָלערען און דער גאַנצער אַנסאַמבל פון לאָ־דזשער אַרטיסטען-קאָלעקטיוו.

אַ מיסבריוך.

(מ.) צוליב דעם, וואָס דער פאַכטער פון „ווע־נעציאַ“-פּאַרק האָט אַרויסגעגעבען איינטריטס-בילע־טען אין פּאַרק אַריין, נישט אָפּגעשטעמפּעלטע פון מאַגיסטראַט, האָט די שטייער-אָפּטיילונג, אויפן סמך פון די אַרטיקלען 62 און 67 פון דעם געזעץ, וואָס רעגולירט די שטייער-צאָהלונג, בעשטראָפט דעם פאַכטער, פון דערמאָנטען פּאַרק ה. נינקאַנאַראָוו'ן בעשטראָפט מיט 200 זל.

אַ שרפה

(—) נעכטען איז אין דאָרף ראָדזינאָוו, אונ־טער זגערזש אויסגעבראָכען אַ שרפה אין הויז פון אָרטיגען לאַנדווירט אויגוסט שיכנעס.

דאָס פייער איז אַדאַנק, דער אָרטיגער פייער־לעשער אָפּטיילונג שנעל פּערלאָשען געוואָרען.

ווי די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט איז די שרפה אויסגעבראָכען פון אַ שוועבעלע מיט וועלכען ס'האָבען זיך געשפּילט די קינדער פון לאַדזער לעטניקעס.

אַ גנבה.

(—) נעכטען ביינאַכט האָבען זיך אומבעקאַנ־טע גנבים אַריינבעקומען אין דער וואוינונג פון דעם היגען בעקאַנטען סוחר י. פּערלע. פּעטריקאָ־ווער 62 און פון דאָרט אַרויסגעגנב'עט אָנגעטו־עכץ און אַנדערע חפצים אויף אַ סומע פון 10 טויזענד זלאָטעס.

„אַררט“

טרעט שוין צו צו דער אַרבייט.

די פיעל, זעהר פיל (אָהן עין הרע) פריינד פון „אַררט“ זענען שטאַרק אומגעדולדיג. זיי ווילען וויסען, וואָס הערט זיך עפּיס מיט'ן ליבלינג-טעאַ־טער, וואָס האָט שוין אַזוי לאַנג נישט געלאָזט הערען וועגען זיך?

„אַררטס“ דערפאָלגרייכע פאָרשטעלונגען האָ־בען איהם געשאַפען אַנ'ערשטקלאַסיגען נאָמען אין גאַנץ פּוילען. די „אַררט“ אַבער האַלטען אָבער, אַז מ'דאַרף איבערכאַפּען דעם אָטעם. דערווייל טוט זיך אין וויסען זאָל, יעצט מעשים — עס ווער־געוויסט און לאַקירט, געפּוצט, און געריי,ני ט עס אַרבייטען מאַלערס, און טישלערס, און כטאַ־ליער'ס און עלעקטראָ,מאָנטער'ען — מיט איין וואָרט עס געהט אַנ'אַרבייט אויף טיש און אויף בענק און ווי ווי מ'פּערזיכערט אונז פון דער דירעקציע, וועט צום קומענדיגען סעזאָן דער „אַררט“ זיין מיט אַלע מעלות.

דער רעמאָנט וועט שוין אין אַ צוויי וואָכען אַרום זיין פולשטענדיג פּערענדיגט, און דערווייל ווילען זיך אויך נעהמען צו דער צוגרייטונגס-אַר־בייט די קינסטלער פון ראָזיגען טעאַטער.

מיט פרישע כוחות, אָנגערוהטע, אויסגעבעקטע וועט האָפענטליך, די אַרבייט אַוועק אין אַ האָזער־דיגען, פריידיגען, שפּריזשען טעמפּאָ, און אי"ה דעם ערשטען סעפּטעמבער וועט דער „אַררט“ עפע־נען פייערליך זיין פאָרהאַנג צום אָנהויב פון נייעם סעזאָן 1928/29:

■

פאַר דער צייט פון די פעריען האָט אונזער „אַררט“ גאַסטראָלירט אין אַ רייה נעהנטערע פּראָ־ווינץ-שטעט.

דער ערפאָלג איז געוועזן אַנ'אומגעהייערער.

עגיפּטישער פּרעמיער דערמאָרדעט?

לאָנדאָן, 26. (אַטע). אין קאַירא האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען וואָס זענען ביז איצט נאָך נישט בעשטעטיגט געוואָרען, אַז דער עגיפּטישער פּרעמיער מאַחמוד פּאַשאַ, וועלכער האָט פאַר'חתמ'ט דעם פּאַרלאַמענט אויף 3 יאָהר זאָל זיין דערמאָרדעט געוואָרען, ווארשיינליך דורך אַ מיטגליד פון דער נאַציאָנאַליסטישער פּאַרטיי.

רעפּרעסיעס געגען סאָציאַליסטען אין ליטע.

קאָוונאַ, 20 (אַטע). דער סטאַראָסטע פון קרייז שאַקי האָט פונאַנדערגעלאָזט אַלע סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס פאַר כלומר'שטער אַנטי-מלוכה'שע טעטיגקייט. אויך דער סטאַראָסטע אין קאַידאַיי האָט פונאַנדערגעלאָזט די אָרטיגע אָרגאַניזאַציע פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי.

אָסקאַר סלייטער זאָל בעקומען ענטשעדיגונג,

פאַר'ן יוסטיץ-פעהלער, וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען לגבי איהם.

לאָנדאָן, 26. (ספּ. טעל.) די ענגלישע פּרעסע ווידמעט זעהר פיל פּלאַץ דער בעפרייאונג פונ'ם יוד אָסקאַר סלייטער, וועלכער איז אָפּגעזעסען 18 יאָהר אין תפיסה צוליב אַ יוסטיץ-פעהלער. די פּרעסע פאָדערט וואָס גיכער אויסצוצאָהלען דעם בעפרייטען סלייטער פולע ענטשעדיגונג פאַר דער צייט, וואָס ער איז אומשולדיג געזעסען אין תפיסה.

ווידער אַנ'ערד-ציטערניש אין סמירנע.

לאָנדאָן, 26. (אַטע). פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל טיילט מען מיט, אַז נעכטען איז אין סמירנע פאָרגעקומען אַ געוואַלדיגע ערד-ציטערניש, וועלכע האָט געדויערט 10 מינוט.

די היזקות זענען געוואַלדיגע.

אַ קריסט קומט שבת-צונאַכטס אין שוהל

און גיט אַ נדבה צוויי זלאָטעס.

פון ביאַליסטאָק שרייבט מען:

שבת צונאַכטס פאַר מעריב האָט זיך אויפ'ן שוהל-הויף אַרומגעדרעהט אַ קריסט אין אַ היטעל פון אַ באַהן-בעאַמטען און זיך נאָכגעפרעגט, וואו איז דאָ די גרויסע יודישע שוהל.

— וואָס דאַרפסטו אין שוהל? — האָט מען איהם געפרעגט.

— איך דאַרף ראַרט האָבען צום פאַן ראַבין!

— האָט ער סורות'פול געענטפערט.

ס'איז אַפילו געווען חידוש'דיג, וואָס אַ קריסט פרעגט זיך גראָד איצט אויף דער שוהל מיט'ן „ראַבין", פונדעסטוועגען האָט איהם אַ יונגערמאַן אַריינגעפיהרט אין שוהל, וואו אַ פּאָר מנינים יודען האָבען געדאַוונט מעריב. די שוהל האָט אויסגעזעהן, ווי ליידיג.

דער קריסט איז געבליבען שטעהן אויף די טרעפּלעך און געפרעגט:

— וואו זשע איז דאָ דער ראַבין?

— דער ראַבין איז דאָ נישטאָ, נאָר אויב דו ווילסט קענסטו רעדען מיט'ן שמש.

— גוט, זאָל זיין דער שמש.

מ'האָט איהם צוגעפיהרט צום שוהל-שמש, וועלכער האָט איהם אויף שטום-לשון, נישט מפסיק צו זיין, געפרעגט, וואָס ער פערלאַנגט.

דער קריסט האָט געענטפערט, אַז ער וויל געבען אַ נדבה צוויי זלאָטים און פערלאַנגט אַ קוויטונג.

— נו, נו! — האָט איהם דער שמש „געזאָגט" אויפ'ן וואונק — איצט ראַווענט מען און ס'איז נאָך שבת, טאָר מען נישט שרייבען; וואַרט אויף, וועט מען אַלץ דערלעדיגען.

מ'האָט פערענדיגט מעריב, אָנגעצונדען ליכט, געמאַכט הבדלה. אַרום דעם קריסט, וועלכער איז רוהיג געשטאַנען און געוואַרט, האָט זיך דערווייל צונויפגעקליבען אַ שטיקעל עולם, אַלע האָבען מיט פערוואונדערונג אָנגעקוקט דעם מאָדנעם אורח.

נאָכ'ן דאַווענען האָט מען זיך מיט איהם פערגאַנדערגעשמועסט, געוואָלט דערגעהן, וואָס עס איז פאַר אַ נדבה. ער האָט אָבער קיין זאַך נישט דערצעהלט, נאָר געהאַלטען אין האַנד די צוויי זלאָטעס און געבעטען אַ קבלה.

לסוף האָט מען ביי איהם די געלד צוגענומען. ביים אויסשרייבען די קבלה האָט מען פערלאַנגט, ער זאָל אָנגעבען זיין נאָמען.

— קאָנסטאַנטין, אַזוי פערשרייבט, קיין פאַמיליע דאַרף מען נישט!

צוגענומען דאָס צעטעלע און אַוועק.

ווער ס'איז דער סודות'פולער פערשוין, איז ער היום נישט בעקאַנט.

אַנ'איינהייטליכער יודישער בלאָק

צו די קומענדע סיים-וואַהלען אין לאַטוויע.

ריגע, 26 (ספּ. טעל.) אויף דער איינלאַדונג פון האַנדעלס-אינדוסטריע-פערבאַנד זענען זיך צונויפגעקומען אויף אַ בעראַטונג די פאָרשטעהער פון פאָלגענדע יודישע פּאַרטייען: אגודה, אחדות, מזרחי, נאַציאָנאַל-דעמאָקראַטען, אַלגעמיינע ציוניסטען (הסתדרות), פאָלקספּאַרטיי און רעמאָקראַטישע ווירטשאַפטליכע פעראיינינגונג. דער פאָרזיצענדער פון ראַט פון האַנדעלס- און אינדוסטריע-פערבאַנד אָרוז. ראַוויטש האָט געעפענט די פערזאַמלונג און האָט אָנגעוויזען, אַז די ווירטשאַפטליכע אינטערעסען פון די ברייטע יודישע מאַסען ליידען פון דער צושפּאַלטענקייט פון יודישען פּאַרטיי-לעבען און פון די פּאָליטישע סכסוכים, וואָס טראָגען אָפט אַ פּערזענליכען כאַראַקטער און, אַז מען דאַרף אַריינטראָגען מעהר דיסציפּלין און איינהייטליכקייט אין יודישען געזעלשאַפטליכען לעבען.

עס האָבען זיך פונאַנדערגעוויקעלט זעהר הייסע ויכוחים, אין וועלכע עס האָבען אַנטיילגענומען די פאָרשטעהער פון די פּאַרטייען און ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס.

נאָך די ויכוחים, וועלכע האָבען געדויערט עטליכע שעה און האָבען זיך פערצויגען ביז שפּעט אין דער נאַכט, איז אָנגענומען געוואָרען דער פאָרשלאַג וועגען אויסקלויבען אַ קאָמיסיע, וואָס זאָל אויסאַרבייטען אַ קאָנקרעטען פּראָיעקט פון אַ יודישען בלאָק צו די וואַהלען.

די נאַנקינער רעגירונג אָרגאַניזירט זיך

און פערבינדעט בעציהונגען מיט די אויסלענדישע מלוכות.

לאָנדאָן, 26. (אַטע). פון פּעקין טיילט מען מיט אַז די פאָרטרעטער פון דער נייער רעגירונג האָבען בעזוכט די ענגלענדער און פאַרטרעטער פון אַנד. מלוכות און זענען שפּעטער רעוויזיטירט געוואָרען.

נעכטען האָט דער פינאַנץ-מיניסטער פון דער נאַנקינער רעגירונג אויפגענומען אויסלענדישע באַנקירען. אין אָוונט האָט דער ענגלישער געזאַנדטער אויפגענומען די נאַציאָנאַליסטישע גענעראַלען, אַ חוץ טשאַנג-קאַי-שעק. אַלע כינעזישע גענעראַלען פערלאָזען פּעקין די לעצטענדע וואָך און פאָהרען קיין נאַנקין צו דער פּלענאַר-זיצונג פון קואָמינטאַנג, וועלכע דאַרף פאָרקומען דעם 30. יולי.

פּאַריז, 26. (אַטע). פון טאָקיאָ טיילט מען מיט, אַז יאַפּאַן האָט אָפיציעל מיטגעטיילט די רעגירונגען פון פראַנקרייך, ענגלאַנד, איטאַליען און אַמעריקאַ, אַז יאַפּאַן קען נישט אין אַכט נעמען די ערקלערונג פון דער נייער נאַנקינער רעגירונג. אַז דער כינאַ-יאַפּאַנישער טראַקטאַט פון 1896 י. האָט פערלוירען זיין ווערט. יאַפּאַן קען אַפילו נישט מסכים זיין אויף אַ רעוויזיע פונ'ם דאָזיגען טראַקטאַט, איידער די נאַנקינער רעגירונג וועט נישט צוריקציהען איהר ערקלערונג וועגען מבטל מאַכען איהם.

—:O:—

פאַנטאַסטישע קלאַנגען אין ליטא

אַז מאַרשאַל פּילסודסקי זאָל ווערען ליטווישער קעניג.

ריגאַ, 26. (אַטע). ריגא'שע רונדשוי טיילט מיט פון קאָוונאַ: אין צוזאַמענהאַנג מיט די לעצטע שריט פון וואָלדעמאַראַס הערשט אין דער עפענטליכער מיינונג אַ געוואַלדיגער כאַאָס: די פּרעסע גיט איבער פאַנטאַסטישע קלאַנגען וועגען די פּויליש-ליטווישע בעציהונגען, אַזוי גיט איבער „לעטעוואַס אידאַס" אַ ידיעה, אַז מאַרשאַל פּילסודסקי האָט געהאַט בדעה זיך צו ערקלערען פאַר אַ ליטווישען קעניג.

די „יודישע שטימע" ברענגט אַנ'אַרטיקעל פון איהר בערלינער קאָרעספּאָנדענט אַז אַ געוויסער אָנגעזעהענער פּוילישער פּאָליטיקער (זיין נאָמען ווערט נישט דערמאָנט) זאָל האָבען פאָרגעשלאָגען דער ליטווישער רעגירונג פאָלגענדען פּראָיעקט: ליטע רעזיגנירט פון איהרע פּרעטענזיעס אויף ווילנאָ, דערפאַר זאָל פּוילען איהר געבען אַ טעריטאָריאַלע רעקאָמפּענסאַטע אין די קרייזען סעין און שווענציאַני (!!).

ווייטער זאָל פּוילען האָבען פאָרגעשלאָגען שפּעטער אָפּטרעטען ליטע אַ טייל פון מזרח-פּרייסען, דערהאַלטענדיג קעניגסבערג פאַר זיך. דער דאָזיגער פּוילישער פּאָליטיקער זאָל האָבען ערקלערט ווייטער, אַז די אַנטאַנט וועט זיך נישט אַנטקעגענשטעלען דעם דאָזיגען פּלאַן און אַז דער אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי זאָל בעת זיין לעצטע רייזע קיין פּאַריז און ברוסעל האָבען די דאָזיגע פראַגע בעהאַנדעלט מיט די מאַסגעבענדע פּאָליטיקער פון די מערב-מלוכות.

די דאָזיגע פאַנטאַסטישע קלאַנגען פון דער ליטווישער פּרעסע איז אַ בעוויז, אַז די ליטווישע פּאָליטישע קרייזען פערלירען די קעפּ און בעמיהען זיך צו שאַפען אַ קינסטלערישע שטימונג בנוגע פּוילען. ס'איז אויך קלאָר, אַז אין די לאַטווישע קרייזען גלויבט מען נישט אין די דאָזיגע ידיעות.

לעמבערגער יוד דערהרג'עט דעם צווייטען

ווייל ער פערקויפט קאַרשען מיט 5 גראָשען ביליגער

פון לעמבערג שרייבט מען:

צוליב פּרנסה בענעהט מען היינטיגע צייטען כל מיני עבירות און שווינדלען. איין יוד זאָל אָבער דעם צווייטען הרג'ענען צוליב קאָנקורענץ-טעמים קומט כמעט נישט פאָר. און דאָך האָט נישט ערגיץ אַנדערש, ווי אין לעמבערג פּאַסירט אַזאַ אַפּאַל. איין יוד האָט גע'הרג'עט דעם אַנדערען, ווייל ער האָט פערקויפט קאַרשען מיט 5 גראָשען ביליגער ביי אַ פונט. דאָס דאָזיגע געשעהעניש איז פאָרגעקומען אויף פאָלגענדען אופן:

די צוויי יודישע אויבס-פערקויפער שמואל נעסום און יצחק רייטער זענען אַרויסגעפאָהרען מיט זייערע וועגעלעך פאַר דעם מאַגיסטראַט פערקויפען קאַרשען. איינער האָט אויף דעם אַנדערען געקוקט מיט אַ קרום אויג. איינער האָט נישט פערגינט דעם צווייטען, וואָס ער וויל אויך פערדינען אויף אַ שטיקעל ברויט. און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ קאָנקורענץ. מען האָט זיך אָנגעהויבען איבערצושרייען. יעדער פון זיי האָט געלויבט זיין סחורה און געשענדעט דעם צווייטענס, אַזוי ווייט ביז זיי האָבען זיך אָנגעהויבען שלאָגען.

אויף צו להכעיס נעסום'ן האָט רייטער אָנגעהויבען פערקויפען די קאַרשען מיט 5 גר. ביליגער ביים פונט. נעסום איז געוואָרען שטאַרק אין כעס, האָט געכאַפּט אַ פונטיג געוויכט און דערמיט רייטער'ן צוהאַקט דעם קאָפּ. רייטער איז צוגעפאַלען צו דער לייבעך-פיגור, וואָס שטעהט נעבען דעם מאַגיסטראַט און איז געבליבען ליגען בעוואוסטלאָז אויפ'ן אָרט.

מע זהאָט תיכף פערשטענדיגט די רעטונגס-סטאַציע און דער אויבסט-סוחר רייטער זשידלאָ-נאַרגאַס 1 איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין אַלגעמיינעם שפּיטאָל, וואו מען האָט איהם געפיהרט ראַטעווען. ער האָט נאָך געלעבט ביז מאָנטאָג אין דער פריה. מאָנטאָג נאָכן פריה האָט ער אויסגעהויכט די נשמה.

אונ אט—איז שוין נאָכ'ן אורלויב

צי האָסטו נישט צופיל בענוצט זון-בעדער און האָסט זומער-שפּרענקעלעך אויפ'ן געזיכט?

זיי נישט בעזאָרגט און האָב נישט קיין פערדרוס!

LESCHNITZER

קרעם און זייף

די בעוואוסטע ספּעציעלע פּרעפּאַראַטען וועלען דיך פון די זומער-שפּרענקעלעך בעפרייען.

צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעשנעס. קרעם 3.15, זייף 2.30.

דעם 27. אויגוסט זאָל אונטערגעשריבען ווערען

דער אַנטי-קריג-אָפּמאַך.

פּאַריז, 26 (אַטע) דער אַמעריקאַנער געזאַנדטער אין פּאַריז האָט נעכטען אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט בריאַנען און האָט איהם אָפיציעל מיטגעטיילט, אַז קעלאָג וועט קומען צופאָהרען קיין פּאַריז ענדע אויגוסט, כדי אונטערצושרייבען דעם נעגען מלחמה-אָפּמאַך.

די פייערונג וועט פאָרקומען דעם 27 אויגוסט. „ניו-יאָרק הערלד" טיילט מיט אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, אַז אַלע אויסערן-מיניסטאָרען פון די מלוכות, וואָס האָבען אויסגעדריקט זייער הסכמה צום נעגען-מלחמה-אָפּמאַך וועלען פּערזענליך אין פּאַריז אונטערשרייבען דעם אָפּמאַך, אַ חוץ מוסאָליני וועלכען ס'וועט פערטרעטען דער אונטער-שטאַטס-סעקרעטאַר. די צייטונג גיט צו, אַז אין אַמעריקאַנער סענאַט הויבט זיך אָן אויסצוטיילען אַ געוויסע אָפּאָזיציע נעגען אָפּמאַך, ווייל זי האַלטען אַז ער איז פריהצייטיג.

ביי נערוועז-רייצבאַרקייט, קאָפּשמערצען, שלאָפלאָזיגקייט

מאָגען-פערשטאָפּונג, מאַטקייט, נידערגעשלאָגענקייט, מורא-געפיהלען האָבען מיר אין דעם ביטער-וואַסער פון

Franciszka Józefa

אַנ'אויסגעצייכענט ווירקזאַם הויז-מיטעל אין דער האַנד, וועלכעס בעזייטיגט די אַלע שטערונגען.

ערצטליכע בעריהמטקייטען האָבען אָנערקענט, אַז דאָס ביטער-וואַסער פון

פראַנץ יאָזעף

איז אויך געוואונשען פאַר עלטערע מענשען, אויף וועלכע עס ווירקט אויסגעצייכענט. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעשנעס. 89ד

אכטונג, לעטניקעס!

— דעם —

„נייעם פאָלקסבלאַט"

קען מען בעקומען טעגליך אויף די זומער-וואוינונגען:

גאַלקובעק און זשאַכאָוויץ

אויף די באַהן-סטאַציעס.

MECHANICZNA FABRYKA OBUWIA
Gumowo-Skórzanego i Płóciennego
„FEL-FRYD“ Sp. z ogr. odp.

עמפּפעהלט אויפ'ן איצטיגען סעזאָן די נייעסטע פאַסאָנען וואָס אונטערשיידען זיך מיט זייער קוואַליטעט, מאָדערנע, נישט דורכנעצענדע, עלאַסטישע דויערנדע מיט גומי-זוילען, (די אַזוי גערופענע אינדישע גומי)

מענער-, דאַמען- און קינדער-פאַנטאָפל

פערשידענע קאָלירען.

פערוואַלטונג און פאַבריקס-לאַגער אין לאָדז, קילינסקיעגאָ 174

לאַגערן פון דעטייל-פערקויף אין לאָדז

Wołkowicz, Pomorska 3
St. Heine, Nawrot 20 Jan Janiec, Andrzeja 24
A. Heine, Cegielniana 46 w Pabjanicach
Fr. Świątek, Kilińsk. 160 A. Minich, Złota 10.

בעמערקונג: צוליב אַ סך פעלשונגען בעט מען צו לענקען די אויפמערקזאַמקייט אויף די פאַבריקס-מאַרקע.

אלע יודישע קאלאניעס אין קרים זענען פערזארגט מיט ברויט אויף א גאנץ יאהר

מאסקווע, (יט"א). לויט'ן בעריכט, וואס דאס מאסקווער ביורא פון „אגראדזשאינט" האט דערהאלטען, איז א ראנק די רעגענס, וואס האבען לעצטענס גענאסען אין קרים, די לאגע אויף די יודישע פעלדער אין קרימער ראיאן געווארען זעהר א גוטע.

אין איינינע ראיאנען, וואו מען האט געמיינט, אז די ווייץ איז שוין אינגאנצען פערפאלען, וועלען די קאלאניסטען איצט קענען האבען צו פינף־און צוואנציג פוד ווייץ פון יעדער דעסיאטין ערד, דאס מיינט, אז זיי וועלען זיין פערזארגט מיט ברויט אויף א גאנץ יאהר. אויב זיי וועלען די ווייץ נוט פערקויפען. אין די זעלבע ראיאנען איז א גרויס גענעטעניש אויף האבער און גערשטען. און דערמיט ווערט אויך געלעזט די פראגע פון פערזארגען שפייז דעם לעבעדיגען אינווענטאר.

נאך בעסער איז די לאגע אין די קאלאניעס פון פעאדאסיער ראיאן. דארט וועט יעדער קאלאניסט האבען נישט ווייניגער ווי 200 פוד היי און אויך גענוג ברויט. אזא איז אויך די לאגע אין קור־סאנער ראיאן, אין קרים.

אין קאלאיער ראיאן, ווערט איבערגעגעבען אין בעריכט דארט, וואו די קאלאניעס עקזיסטירען שוין זינט 1925, וועלען די יודישע קאלאניסטען האבען אזוי פיל ווייץ, אז זיי וועלען קענען פערקויפען אפילו א פופציג טויזענד פוד. פון דער צווייטער זייט זע־נען אין רעטועלבען ראיאן פארהאן איינצעלנע קא־לאניסטען, וואס האבען אבסאלוט קיין ברויט נישט, און וועמענס תבואות זענען אויף די פעלדער אומ־געקומען.

אין אלע קאלאניעס שניידט מען שוין איצט תבואה אויף די פעלדער. צוגרייטונגען צום דרעשען ווערען איצט געמאכט אונטער דער אויפזיכט פון די אגראנאמען פון „אגראדזשאינט".

כי ירבו!

העכער 4 מיליאן יודען אין די פעראייניגטע שטאטען.

ניו־יארק, (י.ט.א.) בעת דער פאלקסצעה־לונג, וואס איז אין יאהר 1926 דורכגעפיהרט גע־ווארען אין די פעראייניגטע שטאטען דורך דעם האנדעלס־דעפארטאמענט, איז אויך בעריקזיכטיגט געווארען די רעליגיעזע צוגעהעריגקייט פון די בירגער.

פון די ציפערן וואס זענען איצט פובליקירט געווארען איז צו זעהן, אז בעת דער דאזיגער צעה־לונג האבען געוואוינט אין די פעראייניגטע שטא־טען 4.078.357 יודען, וועלכע האבען געהערט צו 2.948 קאנגרעגאציעס. דער ווערט פון די סי־נאגאגען בנינים צוזאמען מיט די איינריכטונגען איז געשאצט געווארען אויף 100,890,669 דאלאר. 553 קאנגרעגאציעס האלטען אויס שבת־שולען, וועלכע ווערען בעזוכט פון 69,439 שילער און שילערינס, 631 קאנגרעגאציעס האלטען אויס יודישע וואכענטאג שולען מיט א צאהל שילער פון 70,429.

עס קומט נישט אן אזוי לייכט

קאנקורס אויף א יודישער פיעסע אין רוסלאנד ענדיגט זיך מיט גארנישט

מאסקווא (י.ט.א.) דער קאנקורס, וואס איז ערקלערט געווארען אין ראטען־פערבאנד אויף די בעסטע דריי יודישע פיעסען, האט זיך פערענדיגט מיט גארנישט.

פון די 43 פיעסען, וואס זענען אנגעקומען אלס ענטפער אויפ'ן קאנקורס, איז קיין איינע נישט אנערקענט געווארען, און זענען צוריקגעשיקט גע־ווארען די מחברים, נאכדעם ווי די זשורי פון קאנקורס האט ערקלערט איהר ארבייט פאר פער־ענדיגט. די זשורי איז בעשטאנען פון פארשטע־הער פון צענטראל־ביורא פון דער יודישער סעק־ציע און אויך פון פארשטעהער פון אינספעקטאר ביים בילדונגס־קאמיסאריאט. דער קאנקורס אויף די דריי בעסטע פיעסען איז איינגעארדנעט געווא־רען דורך די דערמאנטע צוויי אינסטיטוציעס.

די אלוועלטליכע מזרחי־קאנפע־רענץ אין דאנציג.

דאנציג. (יט"א). אין צוזאמענהאנג מיט דער פארשטעהענדער מזרחי־קאנפערענץ וועלכע עפענט זיך דעם 19־טען אויגוסט, זענען אנגעקו־מען אין דאנציג דער סעקרעטאר פון דער מזרחי־צענטראלע אין ירושלים ר. ברזעזינסקי און דער פארזיצער פון מזרחי אין בערלין ח' אדלער, וועל־כע האבען אבגעהאלטען א זיצונג מיט דעם אר־גאניזאציאנס־קאמיטעט פון צוזאמענפאהר אין דאנ־ציג. עס איז בעשלאסען געווארען, אז די קאנפע־רענץ־זיצונגען וועלען אבגעהאלטען ווערען אין דאנציג, דאגעגען די פייערליכע עפענונג וועט פארקומען אין צאפאט. עס ווערען געמאכט גרוי־סע פארבערייטונגען, אז די קאנפערענץ זאל טרא־גען א פייערליכען כאראקטער. מען רעכענט אויף 175 דעלעגאטען פון אייראפא און אמעריקא.

3 טעג פריהער וועט פארקומען א קאנפערענץ פון צעירי־מזרחי און הפועל המזרחי.

א יודישער סוחר פערשרייבט 400,000 ליר

אויף גרינדען א מושב זקנים אין סאלאניקי.

סאלאניקי, (י.ט.א.) די יורשים פון יו־דישען פאבריקאנט אין טריעסט שאול דניאל מאד־יאנו, וועלכער האט געשטאמט פון סאלאניקי, הא־בען מיט דריי יאהר צוריק צוגעזאגט דעם פרע־זעס פון דער יודישער קהלה אין סאלאניקי ה' יעקב קאסעס א סומע פון 400,000 ליר אויף צו גרינדען א מושב זקנים־הויז. נאכ'ן דורכפיהרען די נויטיגע פארמאליטעטען וועט דאס מושב־זקנים אינקורצען געעפענט ווערען אין א ספעציעלען הויז וואס איז צו דעם צוועק געקויפט געווארען.

פאשיזם געשטעלט צום שאנד־סלופ

אויף דער פרעסע־אויסשטעלונג אין קעלן.

די אלוועלטליכע פרעסע־אויסשטעלונג אין קעלן פערמאגט נישט ווענינער ווי דריי איטאליענישע אויסשטעלונגען. מיט א פאר טעג צוריק איז ביי דער אנוועזענהייט פון איטאליענישען אמבאסאדאר ערעפענט געווארען די אפיציעלע איטאליענישע פרע־סע־אויסשטעלונג אין ראמען פון „שטאמען־הויז". מיט א גענויער רעקלאם ווערט בעצייכענט איטאליע פאר א רייועלאנד און דעמאנסטרירט די פאשיס־טישע פרעסע מיט דער גלאריע פאר מוסאליני. פערשטעהט זיך, אז מען ווערט דא נישט געוואויר פון בעזייטיגען די פרעסע־פרייהייט, פון דער צע־שטערונג פון אומצעהליגע רעדאקציעס פון סאציא־ליסטישע און ליבעראלע בלעטער, אויך נישט פון די דערמארדונגען און רדיפות, וואס דער פאשיס־טישער זשורנאליזם האט אויף זיך גענומען מיט־העלפען.

נאך איידער עס האט זיך אנגעהויבען די אפיציעלע איטאליענישע פרעסע־אויסשטעלונג, הא־בען די אנטי־פאשיסטען ארגאניזירט א בעזונדערע אויסשטעלונג, וועלכע ווייזט, אויף א רערשיטערענ־רינגען אופן דעם אמת'דיגען מצב פון דער פרעסע־פרייהייט אין איטאליע. גאנץ אויספיהרליך ווערט דא געבראכט די פרעסע פון דער איטאליענישער „עמי־גראנטען־קאנצענטראציע".

א הויך רעם געפינט זיך אין הויז פון דער „אר־בייטער־פרעסע" אן'אפטיילונג, וואו ס'ווערט אויפ'ן יסוד פון פרעסע־דאקומענטען בולט ערקלערט, די ערמארדונג פון מאטעאטי'ן. א הויך רעם זענען פאר־האן עטליכע פאטאגראפישע בילדער, וואס רעמאנ־סטרירען די צעשטערונג פון „אוואנטי", צענטראל־ארגאן פון די איטאליענישע סאציאליסטען, דורך פאשיסטישע כוליגאנעס.

גראד די קליינע אויסשטעלונגען האבען אר־רויסגערופען א בעזונדערע אויפרעגונג און כמעט ביים פאשיסטישען אויסשטעלונגס־קאמיסאר, וועלכער האט אין נאמען פון דער איטאליענישער רעגירונג זיך געווענדעט צום ביורא פון דער „פרעסא", אז ער זאל פערוועהרען דעם ארבייטער־פערלאג, „קאנ־צענטראציע" און „ארבייטער־פרעסע" די אנטי־פא־שיסטישע אויסשטעלונגען. די ביורא פון דער „פרא־סא", וועלכע האט איבערגעגעבען די דאזיגע ווענ־דונג די צוויי אפטיילונגען האט בעקומען פון זיי א בריף, אין וועלכען זיי האבען בשותפות אויף א שארפען אופן אפגעענטפערט אויף דער נידער־טרעכטיגער פאשיסטישער פאדערונג. גאנץ בעזונ־דערס איז אונטערגעשטראכען געווארען דורך דער „ארבייטער־פרעסע", אז זי לאזט זיך נישט מאכען קיין פארשריפטען פון דער איטאליענישער רעגירונג וועגען דעם אינהאלט פון איהר אויסשטעלונג און אז זי איז אבסאלוט נישט מרוצה צו ענדערען איהר אויסשטעלונג צוליב דער איטאליענישער רעגירונג.

אזוי האט דער פאשיזם געליטען א גרויסע מפלה פאר די אויגען פון דער גאנצער וועלט און האט אליין גורם געווען דערצו, אז די קליינע אנטי־פאשיסטישע אויסשטעלונגען האבען בעקומען א גרויסע בעדייטונג אויף דער אלגעמיינער פרעסע־אויסשטעלונג.

וואס וועט געשעהן אין פוילען אין אויגוסט־סעפטעמבער?

(פרעסע־שטימען).

אלע ערווארטען מיט אומגעדולד אויף די חדשים אויגוסט או סעפטעמבער, מחמת אין די דאזיגע חדשים, האלט מען, וועט ענדליך אויפגע־קלעהרט ווערען די אומקלארע סיטואציע פון פוילען און ס'וועט רעצידירט ווערען, צי פוילען בלייבט ביי איהם פארלאמענטארישען רעזשים, אדער זי געהט אוועק אויף אנדערע וועגען.

די „גאז. ווארש." שרייבט:

„אין גאנצען לאנד קורסירען פערשידענע פליאטקעס וועגען דעם, וואס עס דארף „געשעהען" אין אויגוסט מאנאט אדער סעפטעמבער. גלייכ־צייטיג ווערט אין דער סאנאטאריש־קאנסערוואא־טיווער פרעסע געפיהרט א דיסקוסיע בלויז וועגען דעם טערמין ווען די נייע מלוכה־איבערקעהרעניש דארף פארקומען".

„ס'איז שווער דאס אלץ ערנסט צו נעהמען. מ'קאן אויך אבער דאס אלץ נישט אריבערגעהן מיט א שטיל־שווייגען".

„דער היסטאריקער פון אונזערע צייטען וועט זיכער פרובען אויסגעפינען די סיבות און אורזא־כען, וועלכע האבען ארויסגערופען די מאי־איבער־קעהרעניש. אלס אויף די ערשטע סיבה וועט ער אנווייזען, אז א געוויסע פאליטישע גרופע האט געשטרעבט צו פערכאפען די מאכט, און ווי־טער — אויף די חסרונות און פעהלערען פון אונ־זער מערץ־קאנסטיטוציע. שטימונגס־געפיהלען, ווי אויך די קריטישע בעציהונג צו דער ענטוויקלונג פון פאליטישען לעבען אין די ראמען פון דער מערץ־קאנסטיטוציע האבען געשאפען דעם באדען, וועל־כער האט מעגליך געמאכט אן'איבערקעהרעניש".

אפשטעלענדיג זיך אויף דעם חוב פון די יע־ניגע, וועלכע האבען דורכגעפיהרט די מאי־איבער־קעהרעניש — שרייבט די „גאז. ווארש.":

זייער ערשטער פליכט לגבי זייערע אנהענגער און לגבי דער געזעלשאפט, איז געווען דורכצופיה־רען א קאנסטיטוציאנעלען רעפארם. דעם דאזיגען חוב האבען זיי נישט ערפילט. די ענדערונגען, וועלכע מ'האט אין יאהר 1926 דורכגעפיהרט אין דער קאנסטיטוציע, זענען מינימאלע. דערפאר אבער האט מען רעגירט אין פערלויף פון צוויי יאהר נישט אין הסכם מיט די פערפליכטענדע געזעצען און מען האט זיך בעקלאגט אויף געוויסע שווערינקייטן."

„אויב די רעגירונגס־קרייזען האבען ענדליך דערזעהן, וועלכע גרויסען שאדען זיי ברענגען מיט דעם פערמאנענטען צושטאנד פון נישט־ברענגען אין הסכם דעם געזעץ מיט דער געשאפענער זאכלאגע — האבען זיי געדארפט ענטשיידען די סיטואציע מיט אן'איינפאכען און לאגישען וועג. אלזא קודם כל פערעפענטליכען דעם פלאן פון דער רעפארם און שפעטער איהם רעאליזירען אין הסכם מיט די פערפליכטענדע געזעצען. די איבערצייגונג וועגען דער נויטווענדיגקייט פון א רעפארם איז שוין אזוי איינ־געבירגערט אין דער עפענטליכער מיינונג און די קארדינאלע פרינציפען פון דער רעפארם זענען שוין אזוי פערפעסטיגט, אז א רעגירונג, וועלכע האט א לאיאלע בעציהונג צו א געזעלשאפט און וועלכע נעהט מיט'ן וועג פון געזונדען שכל און לאגיק — וואלט האבען גרויסע שאנסען דורכצופיהרען א פונדאמענטאלע רעפארם פון מלוכה־רעזשים אין פוילען".

„וואס זעהען מיר אבער אין דער ווירקליכ־קייט ?"

„קיינער ווייס נישט איצט ווי אזוי די רעגיר־דירענדע פאקטארען בעציהען זיך צו דער רעפארם פון דער קאנסטיטוציע. מיר קענען נישט, כאטש מיר האבען געזוכט מיט'ן בעסטען ווילען, געפינען אין דער דאזיגער ריכטונג וועלכע ס'איז אנווייזונ־גען. די דעקלאראציעס פון די פעראנטווארטליכע מיניסטארען שטעהען צווישען זיך אין א סתירה און ענטהאלטען אין זיך קיין שום קאנקרעטע אנווייזונגען. די רעגירונגס־צייטונגען פערנעהמען געגענ־זעצליכע שטעלונגען; אין דער צייט, ווען איינע פערטיידיגט דעם פארלאמענטאריזם — וויל די צווייטע אלץ אנשפארען אויפ'ן יחיד".

„דאס אלץ ווירער, וואס עס שרייבט די סא־נאטאריש־קאנסערוואטיווע פרעסע, איז, דוכט זיך, נישט מעהר ווי אן'אויסדרוק פון דעם ווילען און פון די שטרעבונגען פון די ארויסגעבער און רעד־דאקטארען און האט נישט דעם כאראקטער פון אן'אויטאריטאטיווען קוואל. אויך אין דער דאזיגער פרעסע הערשט א געוואלטיגער כאאס; צווישען די דריי קאנסערוואטיווע ,ארגאנען ווערט געפיהרט א פאלעמיק, מחמת יעדער פון זיי פערנעהמט אן אנדער שטעלונג.

וועגען דער קאנסטיטוציאנעלער דיסקוסיע, ווי אויך וועגען די כל'ערליי סאנאטארישע פראיעקטען בנוגע דעם ענדערען די קאנסטיטוציע — שרייבט רעפ. סטראנסקי אין דער „ווארש.":

„די שטרעבונגען פון דער רעגירונג געהען נישט אין דער ריכטונג פון א זאכליכע און אביעק־טיווע פערבעסערונג פון אונזער רעזשים, נאר אין דער ריכטונג אלץ צו דערציהען צו אליינהערשאפט, וועלכע עקזיסטירט שוין אויך „איצט".

„פון די דאזיגע שטרעבונגען דרינגען ארויס: די פארשלאגען וועגען די ענדערונגען זענען אויסגע־רעכענט נישט אויף צו פערבעסערען די געזעצגע־בערישע קערפערשאפטען. דורך א קלוגע רעפארם פון דער וואהל־רעכט, נאר אויסשליסליך אויף דער שוואכקייט פון די געזעצגעבערישע אנשטאלטען דורך דעם בעזייטיגען יעטווערע פעראנטווארטליכקייט פון דער רעגירונג פאר'ן סיים".

פראנצויזישע פרעסע וועגען פויליש־ליטווישען קאנפליקט.

די פראנצויזישע פרעסע בעשעפטיגט זיך לעב־האפט מיט דעם פויליש־ליטווישען קאנפליקט.

„קאטיריען" שרייבט:

„ה' וואלדעמאראס איז דער געפעהרליכסטער העצער פון אונזער צייט, און דאס איז בשעת פוי־לען האט אין גענענטייל אריינגעטראגען אין די אונ־טערהאנדלונגען די גרעסטע מאס פון גוטען ווילען. די איינציגע האפנונג ליגט אין דער רעציזיע פון דער פעלקער־ליגע. ס'איז נאר א פראגע, צי די פעלקער־לונגע וועט קענען קומען צו אן'איינשטימיגען בע־שלוס בנוגע דער פראגע וועגען אנגעהמען מיטלען די אויפנעהויבענע דורך וואלדעמאראס'ען פראגע וועגען ענדערען די קאנסטיטוציע קאן צונעבען מוט די אלע, וועלכע זענען אומצופרידען מיט דער סיטו־אציע, וועלכע ס'האט געשאפען דער ווערסאילער טראקטאט".

די פעלקער־ליגע וועט זיכער אפווארפען עהנ־ליכע פרעטענזיעס.

„על נובעל" רופט אן וואלדעמאראס'ען א לי־ליפוט, וועלכער שטעלט זיך פאר, אז ער איז בערופען צו שפילען די ראל פון א דוד און שטיר־צען איינעם פון די אייראפעאישע גלית'ן. דאס קליי־נע ליטווישע מלוכה'לע וועט נישט זיין קיין ערנסטער געגנער, אבער אין די הענד פון געוויסע דיפלא־מאטען קען עס ווערען א געפעהרליכער געוועהר.

„אמי דע פעפל" ערקלערט:

„ה' וואלדעמאראס מיספרויכט מיט דער ראל פון א קאפריזנעם בחור. קיין שום קאנפערענץ וועט נישט דערגרייכען דעם ציל, מחמת די ליטווי־שע רעלענאטען ווילען נישט אפטרעטען אויף א האר און זענען נישט מסכים אויפ'ן קלענסטען קאמפראמיס. ה' וואלדעמאראס שטעלט קלאהר אוועק דעם גאנצען ענין, ערקלערענדיג, אז צוליב דעם ענין ווילנא קאן אויסברעכען א נייע מלחמה".

און די צייטונג ווארענט ליטע מיט טרויעריגע קאנסעקווענצען, צו וועלכע ס'קאן דערפיהרען איהר אוואנטורישטישע פאליטיק.

וויכטיג פאר די לעטניקעס פון
אלעקסאנדער
און אומגעגענד!
ביי מיר בעקומט מען יעדען טאג 9 א זייגער פריה דעם „נייעם פאלקסבלאט"
פלאס, לוטאמירסקא 22.

GAB. DENT. E. Fuchs
Nawrot 4, tel. 27-31
נעהמט אן פערזענליך.

„CORSO“ „קארסא“ זשעלאנא 2.

היינט „יזכור“ (לעבעדיג בעגראבען)

וואונדערבארע פרעמיערע!

די שטארקסטע טראגעדיע אויס דעם יודישען לעבען. ריהרענדע ביז טרעהרען מאמענטען. טראגישער אינהאלט. ערשטקלאסיגער ארטיסטען=שפיל. טראגישער אינהאלט.

APOLLO

היינט און פאל=גענדע טעג!

גרויסער דאפעלטער פראגראם אין 20 אקטען!

I) סטודענט פון פראג

מעכטיג פילם=מייסטערווערק, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון עווערס

אין די הויפטראלען KONRAD VEIDT, WERNER KRAUSS i HR. AGNES ESTE HAZY

II) דער ליבלינג פון דער קאמפאניע

שאמפאניער קאמעדיע אין דער הויפטראלע דער בעריהמטער קאמיקער SCHÜNTZEL

CZARY

דער גרעסטער פילם פון דער וועלט! גראנדיעזע אויסשטאטונג! 10,000 כינעזישע סטאטיסטען און סטאטיסטקעס! אונגעוועהנל. קריגס=סצענעס!

„די שקלאפין פון שאנכאי“

די מעכטיגסטע דראמע פון 20. יאהרהונדערט, געשאפען אויפ'ן גרונד פון באלשעוויזירטען כינא.

אין די הויפט=ראלען:

BERNARD GOETZKE אלס כינעזישער גענעראל, — Carmen Boni ווי אויך דער בעוואוסטער כינעזישער אקטיאר Nien-Son-Ling דראמע פול אפפערונג, נעוויסען-מאט און ליבע, גרויל פון געלער געפאהר. :—:

די אויפנאהמען זענען געמאכט געווארען אין שאנכאי, פעקין, קאנטאן, מיט'ן אנטייל פון מיליטער פון גענעראל Czang-Co-Lin

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 2.30 נאכמיטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גראשען.

לעצטע 2 טעאנסען — איי גארטען!

איך נעהם אן צום ראווען אויף לוין

DO DRAPANIA

טריקאטאושען, בוימוואל- און וואל וואדען אין אלע קוואנטומס

SYNDYCY TYMCZ. MASY UPADŁ.

JAKÓB KESTENBERG Sp. Akc.

26 Nowo-Targowa 26

Dr. med.

A. Szmirgeld

[illegible]

Cegielniana 6, tel. 51-81

[illegible]

אכטונג, טאפעצירער=מייסטער!

דינסטאג דעם 31 טען יולי 1928, פונקט 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון האנדווערקער-פעראיין פאלודניאווא 4

די גרינדונגס=פערזאמלונג

פון טאפעציר=מייסטער=צעך אין לאדז

ביי דער אנוועזענהייט פון א פארשטעהער פון דער מאכט, צו וועלכער אלע מיט-גלידער ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען. די פערוואלטונג.

בעמערקונג: די מיטגלידער וואס וועלען נישט קומען צו דער אויבינער פערזאמלונג וועלען נישט געהערען צום צעך.

678

ראדיאטעכנישע אנשטאלטען

ŁÓDŹ ul. św. Anny 29 tel. 57-70 AUDIOFON ŁÓDŹ ul. św. Anny 29 tel 57-70

właściciele BOLESŁAW MILLER i ALBERT BARTOSZ

מיר מאכען בעקאנט, אז אונזער אנשטאלט איז בעדייטענד פערגרע-סערט און איבערגעטראגען געווארען אין נייעם לאקאל אויף שוו. אננא 29, טעל. 70=57.

מיר בעזיצען שטענדיג אויף לאגער 4=לאמפיגע Neutrovox 5=לאמפיגע Solodyny אויף איין סקאלע מיט א מעטער=אבמעסונג לויט די לענג פון די כוואליעס פון די אויפ=נעמונגס=סטאציעס. אלס נייעס האבען מיר ארויסגעגעבען 3 לאמפען=אבנעהמער אהן אקומולאטאר און אנאדאווע באטע=ריע מיט א פערבינדונג צו דער עלעקטרישער נעץ.

אויסער דעם האבען מיר ארויסגעלאזט די אומבאוועהנליך גוט ווירקענדע אנאדא[...] אפאראטען (Netzanschlussgerät) וואס לאדעווען [...] גליהונגס-אקומולאטאר, זעהר לייכט און בעדינונג.

מיר פיהרען ווייטער דעם הורט און דעטייל-פערקויף פון אונזערע אויסגעארבייטע קאנדענסאטארען.

מיר בעזיצען א לאבאראטאריום, איינגעארדענט לויט די לעצטע פאדערונגען פון דער ראדיא-טעכניק.

גערעדעט איינמאל פאר אלעמאל!

נאר טעל. 36=69

Szybka Pomoc Krawiecka

ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

אויפפרישען אנצוג זל. 2.80 א קלייד 2.60 מיט'ן אפנעהמען און אפשיקען. פארבען, כעמיש=וואשען, רעפעראטורען, איבעראר-בייטונגען און קינסטליכע-צערעוועו. אלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין א קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפ. פערלאנג שיק איך ארויס שיק יונגען.

דער אנשטאלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאכט

א צימער קוך

- מיט -

אדער 2 צימער אהן א קוך

עס קאן אויך זיין אפגעטיילט פון א גרויסער וואוינונג אלס סובלאקאטאר ווערט פון זאפארט געזוכט.

אפערטען אין אדמיג. „נייער פאלקסבלאט“ פאר „I. D.“

ערשטע לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

ויל פיעטריקאווער 17 (צווייטער הויף)

זאכארניא 52 טעל 34-67

עלעקטרא און שטראהל=ערצטליכער קאבינעט

(קוארץ-לאמפ) רענטגען, אמעראפיע, דיאטערמיע, ד אגנאסטיק און פאקען-שטעכען, קאנסיליום פון דאקטוירים וויזיטען אין שטאט. — נעהמען אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטען פאלגענדע דאקטוירים:

ד"ר אלטענבערגער,	ד"ר מילאדראווסקי,
ד"ר ארטיפיקיעוויטש,	ד"ר נאוויצקי,
ד"ר טשאפליצקי,	ד"ר אלשעווסקי,
ד"ר דוטקעוויטש,	ד"ר סקושעוויטש,
ד"ר גאיעוויטש,	ד"ר סאקאלאווסקי,
ד"ר גארלינסקי,	ד"ר סטאוואוושיק,
ד"ר ליגנאווסקי,	ד"ר סטאזשינסקי,
ד"ר מאיעווסקי,	ד"ר זאלענסקי,
ד"ר מארקס,	ד"ר ציגלער ארטור,
ד"ר מיכאלסקי,	ד"ר ציגלער עד. (יר.)

די לעטשניצע איז אפען טעגליך א חוץ זונטאג. אפעראציעס און אפאטרונקעס לויט אפמאך.

לעטשניצע „זדראוויע“

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

אויף נאוואמיעסקא 3 (וואסאדניא 13) טעלעפאן 37-76.

אינערע קראנקהייטען	ד"ר קראוזע	3—4, זונטאג 10,30—11 30
כירורגיע קראנקהייטען	ד"ר בראניסלאוו פרענקעל / " קראזענבערג	12.30 1.30, חוץ פרייטאג / מיטוואך שבת, זונטאג 11—12
פאגען און קישקע קראנק	ד"ר אראהאמסאהן, מאריאוויליס	2 3 אחוץ זונטאג, דינסט.
אינערליכע / קראנקהייטען	ד"ר ניבראנסקי / " קאץ / " ליעווי / " זאי הענריך	9½—11½ זונטאג 9½—11 / 12—2 זונטאג 1—12 / 3—4½ זונט. 1—2 / 11 — 12 זונטאג 11—12
קינדער / קראנקהייטען	ד"ר מאלאוויטשיק ארט / " מאשראנקא / " פרעבנער	11—12,30, 3—5, ז. 12—2 / 1.30—2,30, זונט. 10.30—12 / 5—6.30, זונטאג 9—10,30
נערוון-געשלעכט / קראנקהייטען	ד"ר גאלדמאן / " פעדליך	טעגליך 2—3 / 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען / קראנקהייטען	ד"ר אראנסאן / " איינערסאווא	12-1, זונטאג 12—1 / 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאז, האלז און אויערען קראנקהייטען	ד"ר ראבינאוויטש	12—2, זונטאג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראנקהייטען	ד"ר מארק / " אנשנבערג	3.30—4.30, זונטאג 9—10 / 11—12, זונטאג 11—12
רענטגענאלאגיע	ד"ר [illegible]	7 [illegible]
ערצטליכע אנאליזען	ד"ר [illegible]	

וויזיטען אין שטאט. :—: פאקען-שטעלען. :—: רענטגענאגראפיע. :—: זעמט-ליכע דורכשטראהלונגען (קווארץ-לאמפען). :—: אלערליי אנאליזען און אונטערזוכונגען

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אווענד.

זונטאג פון 8.30 ביז 2 א זייגער נאכמיטאג.

פעדער=בעטען

לעזשאקעס, קינדער-שטיהלען פון דער „OMEGA“ פירמע.

מיט פיל יעהריגע גאראנטיע

פאבריק לאדז, יולי[...]גאס 4

צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען

עלטסטער פעלדשער מ. רובינשטיין

מיט לאנגיעהריגער פריוואט- און שפיטאל פראקטיק האט זיך בעזעצט אין לאדז פון 28-טען יוני 1928 אויף וואלבאדניא 57 און ערטיילט הילף אין אלע קראנק-הייטס-פאלען איבערהויפט ביי גאל און נירן-שטיינער

א געהילף=פאטאגראף

צו אלע ארבייטען, ווי אויך א פריוולין, אדער א יונגערמאן אויף פראקטיק, קענען זיך מעלדען אין קונסט=פאטאגראפישען אנשטאלט

„PARISIEN“, Brzezinska 69.

די לייה=ביבליאטעק

א. נ. פון א. איזענשלאס,

וועלכע געפינט זיך אויף פאלודניאווא 11, לינקע אפ. איז טעטיג: מאנטאג און מיטוואך פון 6—10 אווענד און שבת פון 10—1 און פון 4—10 אווענד.

איינשרייבען קען מען זיך יעדען טאג פון 6—10 אוו.

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30

Wystrzegaj się nieudolnych naśladowników.

Nie oddawaj garderoby Twej do firm niefachowych.

„Pogotowie Krawieckie KIERSZA“, 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

garnitur za zł 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemicznie, farbowanie

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 747

פפלעגט דיא הויט

מיט דיא וועלט בעריהמטע פון צאהלרייכע יאהרען

זייף און קרעם

„HERBA“

פודער א מעדאמענטיער

וועלכע מאכען גלאט דיא הויט און גיבען א שענע קאליר פון פנים

און בעזייטיגען: זומערשפראצען, דיא רויטקייט און הארטקייט פון הויט

פארקויפט אין אלע אפטייקען, דראגעריען און פערפומעריעס

CASINO

הײַנט גרויסע פּרעמיערע! פֿון אַ דאָפּעלטן שלאַגער-פּראָגראַם!

I.

„דער שמייכעל פֿון דער זון"

מערבעהאַפּטע פּאַסירונגען פֿון אַ פֿאָלקס-מיידעל, וואָס האָט בעוויזן צו ווערן אין משך פֿון אַ קורצע צייט אַ פֿילם סטאַר פֿון וועלט-רוהם.

אין די הויפּט-ראָלען:

Vera Reynolds i Georg K. Arthur.

II.

די צופּיעשטשעטע (Pieszczotka)

רעאַליזאַציע פֿון CECIL B. de MILLE

אין די הויפּטראָלען:

LEATRICE JOY i CHARLES RAY

אנהויב פֿון די סעאַנסען 6 אַ זייגער. | אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פֿון ה' ל. קאַנטאָר. | דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.

SPLENDID

הײַנט גרויסע פּרעמיערע! גרויסער דאָפּעלט שלאַגער פּראָגראַם!

I) **OLGA CZECHOWA, Willi FRITSCH**

זענען די הויפּט-פֿיגורען פֿון דעם אַרציקאָמישען פּאַרס א. נ.

ס'טאַגבוך פֿון זײַן עקסעלענץ

פּיקאַנטע געשעהענישען פֿון איינעם פֿון די הערשענדע אייראָפּעאישע הויפֿען.

II) ## דער גליקס-פּערקויפֿער

דראַמע פֿון דער פּראָדוקציע „Cinegraphic". די ראָלע פֿון אַרימאַן, וועלכער האַנדעלט מיט „גליק" אין איז פֿערליבט אין דער רײַכער אַריסטאָקראַטקע שפּילט

Jacque Catalaine

דער שענסטער אַרטיסט פֿון פֿראַנקרײַך. מוזיק-אילוסטראַציע אונטער לײַטונג פֿון א. טשודנאָווסקי.

ODEON

הײַנט און פֿאָלגענדע טעג!!!

דראַמע פֿון לעבען פֿון אַ פֿרוי מיט אַ צווייזײַטיגער נשמה אין 10 אַקט. א.ט.

SANDRA

נישט קיין שאַבלאָנער אינהאַלט. אין די הויפּט-ראָלען:

Barbara la Marr i Bert Lytell.

פּאַרק JULJANÓW

שבת, ד. 28. יולי ד. י. 2 אַ זייגער נאָכמ. קומט-פֿאַר אין פּאַרק „יוליאַנאָוו"

א גרויסע

גאָרטען-פּערוויילונג (CHATA za WSIA)

די כאַטע הינטער'ן דאָרף

פֿערבונדען מיט אַ פֿאָרשטעלונג פֿון „Teatr Popularny"

הינטער'ן פֿרײַען הימעל. — צאָהלרײַכע איבעראַשונגען! — קינדער-באַל! — פֿערשידענע אַטראַקציעס!

2 אָרקעסטערס! דאַנסינג! אײַנטריט 1 זל., פֿאַר יוגענד און קינדער – 50 גראָשען. דער פּאַרק איז אָפֿען פֿאַר'ן פּובליקום פֿון 8 אַ זייגער פֿריה.

3פ9

קינאָ „ERA"

פּרי-הער „פֿלאָרא" זאַווישאַ 22 (באַלוט)

גרויסער סענסאַציאָנעלער פֿילם! — גרויסער סענסאַציאָנעלער פֿילם!

„אין נאָמען פֿון צאַר"

(ווער איז דער פֿאָטער)

ריהרענדע דראַמע אין 10 גרויסע אַקטען פֿון לעבען פֿון רוסישע צאַרישע אָפֿיציערען, וועמענס הוללעוויאָש לעבען רואינירט דאָס לעבען פֿון אַ אומשולדיגע מיידעל.

אין דער הויפּט-ראָלע דער גרויסער פֿילם-שטערן: **LYA de PUTTI**

געכסטער פּראָגראַם: „Koenigsmark" פֿילם פֿון וועלט-רוהם.

אָנהויב פֿון די פֿאָרשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער נאָכמ.

פֿערשטאַרקטער אָרקעסטער

דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט

קינאָ „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"

ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

אלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 48-49.

דער זאַל ווערט געקיהלט מיט די נײַעסטע ווענטילאַטאָרען. פֿערשטאַרקטער אָרקעסטער.

23 אַקטען — נור ביז מאָנטאג דעם 30-טען יולי 1928 6-טער דאָפּעלטער ריזען-פּראָגראַם! 2 שלאַגערן אין איין פּראָגראַם! קומט! זעהט! און שטוינט! — 23 אַקטען

I.

די ליבע פֿון אַ שפּאַנערין

(VALENCJA) גרויסע שפּאַנישע דראַמע אין 12 אַקטען

רעזשיסירט פֿון דעם בעריהמטען **Dimitry Buchowiecki**

אין דער הויפּטראָלע **Mac Murray**

II.

ס'געהיימניש פֿון אַ זאַקן-בענדעל

11 אַקטען אונאויפֿהערליך געלעכטער. באַמבעס פֿון געלעכטער.

די הויפּטראָלע שפּילט דער אַמעריקאַנער מאַקס לינדער, דער קעניג פֿון געלעכטער

Raymond Griffith

קירצליך: ווידער אַ דאָפּעלטער פּראָגראַם אין 23 אַקטען: „ווענוס פֿון ווענעדיג" און „פֿרעהליכע אַלמנה"

אַנאָנסען-פּרײַזן: פֿאַר'ן טעקסט—15 גר. פֿרײַטאָג און ערב יו"ט—20 גר. אין דער ריי 7 שפּאַלטן.
אין טעקסט—40 . . . . . 60— . . . 4
נאָכ'ן טעקסט—1 . . . . . 15— . . . 7
... 50 פּראָצ. טײַערער. אויסל. 100 פּראָצ. טײַערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלונג אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טײַערער.
פֿאַר'ן אינהאַלט פֿון פּריוואַט-אַנאָנסען איז דער פֿערלאַג נישט פֿעראַנטוואָרטליך.
די אַדמיניסטראַציע איז אָפֿען יעדען טאָג אין בײַנאַכט.

[illegible] Wydawnictwo „Najer Folksblat", [illegible] Ch. J. [illegible] — Redaktor odpowiedzialny Ch. [illegible]
[illegible] „Najer Folksblat", [illegible] 33.